

● **Aktuelt** | 22 Ytringskulturdebatt ● **Reportasje** | 26 Slik kan skolen forhindre ekstremisme
● **Fotoreportasje** | 30 Tiden for taktfast marsj ● **Frisonen** | 35 Lærer med dardilla

UTDANNING

7

25. MAI 2018

utdanningsnytt.no

#UFORSVARLIG

Historien om
et barnehageopprør

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: BARNEHAGEANSATTE BRYTER TAUSHETEN

Sammen med tusenvis av barnehage-ansatte og foreldre mener barnehage-styrer Palma Kleppe at regjeringens forslag til bedre bemanning i barnehagene er for dårlig. Over 350 hverdagshistorier fra barnehagens skyggeside skal vise politikerne at bemannings situasjonen er uforsvarlig.

● Frisonen

35

Svisj, svisj, svisj. Treff! treff! treff!
Elegante piler suser i Veronica Simonsens fritid.

Innhold

Aktuelt	4	Innspill	38
Aktuelt navn	8	Debatt	44
Hovedsaken	10	Kronikk	50
Kort og godt	18	Minneord	54
Ut i verden	19	Lov og rett	55
Aktuelt	20	Fra forbundet	56
Reportasje	26		
Fotoreportasje	30		
Friminutt	34		
Frisonen	35		
På tavla	36		

● Mener sangen i skolen må styrkes

På Skolenes sangdag sang tusen entusiastiske elever i Oslo Konserthus. Men fra musikkmiljøene påpekes det at om lag 40 prosent av musikk lærere mangler studiepoeng i musikk.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Et bolverk mot ekstremisme

I Kungälv-modellen følger tolerante og intolerante elever undervisning der Holocaust står sentralt. Til slutt besøker de en utrydningsleir fra 2. verdenskrig i Tyskland eller Polen.

● Fotoreportasje

Bispehaugen skolekorps er med sine 109 år blant Norges eldste korps. Utdanning fikk være med da kunsten å spille og gå samtidig ble hentet fram etter vinteren. Her er saksofonist Bertine Rosanoff.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Titusener av barnehagelærere og foreldre krever langt flere voksne per barn i barnehagene. Prisen for kravet deres blir rundt 14 milliarder kroner. – Urealistisk, ifølge kommuneansatt arbeidsgiver KS. Foto: Michael Burrell/Istockphoto

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Kan bli vanskelig å få oppfylt lærernormen

Lærernormen som ble vedtatt i Stortinget i desember, ble mottatt med stor glede blant norske lærere. I flere år hadde Utdanningsforbundet arbeidet for en norm som skulle sikre flere lærere i norske skoler, men verken den rødgrønne regjeringen eller Solberg-regjeringen ønsket å støtte dette. Nærmest kom man på slutten av den rødgrønne regjeringens periode, da det ble satt av penger til en forsøksordning som i en periode skulle sikre noe høyere lærertetthet. De siste årene har særlig Kristelig Folkeparti støttet lærerne, og det har kommet inn penger i budsjettene som burde ha gitt resultater, spesielt på de laveste trinnene. Men i praksis har det ikke skjedd så mye. Dette ville KrF ikke være med på lenger. De fikk presset gjennom en lærernorm i forbindelse med budsjettet for 2018.

Den nye normen innebærer at det skal være maksimalt 16 elever per lærer fra 1. til 4. trinn og maksimalt 21 elever per lærer fra 5. til 10. trinn fra 1. august i år. Fra 1. august neste år skal de tilsvarende tallene være 15 og 20. Det innebærer at kommunene må få tak i mange nye lærere i løpet av kort tid. Vi nærmer oss slutten på skoleåret 2017/2018, og planleggingen av det nye er for lengst i gang. Kommunene har flere ganger pekt på at de må få beskjed om hvor mye penger de får til nye lærere så snart som mulig, men svaret har latt vente på seg. I revidert budsjett som regjeringen presenterte i midten av mai, kom det fram at det blir satt av 200 millioner kroner ekstra til nye lærere.

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner sier til NTB at det til sammen blir satt av 700 millioner kroner til flere lærere fra høsten av. 200 millioner er «friske midler» gjennom revidert budsjett, mens 500 millioner kroner er penger som allerede er bevilget under vignetten tidlig innsats i skolen. Regjeringen øremerker nå disse pengene til flere lærere, og det er bra. For vi har, som tidligere nevnt, sett at pengene ikke alltid har gått til det de var ment for. Slik regjeringen og departementet regner, vil norske skoler få penger til 2300 flere lærere høsten 2018 enn de hadde for fire år siden.

Nå blir det spennende å følge behandlingen av revidert budsjett. Diskusjonene vil sikkert gå høyt både om regnestykkene som blir presentert og om det praktiske rundt arbeidet med å skaffe flere lærere i løpet av et par sommers måneder. Vi håper flertallet på Stortinget gjør sitt for å sikre mest mulig penger for å oppfylle normen, og at kommunene gjør det de kan for å få tak i alle lærerne de trenger. Uansett er det positivt at både Utdanningsforbundet og KS i kommentarer har sagt at de nå er tilfreds med finansieringen av reformen. At det likevel vil bli krevende å få tak i de nye lærerne, er det ingen tvil om.

Knut Hovland

Skolemiljø

– Klimaet for kritikk er for dårlig

– Det jobbes nå på alle nivåer nå for å endre hvordan Oslo kommune styres og ledes, sa byråd Inga Marte Thorkildsen (SV) under seminaret om yrtingskultur i Oslo-skolen 14. mai.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I salen satt representanter for elever, lærere, skoleledere, politikere, presse og andre interesserte.

– Utdanningsforbundet og Skolenes landsforbund har rapportert om misnøye med yrtingskulturen i Oslo-skolen. Norsk Lektorlag har laget en rapport som bekrefter mye av det samme. Vi må erkjenne at klimaet for kritikk er for dårlig for å komme videre, sa byråd Inga Marte Thorkildsen (SV).

– Det jobbes nå på alle nivåer for å endre hvordan kommunen styres og ledes, sa hun.

Hun lovet å endre strukturer som kan hemme yrtingsfriheten, som for eksempel at hensynet til økonomi settes foran åpenhet og debatt.

Lektor Simon Malkenes ved Ulsrud

videregående skole har lenge pekt på uheldige sider ved inntaket i videregående skoler i Oslo. Thorkildsen sa at byrådet er i gang med å endre stykkprisfinansieringen. Byråden har dessuten lovet å sette ned et utvalg som skal drøfte alternativer til karakterbasert skolevalg.

– Vi har også gitt etaten i oppdrag å endre hvordan den leder og styrer skolene, sa hun.

Thorkildsen ønsker seg både modige elever som tør å si fra og engasjerte ansatte som bryr seg.

Søgnen vil utvikle sunn yrtingskultur

– Ansatte skal oppleve en positiv og sunn yrtingskultur. Når noen ikke opplever det slik, har vi et problem som vi tar på største alvor, sa utdanningsdirektør i Oslo, Astrid Søgnen.

Søgnen sa også at ansattes yrtingsfrihet er et grunnleggende prinsipp i vårt samfunn, og at medvirkning og medbestemmelse må være innrettet for å ivareta den enkeltes yrtingsfrihet.

– De lærerne som har uttalt seg til mediene og andre stemmer, tar vi med oss i det videre arbeidet med å utvikle en kultur hvor det oppleves som ønskelig å melde fra om det man synes er ugreit.

– Både vi og organisasjonene er i gang med dette, hevdet hun.

Søgnen sa at paragraf 9a-5 i opplæringsloven må diskuteres, fordi den innebærer skjerpet aktivitetsplikt. Hun hadde allerede 15. mai invitert alle organisasjonene til samtale om hvordan bidra til en mobbe- og krenkefri skole. Rektorene skal under planleggingsdagene før skolestart diskutere yrtingsfrihet, yrtingskultur, trygg læring og trygge yrtinger.

MEST LEST:

- Slik hjelper du små barn å takle følelser
- Regjeringen gir ikke ekstra midler til bemanningsnorm
- Slik kan elever få virtuell hjelp før eksamen i matematikk
- Skolebyråden i Oslo forlanger endringer i Utdanningsetaten
- Neste uke er det åpen høring om yrtingsfrihet i Oslo skolen
- Regjeringen setter av 200 millioner kroner ekstra til lærernorm

Gikk du glipp av denne?

Politikk

Lærernes faglige skjønns- og beslutningsmyndighet skal styrkes, hvis Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet får det som de vil.

ILL. FOTO BO MATHISEN

Høring om tillitsreformen i skolen

● Ap, SV og Sp ber i et forslag regjeringen gjennomføre sju tiltak for å gi landets lærere mer tillit. 8. mai var det høring i utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Utdanningsforbundet støtter forslaget om tillitsreform i skolen. Forslagsstillerne vil blant annet redusere lærernes rapportering og dokumentasjonskrav for å ivareta deres handlingsrom og tid med elevene. Partiene vil også at dagens system for testing og kvalitetsvurdering blir gjennomgått. De vil også endre loven slik at lærernes faglige skjønns- og beslutningsmyndighet både blir klargjort og styrket. Komiteen leverer sin innstilling før 5. juni.

Helgas hellige helger

14 år som toppolitiker er over. Nå skal Helga Pedersen bruke helgene til barn, sauer, skiturer og bærplukking.

Utdanningsnytt.no/
Helga0518

* LESEOPPLÆRING

* LESETRENING

* MATEMATIKK

JEG VIL LÆRE Å LESE 1-4

Leseopplæringen 1. trinn
Bokstaver og lyder
Store eller små bokstaver
BM/NN A5 format
Pris pr. bok kr 50,-
BESTSELGER!

GJØR DET LETT Å LÆRE Å LESE

LESEBOKA MI 1 OG 2

Leseopplæringen 1. trinn
Store og små bokstaver i samme bok
BM/NN A4 format
Pris pr. bok kr 90,-

GRUNDIG LESEOPPLÆRING

15 LETTLESTBØKER M/ OPPGAVESAMLING

Passer best på 1.-6. trinn. Tre nivå.
Tre fylldige oppgavesamlinger
m/ digital utgave, kop.or.
kr 480,- pr. stk. + mva.
Bøker kr 40,- pr. stk. BM og NN

FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

Passer best på 1.-4. trinn
* Hefte 1: Skrive til tegninger og bilder
* Hefte 2-6: Skrive med utgangspunkt i illustrerte historier
* Passer meget godt for **minoritetsspråklige**
BM, NN. Digital utgave. Kop. or.
Pris pr. hefte kr 490,- + mva (inkl. dig. utgave)

SKAPER SKRIVEGLEDE

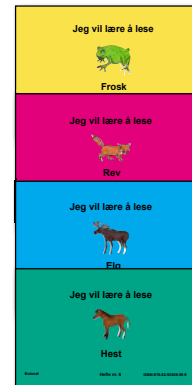
JEG VIL LÆRE Å REGNE 1-5

1. trinn. Mange oppgaver. Tallene 1 - 20
BM/NN A5 format. Pris pr. bok kr 50,-

JEG VIL LÆRE Å LESE 5-8

Beregnet på 2. trinn, men brukes også på 3.- 5. trinn. Leseforståelse
Små bokstaver.
BM/NN A5 format
Pris pr. bok kr 50,-
BESTSELGER!

TRENER LESEFORSTÅELSE

LYDLEK

Lekbasert opplegg med de norske språklydene.
Gi hjelp til elever i faresonen.
5 permer + spillutstyr.
BM, Kop.or. Pris nå kr 2700,- + mva.
GOD LESESTART FOR ALLE

**Kr 1000,-
i avslag**

SIRKELSERIEN (5.-7. TRINN) M/ OPPGAVESAMLING

10 lettlestbøker i A5 format.
Kr 50,- pr. stk.
To fylldige oppgavesamlinger
m/ digital utgave, kop.or.
kr 480,- pr. stk. + mva. BM, NN.

LESEØVING 1 OG 2

* Lesetrening 1.-4. trinn
* 80 sider i hvert hefte, tekst og oppgaver om dyr, mange illustrasjoner
* BM, NN, Kop.or.
* Pris kr 520,- + mva pr. stk. (inkl. dig. utgave.)

SKAPER LESELYST

DIVERSE MATERIELL

Repetert lesing
Lesestrategier
Helhetslesing
Minoritetsspråklige

● Revidert nasjonalbudsjett

KS og UDF fornøyde med finansiering av

Det er nok penger til å oppfylle lærernormen, mener både KS og Utdanningsforbundet.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Regjeringen foreslår 200 millioner kroner ekstra til flere lærere i forslaget til revidert nasjonalbudsjett, som ble lagt fram 15. mai. Fra før har Stortinget bevilget 500 millioner kroner til tidlig innsats, som nå skal øremerkes til flere lærere. KS er fornøyde med at regjeringen ser ut til å fullfinansiere de ekstra kostnadene kommunene vil få med innføringen av den nye lærernormen.

– Det er en kjent sak at vi synes innføringen av lærernorm er uheldig, men den er vedtatt. Og vi har ingen innvendinger mot det reviderte budsjettet på dette punktet, hvor det ser ut som bevilgningene gir en fullfinansiering, sier Helge Eide, områdedirektør for interessepolitikk i KS.

Stortinget har vedtatt at det fra kommende skoleår skal være maksimalt 16 elever per lærer i 1. til 4. trinn og 21 elever per lærer i 5. til 10. trinn, og neste år blir antall elever senket til henholdsvis 15 og 20.

Forventer at kommunene følger opp

Utdanningsforbundet mener det nå bør være nok midler til å finansiere lærernormen. Regjeringen straffer heller ikke kommuner som allerede oppfyller normen, gjennom å gi disse mindre.

– Vi mener det er fornuftig at regjeringen har valgt å balansere hensynet til kommuner som faktisk har brukt penger til å øke lærertettheten, og de som har sittet på gjerdet og gjort lite for å

Den nye normen for antall elever per lærer ser ut til å kunne oppnås med regjeringens forslag til tilleggsbevilgning i revidert nasjonalbudsjett, mener både KS og Utdanningsforbundet.

ILLFOTO ERIK M. SUNDT

øke lærertettheten, sier leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, i en pressemelding.

Han er positiv til at det er øremerket midler til flere lærere gjennom den første perioden med ny lærernorm.

– Når kommunene nå får de nødvendige midlene, forventer vi at de virkelig intensiverer arbeidet med å rekruttere flere lærere, sier Handal.

Vil lokke flere unge til å bli lærere i barneskolen

Regjeringen vil bevilge ti millioner kroner til å rekruttere flere studenter til å ta utdanning som barneskolelærer.

Kommunene skal samarbeide med utdanningsinstitusjonene om rekrutteringstiltak, som informa-

sjon og skolebesøk rettet mot potensielle søkere til grunnskolelærerutdanningen trinn 1–7.

– Mange kommuner har i dag utfordringer med å rekruttere nok kvalifiserte lærere, og de neste årene skal 12.000 lærere gå av med pensjon, sier kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore San-

ner (H) i en pressemelding.

Regjeringen ønsker at arbeidet spesielt skal rettes mot å rekruttere menn og personer med innvandrerbakgrunn.

lærernorm

Ingen ekstra satsing på flere ansatte i barnehagene

KS mener Stortinget må rydde opp for å finansiere bemanningsnormen.

TEKST Jørgen Jølstad | jj@utdanningsnytt.no

I regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett lå det ingen ekstra midler til innføringen av ny bemanningsnorm i barnehagene fra 1. august. Den nye normen innebærer blant annet at det skal være én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år.

I flere måneder har regjeringen kranglet med kommuneorganisasjonen KS og Private barnehagers landsforbund om normen er finansiert eller ikke fra statens side.

– Vi er ikke overrasket over at det ikke kom midler i revidert budsjett, ettersom regjeringen hele tiden har hevdet at bemanningsnormen allerede er finansiert. Men vi mener normen er sterkt underfinansiert, og det er noe Stortinget virkelig må rydde opp i, sier Helge Eide, områdedirektør for intersepolitikk i KS, til Utdanning.

– Skjønner ikke logikken

Mye av uenigheten handler om et regnestykke. Det skal også innføres ny lærernorm i skolene i august, og kostnadene for denne er beregnet ut fra lærerdekingen på den enkelte skole. Når det gjelder bemanningsnormen i barnehager, har regjeringen brukt en annen regnemodell, som ikke beregner kostnadene ned på barnehagenivå. KS mener regjeringen burde brukt samme beregningsmodell for de to normene.

– De to forslagene er strukturelt sett helt like, men allikevel beregnes kostnadene på helt ulike måter. Vi i KS skjønner ikke logikken i dette, sier Eide.

Skuffet opposisjon

Flere opposisjonspolitikere på Stortinget er

også skuffet over mangel på friske midler til innføringen av bemanningsnorm.

– Å gi barna våre en trygg oppvekst er en av de viktigste oppgavene vi har. Det er nedslående at barnehagebarna blir nedpriortert i dette budsjettet, sier Arbeiderpartiets finanspolitiske talsperson Rigmor Aasrud til NTB.

Også i SV og KrF er det skuffelse over budsjettforslaget i denne saken.

Tror på god løsning

Frps utdanningspolitiske talsperson, Åshild Bruun-Gundersen, uttalte til NTB forrige uke at de borgerlige partiene på Stortinget forhandler om en overgangsordning.

– Vi regner med å komme fram til noen gode løsninger sammen med de øvrige borgerlige partiene på Stortinget om kort tid, sa Bruun-Gundersen.

Det er ingen ekstrabevilgning til flere ansatte i barnehagene i regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Media

Utdanning snakker om baksnakking i ny podkast

I første episode av podkasten «Storefri» gir forsker Helge Svare råd for å komme baksnakking til livs. Her er Svare i dialog med journalist Sonja Holterman. I midten lydtekniker Albin Ødegaard. FOTO PAAL SVENDSEN

Utdanning lager podkasten «Storefri». Første episode handler om baksnakking blant ansatte i barnehagen.

Redaksjonen i Utdanning har nå en egen podkast om temaer som opptar ansatte i skole og barnehage.

– Jeg orker ikke jobbe mer i barnehage, sier en mann som har vært pedagogisk leder i flere barnehager i første episode av «Storefri».

Han sier han har blitt baksnakket, fryst ut og mobbet. I podkasten tar han et oppgjør med det han mener er en ukultur blant ansatte i mange barnehager.

Arbeidslivsforsker Helge Svare ved Oslo Met – storbyuniversitetet sier at ikke all baksnakking er dårlig for arbeidsmiljøet.

– Det kan være nødvendig og en god måte å få ut frustrasjon på, sier Svare i podkasten «Storefri».

Dersom baksnakking er en utfordring på din arbeidsplass, finner du et opplegg dere kan ta i bruk i podkasten.

Ansvarlig redaktør Knut Hovland i Utdanning er stolt over å presentere podkast til Utdannings lesere: – Vi gjør dette for å utvide tilbudet til våre mange lesere og følgere på nettet, sier Hovland.

Han håper Storefri vil bli etablert på fast basis. – Det skal være på det samme gode, journalistiske grunnlaget som Utdanning og Utdanningsnytt. no er kjent for, sier Hovland.

«Storefri» ligger ute på iTunes, og i appen Podkaster på alle Iphone-telefoner. Du finner også lydfillenka på Utdanningsnytt.no. Det er nettredaktør Paal Svendsen og journalist Sonja Holterman som sitter i studio. Teknisk ansvarlig er Albin Ødegaard.

Tariff 2018

Forhandlingslederne i kommuneoppgjøret.
Fra venstre: Erik Kollerud (YS), Steffen Handal (Unio), Tor Arne Gangsø (KS), Mette Nord (LO) og Jan Olav Birkenhagen (Akademikerne).

Resultater i KS-oppgjøret

- Generelle tillegg til ansatte med høyere utdanning (kapittel 4, gruppe 2). Dette gir lønnstillegg fra 8500 til 12 300 kroner.

- Garantilønn og utregnet laveste årslønn heves med de samme tilleggene.

- Alle ledere som hovedsakelig får sin lønn i sentrale forhandlinger (kapittel 4), får et tillegg på 1,5 prosent av sin grunnlønn.

- Alle tilleggene gis med virkning fra 1. mai.

Handal:

- Vi hadde forventet å se 3-tallet

Unios medlemmer fikk en ramme på 2,95 prosent i kommuneoppgjøret.

- Vi mener at dette er akseptabelt, selv om vi hadde forventet å se 3-tallet på ramma for våre medlemmer, sier Unios forhandlingsleder, Steffen Handal.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

KS og arbeidstakersammenslutningene Unio, LO, YS og Akademikerne ble enige noen minutter før forhandlingsfristen gikk ut natt til 1. mai.

Rammen på 2,95 prosent for Unios medlemmer, og dermed også Utdanningsforbundets medlemmer, gir god reallønnsvekst for medlemsgruppene, mener Unio.

Profilen på oppgjøret gir bedre uttelling for

arbeidstakere med universitets- og høyskoleutdanning, ifølge forhandlingsleder Steffen Handal.

- Vi mener at dette er akseptabelt, selv om vi hadde forventet å se 3-tallet på ramma for våre medlemmer. Det er viktig å prioritere arbeidstakere med høyere utdanning fordi kommunesektoren har store utfordringer med å rekruttere og beholde flere av Unios medlemsgrupper, uttaler Handal på Utdanningsforbundets nettsider.

Forhandlingsleder i KS, Tor Arne Gangsø, sier

alle parter kan være stolte.

- Vi klarte å komme i mål innen fristen med et samlet resultat. Det er andre gang på rad at vi gjennom stor innsats og sterk vilje fra alle partene klarer å finne helhetlige løsninger uten hjelp av Riksmekleren, sier Gangsø ifølge ks.no.

Resultatet skal nå ut på uravstemning blant medlemmene. I Utdanningsforbundet er uravstemningen rådgivende. I siste instans er det sentralstyret som avgjør om oppgjøret godkjennes.

Enighet i Oslo

● Natt til 1. mai kom Unio, YS Kommune og Kommuneansattes Hovedsammenslutning (KAH) til enighet med Oslo kommune i årets lønnsoppgjør. Løsningen innebærer at alle får et generelt tillegg på 1,75 prosent, minimum 7700 kroner. I tillegg avsettes det penger til justeringer. Det blir også en pott til lokale forhandlinger, melder Utdanningsforbundet på sin hjemmeside.

I justeringsforhandlingene og de lokale forhandlingene skal det til sammen fordeles mer enn 310 millioner kroner.

Hva som blir det endelige resultatet for hver enkelt, avhenger av resultatet i justeringsforhandlingene og i de lokale forhandlingene. Den økonomiske rammen for årets oppgjør er på om lag 2,8 prosent, som er det samme som i kommunesektoren for øvrig.

Akademikerne brøt forhandlingene fordi de ikke fikk gjennomslag for kravet om at forhandlingene om fordeling av lønnsramma skal skje på hver enkelt arbeidsplass.

Brudd i statsoppgjøret

● Natt til 24. mai går meklingsfristen ut i tariffoppgjøret for statsansatte. Alle de fire arbeidstakersammenslutningene LO, Unio, YS og Akademikerne brøt forhandlingene før fristen gikk ut natt til 1. mai. Bruddet skyldtes i hovedsak uenighet om størrelsen og fordelingen av lønnsrammen. Oppgjøret i staten omfatter rundt 2200 medlemmer av Utdanningsforbundet.

Aktuelt navn

Lektor Søgner har måttet svare om lektor Malkenes

Den siste tiden har Astrid Søgner måtte svare om yringskulturen i Oslo-skolen. Men lektor Søgner ville heller ha snakket om våre formødre hvis hun skulle undervise det norske folk en time.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

● Astrid Olaug Søgner (67)

Hvem

Direktør for Utdannings-etaten i Oslo.

Aktuell

Flere lærere i Oslo har den siste tiden stått frem og sagt at de ikke føler at de har yringsfrihet.

Etter at lektor Simon Malkenes hadde fortalt om hvordan en skole-time kunne være på NRK 5. mars, ble det opprettet en personal-sak fordi noen elever følte seg krenket av hans yringer.

Hvordan oppfatter du debatten om at det ikke har vært en kultur for åpenhet og yringsfrihet i Oslo-skolen?

Jeg er glad for debatten fordi den bidrar til å bevisstgjøre oss om hva vi må arbeide mer med. Vårt inntrykk er at de aller fleste ansatte erfarer en god og levende yringskultur på sine skoler. Når vi hører at noen ikke opplever det slik, tar vi det på høyeste alvor og gjør noe med det.

Hva vil du eventuelt endre på for at ansatte i etaten din skal bruke sin yringsfrihet?

Vi har over 15.000 ansatte i Oslo-skolen. De vet nok at de har yringsfrihet, men det betyr ikke at vi har en god nok yringskultur overalt. Jeg ønsker at de ansatte skal erfare at det er ønskelig at de ytrer seg både internt og eksternt. I tillegg må vi se på hvordan vi kan stimulere til saklig debatt. Det er for mange ledere og lærere som sier at de ikke vil ytre seg fordi de frykter hets i sosiale medier.

Hva er det du skulle ønske at pressen hadde fokus på når de skrev om Oslo-skolen?

Jeg kunne ønske at pressen var mer opptatt av hvorfor det er god kvalitet i Oslo-skolen, og hvilke pedagogiske innsatser som gjør at både de sterke elevene og de som trenger ekstra oppfølging, klarer seg godt. Resultatene kommer ikke av seg selv, og jeg vil løfte fram de dyktige lærerne, som fortjener positiv omtale.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Våre formødre som har gått opp stiene og åpnet dørene for oss kvinner. Til og med vi kvinner, som har levd lenge og opplevd en annen tid, tar ting for gitt. Metoo-kampanjen har vist oss at likestilling og likeverd ikke er en selvfølge.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Angela Merkel. Hennes bakgrunn og liv er svært interessant. Jeg opplever henne som solid, verdiforankret og klok, samtidig som hun evner å balansere tålmodighet med den nødvendige styrken til å få folk med seg og skape resultater.

Hva liker du best med deg selv?

Engasjement og langvarig utholdenhet.

Er det noen du ville ha gitt straffelekse?

Jeg er opptatt av kunnskapsbasert ledelse – og selv om jeg ikke har sansen for straffelekse som metode, måtte den i så fall gis til dem som ikke ser verdien i det. Leksen ville da være å lese og trene på å benytte fakta i saker.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

De jeg har rundt meg, er gode samtalepartnere hvis jeg blir frustrert. Jeg er så heldig å ha mange kloke kollegaer og venner med ulike perspektiver, som det er godt å diskutere krevende spørsmål med.

Hva er ditt bidrag til å redde verden?

Jeg har viet mitt arbeidsliv til opplæring av barn og unge i en by med betydelige sosioøkonomiske forskjeller. Utdanning er den viktigste innsatsen for sosial mobilitet. Å kunne få påvirke barn og unges framtid gjennom en god skole, sammen med tusenvis av lærere og skoleledere, er meningsfylt og samfunnsbyggende.

Hvilke tvangshandlinger har du?

Mine kolleger vil kanskje påstå at jeg er allergisk mot lange setninger og kommafeil. Jeg er tross alt lektor i norsk.

«Metoo-kampanjen har vist oss at likestilling og likeverd ikke er en selvfølge.»

Barnehagestyrer Palma Kleppe på jobb i den foreldredrevne barnehagen på Nesodden i Akershus. Hun har vært med i barnehageopprøret siden starten i 2016.

Opprørets time

For to år siden strakte Palma Kleppe hånden i været i et auditorium i Oslo. Slik begynte et barnehageopprør.

Titusener av barnehageansatte og foreldre gjør opprør mot for lav bemanning i barnehagene. Hvor kommer de fra, egentlig?

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Bo Mathisen

I forbindelse med innføring av en ny lov om bemanning i barnehagene er mediene plutselig fulle av saker om uforsvarlig få voksne og altfor mange barn. Ansatte deler hundrevis av oppsiktsvekkende historier om barnehagebarn som mangler hender å holde i og trygge fang. På Stortinget tar stadig flere politikere i bruk ordene barnehage og opprør i samme setning.

Det er ikke tilfeldig. Gjennom to år har de vokst seg sterkere og modigere. Nå er barnehageopprørene en maktfaktor i debatten.

Det hele startet med et blogginnlegg.

Uroens tid

I miljøet av engasjerte barnehagelærere, forskere og fagforeningsfolk murret det tidlig i 2016. Regjeringen hadde lagt fram en stortingsmelding om «bedre innhold i barnehagen». Den skulle legge grunnlaget for en ny rammeplan om hva norske barnehager skal være. Regjeringen ønsket seg blant annet en språknorm barna skulle oppfylle. I tillegg ville de ha en beskrivelse av hva som skulle være barnas utbytte av barnehagen før skolestart.

«Er dette framtidens barnehage?», skrev Eivor Evenrud på bloggen sin. Skulle barnehagene bli mer lik skole? Med testing og læring før frihet og lek.

Barnehagelæreren fra Oslo var allerede en profilert stemme i debatten og var nettopp valgt inn i bystyret i Oslo for partiet Rødt. Nå var hun sint. Det viste seg raskt at hun ikke var alene.

– Det rant inn med tilbakemeldinger. Veldig mange var frustrerte, sier Evenrud.

Flere barnehagefolk uttalte seg iltert i avisene over forslagene fra regjeringen. Det ble snakket om «rasering av barndommen» og «slaget om framtida».

– Jeg har aldri før sett så stor uro i barnehage-sektoren, sa leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal til Dagbladet.

De som kontaktet Evenrud, etterlyste en møteplass, et sted å snakke sammen. De måtte samle kreftene. Hun inviterte dem til kontoret sitt gjennom et arrangement på Facebook.

– Jeg tenkte vi kom til å bli åtte-ti stykker, sier hun. I løpet av et par dager hadde et par hundre meldt sin interesse.

– Det var ikke plass på kontoret mitt, for å si det sånn, sier Evenrud.

#denfølelsen

Løsningen kom gjennom en bekjent ved barnehage-

– Vi må også snakke om det som ikke er greit i barnehagehverdagen, ellers gjør vi oss selv en bjørnetjeneste, sier Palma Kleppe.

Eivor Evenrud endret navnet på gruppen fra Barnehageopprør 2016 til Barnehageopprør 2018.

Administrator · 28. januar

Liker

Kommenter

Her startet opprøret 20. april 2016, i et auditorium på daværende Høgskolen i Oslo og Akershus. Tavlen er full av forslag etter en idémyldring om hvordan barnehageopprørerne skulle nå ut med budskapet.

FOTO ROYNE BERGET

lærerutdanningen ved daværende Høgskolen i Oslo og Akershus. De fikk låne et auditorium, og 20. april strømmet over hundre mennesker inn dørene. Blant dem var Palma Kleppe, barnehagelærer og styrer i en foreldredrevet barnehage på Nesodden.

– Før møtet hadde jeg kontakt med mange andre engasjerte barnehagefolk som var urolige for det som skjedde, sier Kleppe.

Her var alt fra barnehagelærere og foreldre til forskere og professorer. De hadde én ting felles. De var sinte. Lei seg. Opprørte.

Barnehagestyrer Royne Berget tok med seg to av pedagogene i barnehagen sin og reiste fra Rygge i Østfold for å være med.

– Å gå inn der var en vanvittig deilig følelse. Vi så at det var mulig å få i gang noe som kunne påvirke det som foregikk i sektoren. Det var så mye frustrerende å ta tak i, sier han.

Folk reiste seg, manet til kamp. De diskuterte hvordan de kunne mobilisere og få politikerne til å snu.

– Det var en kampvilje jeg aldri hadde vært borti før, sier Berget.

Til slutt sa noen at de trengte en aksjonsgruppe. Hvem ville bidra? Palma Kleppe rakte opp hånden. Hun var ikke alene.

– Det finnes ildsjeler i barnehagesektoren. Nå samlet de seg, sier hun.

11 stykker satt igjen etter møtet, ifølge Evenrud. På tavlen hang tettskrevne ark med stikkord: aksjoner, kronikker, ring en politiker, underskriftskampanje, plakater, ta med barna! Den ferske aksjonsgruppa fordelte oppgaver. Foran dem lå hundrevis av ubetalte arbeidstimer med et håp om å endre barnehagepolitikken.

Opprørsrets time var kommet.

Gjennomslag

Palma Kleppe er ikke fremmed for å engasjere seg når det brenner i samfunnsdebatten. Under flyktningkrisen i 2015 samlet titusener seg på Facebook i den nasjonale dugnadsgruppen Refugees Welcome to Norway. Det startet som en idé på en grill-

fest i hagen hennes. Hun var klar over kraften som lå i et godt organisert Facebook-opprør.

– Vi visste at vi måtte bruke Facebook også i denne saken, sier Kleppe.

Dagen etter allmøtet i Oslo opprettet hun Facebook-gruppen Barnehageopprør 2016. To dager senere rundet de tusen medlemmer. Dagen etter, tre tusen. I løpet av ti dager var de over seks tusen. De hadde truffet en nerve. Barnehageansatte var i harnisk over hvilken retning de mente regjeringen var i ferd med å trekke barnehagene.

– Det var en reell fare for å bringe den norske barnehagetradisjonen helt ut av kurs med mer krav om testing, språknormer og så videre, sier Kleppe.

Stortinget skulle behandle stortingsmeldingen i slutten av mai. Tiden var knapp, men opprørerne ble lagt merke til. Medietrykket økte de neste ukene. Da saken skulle opp til høring i Stortinget, sto hundrevis av barnehagelærere i kø utenfor inngangen. Blant dem var Royne Berget.

– De ansatte på Stortinget ble tatt på senga av storinnrykket. Det var nærmere hundre som ikke kom inn, for det var ikke plass, sier han.

Regjeringen led nederlag. Punktet om språknorm og beskrivelse av barnas barnehageutbytte før skolestart ble nedstemt. Opprørerne feiret. Etter stortingsmeldingen ble en ny rammeplan for barnehagene vedtatt, men i langt bedre stand enn de fryktet.

– Vi fikk det til, sier Kleppe.

Hun følte at noen hadde slått på lyset. Endelig turte barnehagelærerne å si ifra. Og de ble hørt.

Så hvorfor stoppe her?

Bemanningsstriden

Gjennom 2017 var luften i ferd med å gå ut av balongen. Mobiliseringen året før hadde gitt en seier i Stortinget, masse medvind og viktig barnehagedebatt.

– Men nå var det mer labert. Jeg måtte finne ut hvem som ville være med videre, sier Kleppe.

De hadde hele tiden vært klare på at de ikke

ønsket å være en statisk aksjonsgruppe. Folk var med i kortere og lengre perioder, alt etter hvor mye kapasitet de hadde.

– Det er en bevegelse med mål om stadig å være i bevegelse. Vi ville ikke ha faste talspersoner. Profesjonen skulle være stjernen, sier Eivor Evenrud.

Flere av ildsjelene samlet seg til et nytt møte rett før jul. Regjeringen hadde foreslått en ny bemanningsnorm som nå var ute på høring.

Den foreslåtte normen var én ansatt per tre småbarn (0–2 år), og én ansatt per seks store barn (3–5 år). Det var imidlertid ingen krav til at bemanningen måtte gjelde hele åpningstiden. Ettersom barnehagene har lengre åpningstid enn en arbeidsdag, må de ansatte jobbe i skiftordning, noe som gir lav bemanning på morgen og ettermiddag. I tillegg går mye tid med til møter, pauser, foreldresamtaler og andre ting i løpet av dagen.

Aksjonsgruppa mente bemanningsnormen kun ville se bra ut på papiret. I hverdagen ville det være lange perioder av dagen når ansatte måtte ha ansvar for langt flere barn. Hvis en bemanningsnorm skulle utgjøre en forskjell, måtte den gjelde hele åpningstiden. Opprørerne skjønnet at det var her kampen ville stå. Nå måtte de meisle ut en strategi for det var for sent.

Royne Berget hadde lenge vært aktiv i debatten, men han hadde ikke vært med i aksjonsgruppa. Nå var han klar. Bemanning hadde alltid vært hans hjertesak.

– Politikerne har lovet bemanningsnorm i flere år, men lite har skjedd. Den nye rammeplanen er kjempesfin, men vi har ikke nubbjesjanse til å oppfylle det som står der på grunn av lav bemanning. Det gjør at man bare blir motløs, sier han.

Etter møtet diskuterte han med Kleppe. I Sverige hadde det allerede vært et bemanningsopprør blant de barnehageansatte. De hadde fått oppmerksomhet på sosiale medier gjennom emneknaggen #pressatlåge. Kunne de få til noe lignende i Norge? Hva skulle de i så fall kalle det?

– Det måtte være noe som ikke var brukt i andre sammenhenger. Og det måtte være iøynefallende >

En betenkt stortingspolitiker, Jorodd Asphjell (Ap), etter høringen i Stortinget om den nye bemanningsnormen. I bakgrunnen diskuterer barnehage- og foreldreopprørerne etter å ha gitt klare meldinger til politikerne om at de mener den foreslåtte bemanningsnormen er for dårlig.

FOTO JØRGEN JELSTAD

og vekke noen følelser, sier Berget.

I januar tok aksjonsgruppa et valg. «uforsvarlig» var født.

Nå var det én ting som gjensto. De ansatte måtte tørre å dele de ugreie historiene fra barnehagelivet.

– Historisk kamp

Regjeringens forslag til ny bemanningsnorm gjorde at engasjementet økte igjen på Facebook-gruppa. Eivor Evenrud endret navnet til «Barnehageopprør 2018». I løpet av få dager kom tusenvis av nye medlemmer til gruppa.

– Det sitter langt inne å snakke om det som ikke er så bra i hverdagen. Vi visste vi ville få kritikk fra våre egne fordi slike historier kunne bidra til å snakke ned det som skjer i barnehagene. Men vi må også snakke om det som ikke er greit, ellers gjør vi oss selv en bjørnetjeneste, sier Palma Kleppe.

Royne Berget hadde allerede sett engasjementet øke i nettdebattene.

– Flere stemmer kom på banen med krassere og tydeligere språkbruk enn tidligere, sier han.

25. februar la aksjonsgruppa ut en oppfordring til barnehageansatte om å dele sine historier under #uforsvarlig: «Har du kjent på utilstrekkelighet? Tenkt at «dette er egentlig ikke greit»? Sagt ja til «å klare dagen uten vikar» selv om du egentlig mener nei? Tenkt at «det var bare flaks at det gikk

bra i dag»? For mange barn og for få ansatte, men «det er bare slik det er»? Nå oppfordres alle til å dele sin historie – til å fortelle om dagene og organiseringen som ikke har fått se dagens lys.»

«Dette er en av de viktigste kampene i barnehagesektorens historie!» kommenterte Berget under innlegget på Facebook. Men ville barnehagelærerne tørre å vise fram hverdagen?

– Historiene smalt inn med en gang vi trykket på knappen, sier Berget.

Hverdagshistorier

Historie 1: Vi skal altså være 14 barn, alle født i 2016 og 2017, og kun 3 ansatte.

Historie 2: Minstemann på 10 måneder kunne enda ikke gå, så jeg måtte være sammen med han og hjelpe han å klatre opp og ake ned på den minste sklien på lekeplassen, samtidig som jeg hadde kontroll på de seks andre. (...) Etter kort tid får jeg kontakt med en av de andre voksne og ber de hente styrer, jeg har to barn som er borte.

Historie 3: Klokka er 14.40, og det er 1 voksen på sju barn.

Historie 4: Jeg kommer til å være alene med 12 barn i totalt 4 timer og 15 minutter. (...) Denne dagen gikk jeg, som de fleste andre dager, hjem og følte meg utilstrekkelig.

Historie 5: Jeg kunne nevnt utallige situasjoner hvor jeg har tenkt «dette er ikke forsvarlig, hvor-

dan skal jeg kunne forsvare dette dersom noen foreldre poengterer det, eller enda verre; om det skjer noe med barna?».

Fem om dagen

Over hundre #uforsvarlig-historier kom inn i løpet av et par dager. De handlet om barn som trengte bleieskift, men måtte vente, gråtende barn som ikke fikk trøst, hvite løgner overfor foreldre for å pynte på virkeligheten, vikarnekt fra eiere. Og de fortsatte å strømme på. Over 350 historier skulle komme i løpet av to måneder – mer enn fem nye historier hver eneste dag.

Rett før #uforsvarlig-kampanjen satte i gang for fullt, dukket også en ny, uredde stemme opp. I en kronikk på nrk.no skrev barnehagelærer Anniken Myrnes «Bemanning i barnehagen – tør du å vite?».

«Jeg skulle så gjerne sagt at vi ser, trøster og hjelper barna når de trenger det. Det kan jeg ikke», skrev Myrnes.

Kronikken engasjerte. Plutselig befant hun seg i studio til God Morgen Norge på TV2, i samme sofa som kunnskapsminister Jan Tore Sanner. Hun åpnet opp om en vanskelig hverdag med få folk på jobb. Og om en taushetskultur i barnehagesektoren. Ansatte som ikke tør å ta bladet fra munnen og fortelle hvordan det egentlig er.

– Bør foreldrene være bekymret? spurte programlederen.

Caroline Marita Omberg har opprettet gruppen

Foreldreopprøret 2018.

6. april kl. 12:18

– Ja, det er grunn til å være bekymret med dagens bemanning, sa Myrnes.

Henne må jeg få med, tenkte Palma Kleppe. Snart var Myrnes inne som en av drivkreftene i aksjonsgruppa.

Fortsatt var det én avgjørende stemme som ikke var på banen. Nøkkelen til virkelig gjennomslag lå kanskje hos noen andre enn de barnehageansatte. Noen som i høyeste grad ville kjempe for en best mulig barnehagehverdag.

– Vi måtte få med foreldrene, sier Myrnes.

Opprør fra do

Caroline Marita Omberg var allerede medlem i gruppa Barnehageopprør 2018, så hun visste at det ulmet i sektoren. Selv har hun to barn i barnehage. Da hun så innslaget på God Morgen Norge på TV2, ble hun kraftig provosert over svarene fra kunnskapsministeren.

– Jeg tenkte at dette tar ikke politikerne på alvor. Her må flere si fra, sier Omberg.

«Nå må foreldre bli med i barnehageopprøret», skrev hun i Dagsavisen. Politisk omsorgssvikt kalte hun bemanningssituasjonen. Hun fikk mer enn hun hadde bedt om. I innboksen hopet det seg opp med meldinger fra engasjerte foreldre. Egentlig hadde hun ikke tid til dette, men hun hadde jo selv satt det i gang.

Fredag 6. april offentliggjorde regjeringen det endelige lovforslaget til bemanningsnorm. Der sto det ingenting om at den skulle gjelde hele åpningstiden. Samme dag satt Omberg på Holt-skogkonferansen i Oslo for å lære å «berike dine

budskap og styrke din merkevare ved hjelp av historiefortelling». Det tikket stadig inn nye meldinger fra foreldre. Jeg må få gjort noe, tenkte hun.

– Så jeg gikk på do og opprettet Facebook-gruppen Foreldreopprøret 2018, sier Omberg.

«Dette er gruppa for foreldre som vil være med i kampen for at forslaget til ny bemanningsnorm virkelig skal være til barnas beste», skrev hun på gruppa.

På en uke fikk de åtte tusen medlemmer. Flere skulle det bli. Snart blir Omberg intervjuet av Dagsavisen og Dagens Næringsliv, skriver kronikk i VG og ender opp i debatt med kunnskapsministeren på TV2.

– Jeg kunne ingenting om å drive politisk opprør og ante ikke om det var mulig å gjøre en forskjell. Men jeg lærte fort og spurte og gravde hos andre. Jeg merket snart at vi hadde stor kraft når vi sto sammen, sier hun.

Solskinn og virkelighet

Barnehageopprøret passerte selv 20.000 medlemmer, men de visste om sprengkraften som lå i å få med foreldrene.

– Det var forløsende. Vi visste at hvis foreldrene kom på banen, ville media respondere enda sterkere, sier Royne Berget.

Bemanning – hvor mange fang barna har i barnehagen – er håndfast og lett å kommunisere. Men få foreldre kjenner bemanningssituasjonen i barnehagene. De er der kun noen minutter hver dag for å levere og hente.

– Hvis vi ikke forteller dem om underbeman-

ning og om hva som har vært vanskelig og ugreit i løpet av dagen, så vet de det ikke. De fleste barnehager har vært altfor flinke til å late som alt er bra og kun formidle solskinnshistoriene, sier Berget.

Det var en annen virkelighet som kom fram under #uforsvarlig. Den virkeligheten måtte nå ørene til en helt bestemt gruppe mennesker – politikerne på Stortinget.

En tåre på Tinget

Palma Kleppe og Anniken Myrnes gikk gjennom de hvite dørene i møterommet på Stortinget 19. april i år. Rundt bordet satt politikerne fra utdanningskomiteen, klare for høring. Rommet var fylt opp av fagforeningstopper, ledere fra Private Barnehagers Landsforbund, representanter fra Barneombudet, kommunetopper og andre maktpersoner.

Barnehageopprørene satte seg på stolene langs de røde veggene. Snart var det deres tur til å ta mikrofonen.

– På vegne av barna krever vi at dere gir dem flere fang, sa Anniken Myrnes.

Janne Bergstå fra Foreldreopprøret fulgte opp.

– Mange barn starter hver eneste dag med å føle seg forlatt, avvist eller oversett, sa hun med dirrende stemme.

– Flere foreldre har ved gjentatte anledninger blitt igjen en stund etter levering for å hjelpe til, fordi de opplever at situasjonen i barnehagen ikke er forsvarlig, sa Bergstå.

To stoler bortenfor tørket Palma Kleppe en tåre. Hun håpet politikerne hørte etter. Virkelig hørte.

Mathilde Tybring-Gjedde fra regjeringspartiet Høyre sa hun fulgte med på alt som skjedde i barnehageopprøret.

– Mange av historiene som har kommet fram, har gjort inntrykk, sa hun.

Martin Henriksen fra Arbeiderpartiet kremtet og lente seg mot mikrofonen. Han takket for engasjementet.

– Det er første gang jeg har opplevd at denne type aksjonsgrupper kommer inn på slike høringer. Dere har høye krav som er litt krevende for oss politikere, men det er kanskje også poenget, sa han.

De andre i rommet humret. Men opprørene hadde vist to år tidligere at de ikke var til å spøke med. Folk bryr seg. Det er tross alt barna deres det handler om. Og folket er også velgerne. Kan opprøret lykkes nok en gang?

Problemet er enkelt oppsummert: penger.

14 milliarder kroner

Martin Henriksen sendte allerede før høringen et skriftlig spørsmål til kunnskapsminister Jan Tore Sanner om hva en bemanningsnorm som gjelder hele åpningstiden, vil koste. Noen dager senere kom svaret. Prislappen vil være nesten 14 milliarder

«Jeg har ofte sittet på gulvet fra kl. 16.00 til 17.00 som eneste voksen. Alene med 10 barn. Bare ventet på foreldre og passet på at ingen skader seg.»

Utdrag fra barnehageansattes historier under #uforsvarlig

der kroner. Og barnehagene vil trenge 24.000 flere årsverk. Sanner svarte at en slik bemanningsnorm gir lite rom for fleksibilitet og effektiv ressursbruk.

«Dersom barnehageeier ikke har mulighet til å tilpasse bemanningen noe i løpet av dagen avhengig av hvor mange barn som faktisk er til stede til enhver tid, kan det føre til kortere åpningstider og et dårligere tilbud for foreldre», skrev Sanner.

Palma Kleppe og Anniken Myrnes er klar over at det vil være dyrt. Men at det er urealistisk, vil de ikke være med på.

– Uten økt bemanning kan ikke vi som jobber i barnehagene oppfylle de 270 kravene som blir stilt til oss i den nye rammeplanen. Hvis det ikke er penger til det, må politikerne tenke seg om før de legger slike krav på bordet, sier Kleppe.

Royne Berget mener regjeringen bør ta en titt på sin egen stortingsmelding, som pekte på forskning som viser at offentlige investeringer i barnehage kan gi en fremtidig gevinst som er om lag ti ganger større enn kostnadene.

– Er virkelig 14 milliarder så mye penger å bruke på det viktigste i barnehagen, de menneskelige ressursene, når investeringen kan tidobles i framtida, sier han.

Isfjell

«Alle som jobber i barnehage, vet hva hovedproblemet der er; det er altfor få voksne!» skrev Eivor Evenrud i blogginnlegget fra 2016 som sparket i

gang opprøret. Hun er ikke overrasket over kraften i opprøret.

– Stemmene til barnehagelærerne har vært fraværende i så mange år. Dette handler om barna våre, de minste i samfunnet. Det er noe som vekker de fleste, sier hun.

Barnehagelæreren tror «uforsvarlig-historiene er toppen av et isfjell.

– Det jeg har lest, er bare en brøkdel av det jeg vet foregår. Jeg tviler ikke et sekund på at det finnes et lass sånne historier, sier Evenrud.

Arbeidernes dag

1. mai er det barnehageopprøret som samler flest folk i toget i Bergen. I Tønsberg fyller opprørerne halve toget, ifølge lokalavisen. Også i andre byer tar barnehageansatte og foreldre til gatene for å kreve økt bemanning. Foreldreopprøret har samlet inn over 26.000 underskrifter.

Samme dag kommer en ny «uforsvarlig-historie ut på Facebook-siden. En barnehagelærer forteller om en morgen med 18 barn på to ansatte. Barnehagesjefen i kommunen nekter henne å sette inn vikar selv om to av personalet er syke. Til slutt trosser hun orden og kaller inn vikar allikevel. Hun blir snart oppringt av sjefen.

«Jeg får beskjed om at jeg vil bli trukket i lønn, deretter vil det bli opprettet en personalsak og deretter vil jeg få store problemer. Jeg tar stille imot. Et barn faller og slår seg, jeg er den nærmeste. Jeg sier

Kunnskapsminister

Jan Tore Sanner fikk over 26.000 underskrifter fra Foreldreopprøret utenfor Stortinget 9. mai. I tillegg fikk han flere hundre «uforsvarlig-historier fra barnehageansatte. I bakgrunnen står barnehagestyrer Royne Berget med de trykte historiene i hendene.

FOTO JØRGEN JELSTAD

1. mai samler barnehageopprøret en rekke støttespillere i tog over hele landet. Palma Kleppe gikk sammen med en stor gruppe i Oslo med krav om økt bemanning i hele åpningstiden.

FOTO ROYNE BERGET

jeg må legge på. Hun raser videre. Jeg legger på og trøster. (...) Jeg er redd, hjertet mitt hopper nesten ut av brystet mitt. Jeg kan ikke miste jobben, jeg har to skolebarn. Jeg føler meg liten, tråknet på og

sint. Jeg rister det av meg, jeg er på jobb.»

31. mai behandler Stortinget lovforslaget om ny bemanningsnorm.

«Assistenten er alene igjen på avdeling med 17 barn, hvor minst fem skal skiftes bleie på nå, hvis de skal være klare til neste måltid. Med andre ord vil nå 16 barn ikke ha oppsyn en stund.»

Utdrag fra barnehageansattes historier under #uforsvarlig

KS:

Bemanningsnorm i hele åpningstiden er urealistisk

– Med en prislapp på 14 milliarder kroner vil alle med et minimum av bakkekontakt skjønne at en bemanningsnorm i hele åpningstiden ikke vil bli gjennomført, sier Helge Eide i KS.

– Hvis Stortinget i et tenkt scenario faktisk skulle bevilge så mye penger, ville selvsagt kommunene måtte forsøke å ansette nok folk. Grunnen til at vi advarer mot en slik norm, er at barnetallet varierer gjennom dagen i barnehagene, og de vet best lokalt hvordan de skal tilpasse bemanningen etter det, sier Eide, som er områdedirektør for interessedepolitikk i KS.

Helge Eide.
FOTO KS

– Hvordan reagerer KS på historiene som kommer fram i #uforsvarlig-kampanjen?

– Vi skal ha respekt for enkeltpersoners historier, enten det er ansatte eller foreldre. Men det er også et faktum at barnehager skårer høyst av alle kommunale tjenester når det gjelder brukertilfredshet. Foreldre er jevnt over fornøyde, og hovedårsaken for det går selvsagt til de ansatte. Samtidig betyr det at det bildet noen nå forsøker å tegne, bør balanseres, sier Eide.

– Viktig å varsle om uforsvarlig drift

– I den grad det finnes eksempler på uforsvarlig drift i norske barnehager, er det bra at det kommer frem. Det er viktig at slike varslinger raskest mulig blir brakt videre på arbeidsplassen det gjelder, slik at forholdet kan bli belyst, og at det ryddes opp, dersom det er grunnlag for det, sier Marius Iversen, kommunikasjonsdirektør i PBL, Private barnehagers landsforbund.

– Hvordan vil en bemanningsnorm i hele åpningstiden slå ut for de private barnehageeierne?

– Uavhengig av hvilken norm Stortinget vedtar, må den være finansiert for alle barnehager fra dag én. PBL støtter innføringen av en bemanningsnorm, forutsatt at denne er finansiert for alle barnehager, og at det kommer på plass en overgangsordning som sikrer dette. Vi synes det er bra for debatten at prislappen er kommet på bordet. Vi tror ikke det er realistisk at barnehagene skal bli tilført midler til å ha en bemanning som er vesentlig bedre enn i dag, sier Iversen.

«Boklig lærdom kan ikke legges i matskapet.»

Islandsk ordtak

● Spesialundervisning

Unge funksjonshemmede vil beholde retten til spesialundervisning

– Å fjerne den lovfestede retten til spesialundervisning vil være et feilsteg av regjeringen og vil få alvorlige konsekvenser.

Kampen mot dette blir en av våre hovedsaker fremover, uttaler leder i Unge funksjonshemmede, Camilla Lyngen, i en pressemelding.

Barneombudet og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon vil også beholde individuell rett til spesialundervisning.

– Elever med nedsatt funksjonsevne trenger at kvaliteten på spesialundervisningen heves, og at skolen får sterkere insentiver for å følge loven, melder Lyngen.

I uke 15 mottok kunnskapsminister Jan Tore Sanner rapport fra en ekspertgruppe om

Tre organisasjoner vil beholde lovfestet rett til spesialundervisning.

FOTO FATCAMERA/ISTOCKPHOTO

tilbudet til barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging i barnehage og skole.

Gruppen mener at lovfestet

rett til spesialundervisning er unødvendig og foreslår å avvikle den.

● Årsberetning

Selskap vurderer alternativer for å styrke kapitalen

Den årlige generalforsamling til Den Akademiske Lærerstands Understøttelsesselskaps (D.A.L.U.S.) fant sted 4. april hos forretningsfører Clemens Saers i Oslo. Årsregnskapet, gjennomgått og funnet i orden av revisor, ble godkjent. I 2017 ga D.A.L.U.S. kr. 8000,- i bidrag til etterlatte. Selskapet hadde et underskudd på kr. 32046,- grunnet det lave rentenivået. Økonomien ble grundig drøftet. Ettersom D.A.L.U.S. ikke lenger har bånd til Finanstilsynet og dermed større handlingsrom, vurderes nå flere alternativer for å styrke kapitalen.

Vedtektene ble foreslått endret under ekstraordinær generalforsamling 18. januar. Disse ble nå sluttbehandlet og endelig vedtatt.

Det ble videre besluttet å drøfte fordeler ved å investere i aksjer/aksjefond kontra investering i fast eiendom. Dette blir tema på styremøtet 7. mai 2018.

Styrets leder Erik Bade og nestleder Gro Huser ble gjenvalgt. Innenbys medlemmer var i år på valg. Jill Kvamme Schau og Terje Bjørø fikk begge fornyet tillit. Vararepresentant Kari Midttømme, langvarig styremedlem, ønsket å fratre. Hun høstet stor applaus for lang og tro tjeneste. Terje Bjørø ville kontakte mulig erstatter for henne ved egen skole.

Styret består ellers av Harald Berg og Geir Olav Kinn, vara, og Jørgen Øksenvåg.

DA. L.U. S. har nå rundt 800 medlemmer. Kontingent for livslangt medlemskap er kr. 600,-. Interesserte bes henvende seg til Clemens Saers, Lillevannsveien 51 D, 0788 Oslo eller Øystein Kvamme Skjæveland, Bleikerfaret 97, 1387 Asker.

Av Øystein Kvamme Skjæveland

● Mobbing

Olweus får Christieprisen 2018

87-årige mobbenestor og professor emeritus Dan Olweus har vunnet en rekke priser for antimobbeprogrammet «Olweusprogrammet». Nylig vant han enda én.

Universitetet i Bergen skriver at prisen skal gå til en person, bedrift, institusjon eller organisasjon som bidrar til «økt innsikt, forståelse og nyskaping innenfor kultur-, nærings- og samfunnsliv». Juryen uttaler at «det er åpenbart at Olweus har vært en nyskapende brobygger mellom forskning og forskningsbasert praktisk intervensjonsarbeid, og at forskningen hans har hatt meget stor internasjonal gjennomslagskraft». Prisen består av 250.000 kroner, et kunstverk og et diplom. Christieprisen deles ut hvert år av Universitetet i Bergen under den årlige Christiekonferansen.

● Dikt

FOTO MICHAEL RENEE/ISTOCK

Spennvidde

Stjerner skapes
umålelig
langt, langt der ute.

Lyser millioner av år,
går til grunne –

Døgnfluer
lever noen timer
eller dager.

Spennvidden
i skaperverket
kan bare én forstå.

Steinar Bråten

Russland

16 prosent av russiske lærarar har opplevd vald frå elevar, og endå fleire seier dei er blitt trakasserte. Men dei fleste som vert utsette for dette, held det for seg sjølv, går det fram av ei ny undersøking.

ILL. FOTO KATHERINE EVANS/
FREEIMAGES.COM

Annankvar lærar har blitt trakassert av elevar

Halvparten av dei spurte lærarane har opplevd å bli trakassert eller trua av elevar.

Det går fram av det som ifølgje forskarane som står bak er den første kartlegginga av mobbing av lærarar i Russland. Undersøkinga viser også at 42 prosent har blitt hetsa på sosiale medium, medan 16 prosent seier dei har blitt slått eller spytta på. Forskarane Darija Saprygina og Andrej Papritskij seier til avisa Moskovskij Komsomolets at dei vart sjokkerte over funna, ikkje minst fordi dei færraste ville fortelje andre kva dei hadde opplevd.

– Lærarane fortel det korkje til skuleleiinga eller venene sine. Dei teier om plaginga og skuldar seg sjølve for manglande stressmeistring og kompetanse. Somme tør ikkje ein gong vedgå det overfor seg sjølve, seier dei til avisa.

Rundt 3000 lærarar frå 75 regionar svarte i undersøkinga.

Kenya

Lærere rømmer fra al-Shabaab

Lærere flykter, og hundrevis av skoler er stengt i Kenya på grunn av den somaliske jihadistgruppa al-Shabaabs angrep mot ikke-muslimske lærere. Minst 224 barneskoler og 42 videregående skoler nær grensa til Somalia kan ikke fungere som normalt siden mange lærere har flyktet.

I februar angrep al-Shabaab en barneskole og drepte to av skolens ikke-muslimske lærere. 329 lærere ble overført til andre distrikter av myndighetene, mens mange flere dro av gårde på egen hånd. I Nairobi har lærere som måtte forlate området, forskanset seg i lokalet til fagforbundet sitt i protest mot manglende sikkerhet. Myndighetene frykter at mangelen på skolegang skal gjøre at ungdom lettere rekrutteres av gruppa. ©NTB

USA

Rekrutterer fleire lærarar frå utlandet

Lokale skulestyresmakter i USA hentar stadig fleire lærarar frå utlandet, mellom anna frå Filippinane. Ifølgje avisa The New York Times kom 2800 lærarar til USA i fjor på J-1-visum, som varer opp til fem år, men ikkje gjev grunnlag for statsborgarskap. Det er ein auke frå 1200 i 2010. – I staden for å auke lønene, nyttar skuledistrikta seg av internasjonal rekruttering for å løyse lærarmangelen, seier Randi Weingarten, leiar i lærarorganisasjon American Federation of Teachers, til avisa. Ho meiner det er misbruk av denne ordninga å nytte ho til å løyse langsiktig lærarmangel.

I ei rekkje delstatar protesterer lærarar mot det dei meiner er for låg løn og kutt i løyvingar til skulane. Ifølgje The New York Times er gjennomsnittsløna for ein lærar i USA 59.000 dollar i året (rundt 475.000 kroner), men det er store variasjonar i ulike delar av landet.

– Sangens plass i skolen er **svekket**

4. mai sang tusen elever i Oslo Konserthus på Skolenes sangdag. Men to førstelektorer i musikk mener sang i skolen er svekket. Høyre vil styrke de praktisk-estetiske fagene.

TEKST OG FOTO Hans Skjong

– Er dere klare for å synge?

Stian Barsnes-Simonsen fyrer opp de om lag tusen grunnskoleelevene i Oslo Konserthus. De er samlet for Skolenes sangdag i regi av organisasjonen Musikk i Skolen. I salen sitter kong Harald og lytter til elevene som synger sanger som «Kråke-visa» og «Kom mai, du skjønne, milde».

Et elevkor er også på scenen sammen med Oslo-Filharmonien.

– Jeg var litt nervøs, men det gikk mye bedre etter hvert. Det var veldig artig å synge i dag, sier William til Utdanning etter endt konsert. Han er elev ved Sundvollen skole i Buskerud og en av scenekoristene.

I musikkmiljøene er ikke synet på sangens plass i skolen like entusiastisk.

Førstelektor i musikk ved Nord universitet, Solveig Salthammer Kolaas, mener sang i skolen er svekket de siste årene.

– Mer og mer teoretisert

Kolaas mener den generelle utviklingen i skolen er mer og mer vekt på det teoretiske, og at det går på bekostning av de praktisk-estetiske fagene.

– Elever må få utvikle alle sider av seg selv. Sang i skolen bidrar til at dette skjer. Forskning viser også at sang i skolen henger sammen med bedre språkutvikling, sier Kolaas til Utdanning.

Hun legger til at sang særlig kan være positivt for minoritets elever som vil lære norsk.

– *Må sang nødvendigvis foregå i skolen? Barn kan jo se mange Youtube-musikkvideoer med sangtekster på skjermen.*

– Barn får så mange inntrykk fra Youtube allerede. Det å synge sammen med andre i skolen har en stor verdi i seg selv, sier Kolaas.

Hun mener det må stilles krav til at sang og estetiske fag skal inn i alle grunnskolelærerutdanningen. Hun er også kritisk til at sang ikke er nevnt spesifikt i den nye overordna læreplanen.

Støtte fra korleder

Hun får støtte fra Tone Ophus, førstelektor ved den kristne, private høyskolen Norsk lærerakademi (NLA). Ophus leder elevkoret som står på scenen i Oslo Konserthus.

Hun mener også at sangens plass i skolen er svekket og at det må stilles krav til at alle musikk-lærere har minst 30 studiepoeng i faget, også på barnetrinnet. I dag mangler om lag 40 prosent av musikk-lærere studiepoeng i musikk.

– Disse lærerne bør videreutdanne seg, slik at de får den kompetansen de trenger, sier Ophus. Hun mener sang i skolen gir elever mer energi og motivasjon, og virker positivt på blant annet lese- og skriveopplæring.

Forsvarer at sang er fjernet

Høyres Mathilde Tybring-Gjedde er medlem av utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Hun forsvarer at sang er fjernet fra den nye

Et elevkor sto også på scenen på Skolenes sangdag sammen med symfoniorkesteret Oslo-Filharmonien.

Dina Matheussen, tidligere deltaker i Melodi Grand Prix junior, sang «Sterk og rå».

overordna delen av læreplanen.

– Vi vil gi lærere større handlingsrom til å variere sine undervisningsmetoder og sikre dybde-læring. Den nye overordnede delen av læreplanen er derfor skrevet kortere enn den gamle. Vi valgte ikke å ramse opp alt vi ønsker at elevene skal lære. Matematikk er for eksempel heller ikke nevnt i den nye overordnede delen, men selvsagt er både sang og matematikk vesentlig, skriver Tybring-Gjedde i en e-post til Utdanning.

– *Er sangens plass i skolen svekket?*

– Skole-Norge bør være veldig stolte over at norske elever på 4. og 5. trinn oppnår mye bedre resultater i matematikk, naturfag og lesing enn før. Samtidig er vi opptatt av å ivareta skolens brede samfunnsoppdrag og styrke de praktisk-estetiske fagene, svarer Tybring-Gjedde.

Ifølge henne er utfordringen at for mange skoler har svake fagmiljøer i de estetiske fagene:

– Derfor må vi fortsette å gi flere lærere videreutdanning i de estetiske fagene.

Hun vil ikke love at det stilles mer spesifikke krav til kompetanse i disse fagene i grunnskolelærerutdanningene.

– Det kan være det bør stilles andre krav til kompetanse i de estetiske fagene i grunnskolelærer-utdanningene. Det kan man se nærmere på når de nye læreplanene er på plass, melder hun.

«1800-tallets Kygo»

I Oslo Konserthus snakker Stian Barsnes Simonsen om sang fra scenen.

– Jeg hører folk si at de ikke kan synge. Alle kan synge, og du bare må synge med den stemmen du har, sier han.

Litt senere i konserten kommer han elevene i salen i møte med en kulturell referanse anno 2018. I forkant av Edvard Griegs stykke «I Dovregubbens hall» sier han: – Grieg var på en måte 1800-tallets Kygo (verdensstjerne fra Bergen innen elektronisk musikk, *journ.anm.*), sier han.

Utdanning huker fatt i Stian Barsnes-Simonsen etter konserten og spør ham om hans syn på sang i skolen.

– Få ting er så engasjerende som musikk. Det er viktig at vi voksne ikke bare tenker på hva som er mest fornuftig for barna å holde på med i skolen, sier Barsnes-Simonsen til Utdanning.

Fra talerstolen i bystyresalen i Oslo rådhus fortalte lektor Simon Malkenes om hvordan han mener at hans kritiske ytringer om Oslo-skolen er blitt møtt. Han gjorde det klart at han ikke mener han har fått «takknøst» for at du sier fra» verken fra politikere eller ledelsen i Utdanningssetaten.

Malkenes-saken har fått **ytrings-** **kulturen** i Oslo-skolen fram i lyset

Malkenes-saken har ført til at Utdanningsforbundet skal gjennomgå saksbehandlingen. Dessuten har den ført til debatt om ytringskultur og politisk høring.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– **Simon Malkenes** vil få den juridiske bistanden han ønsker fra oss. Saksbehandlingen skal gjennomgås, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, til Utdanning.

25. april skrev Utdanningsnytt.no at skoleledelsen ved Ulsrud videregående skole i Oslo hadde bestemt seg for ikke å opprette personalsak mot Simon Malkenes. Men 27. april opplyste Odd Erling

Olsen, tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Oslo, at rektor har gitt Malkenes en «tilrettevisning».

Utdanning har spurt Handal hvordan Utdanningsforbundet vil håndtere saken videre.

– Simon Malkenes har gitt oss beskjed om at han ønsker fortsatt bistand fra Utdanningsforbundet til å følge opp saken videre. Det betyr at Utdanningsforbundet Oslo kommer til å bistå ham med å undersøke saksbehandlingen. I tillegg stiller forbundet sentralt opp med vår juridiske ekspertise, sier Handal.

– *Har Malkenes fått en «tilrettevisning» uten å få gi sin versjon av saken?*

– Det er noe av det saksgjennomgangen har som mål å avdekke, sier Handal.

Til Aftenposten sa tillitsvalgt Odd Erling Olsen at han reagerer på at Malkenes har hatt tre møter uten mulighet til å imøtegå beskyldningene.

Om Malkenes uttaler Olsen: «Han har ikke fått

vite hvilke elever som føler seg krenket eller hva han sa som gjorde at de følte seg krenket. Han har ikke hatt mulighet til å kommentere noe konkret. Jeg mener det er en saksbehandlingsfeil. Når du blir utsatt for en beskyldning, eller at det foretas undersøkelser, så har man en selvfølgelig rett til å gi svar på det man beskyldes for.»

Handal mener anonymiseringen var god nok

Bakgrunnen for «tilrettevisningen» Malkenes har fått fra arbeidsgiver, er beskrivelsene av en norsktime på Ulsrud videregående skole i Dagsnytt 18 i NRK 5. mars. I ettertid er Malkenes beskyldt for å krenke elevene ved at de ikke er anonymisert godt nok.

Da Steffen Handal møtte direktør i Utdanningssetaten i Oslo, Astrid Søgne, til debatt om læreres ytringsfrihet i Dagsnytt Atten 20. april, sa han at

Byråd Inga Marte Thorkildsen gjorde det klart at hun vil ha mer vekt på skoleutvikling og mindre vekt på kontroll. Hun stiller nå klare krav til Utdanningsetatens direktør Astrid Søgne (i bakgrunnen) om å bidra til å bedre yringskulturen i Oslo-skolen. Under seminaret 14. mai kom det opp flere konkrete forslag.

han mener Malkenes' ytringer ligger innenfor ytringsfrihetens rammer.

– Står du fortsatt for det?

– Ja, det gjør jeg, svarer Handal og legger til:

– Det er ikke noen tvil om at intensjonen til Malkenes var å rette kritikk mot det karakterbaserte inntakssystemet. Målet hans var å peke på konsekvensene av systemet for elevenes læringsmiljø.

– Var Malkenes' anonymisering god nok?

– Ja, det mener jeg, svarer Handal.

Handal er dermed på linje med blant annet Anine Kierulf, fagdirektør ved Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, samt Bjørnar Borvik, førsteamanuensis ved juridisk fakultet ved Universitetet i Bergen.

Kierulf har sagt til Utdanning at Malkenes i tilstrekkelig grad anonymiserte elevene i NRK-programmet. Borvik sier til Dagsavisen at han mener det er vanskelig å snakke om at noen, i dette til-

fellet elever, er krenket uten at det har skjedd en identifisering.

Utdanningsforbundet ser problematiske sider med skjerpet aktivitetsplikt

Bakgrunnen for at skoleledelsen ved Ulsrud videregående skole gikk i gang med forundersøkelser til en eventuell personalsak mot Simon Malkenes, er den skjerpede aktivitetsplikten i paragraf 9a-5 i opplæringsloven. Den sier at skoleledelsen plikter å sette i gang forundersøkelser dersom en eller flere elever føler seg krenket. I tillegg skal skoleeier underrettes umiddelbart.

– Medfører paragraf 9a-5 at undersøkelser igangsettes og tiltak iverksettes uten at den anklagede får gi sin versjon av det skjedde?

– Ja, på bakgrunn av både Malkenes-saken og flere tilsvarende saker vi har fått informasjon om fra andre deler av landet, mener jeg det er all-

grunn til å følge med på praktiseringen av denne lovparagrafen framover. Det venter jeg at departement og politikere også gjør, sier Handal.

– I «tilrettevisningen» som Malkenes har fått, står det, ifølge tillitsvalgt Odd Erling Olsen, at Malkenes «alltid skal be om sitatsjekk». Hva tenker du om det?

– Jeg har ikke sett sakspapirene i denne saken, men dersom «tilrettevisningen» inneholder et slikt krav, mener jeg at det ikke kan bli stående. En lærer som uttaler seg i media, må selvsagt selv få bestemme om han eller hun ønsker sitatsjekk. Dette er ikke noe ledelsen kan kreve, sier Handal.

Han legger til at dersom en ansatt selv ønsker å informere skoleledelsen om hva han eller hun har tenkt å ytre seg om i media, er vedkommende selvsagt i sin fulle rett til å gjøre det.

– Poenget er at avgjørelsen må ligge hos den som ytrer seg, sier han.

● Dette er Malkenes-saken

> **5. mars** ble Simon Malkenes intervjuet i NRKs Dagsnytt Atten, hvor han sa at karakterbasert opptakssystem og fritt skolevalg gjør at elever med utfordringer blir overrepresentert ved noen få skoler i Oslo.

Malkenes beskrev en urolig skoletime ved Ulsrud videregående skole i Oslo, der han er lærer: «B banner og roper. M vandrer. R har ikke gjort noe hittil i dag. M forstyrrer.»

13. mars ble Malkenes underrettet av rektor David Dunlop om at han som Malkenes' overordnede hadde sendt inn varsel til skoleeier i tråd med opplæringslovens paragraf 9A-5. Paragrafen regulerer elevenes arbeidsmiljø knyttet til blant annet krenking av elever.

8. april trykket Aftenposten innlegget «Vi følte oss tråkket på i Dagsnytt atten» skrevet av elevene i klasse 3 IDA ved Ulsrud videregående. De følte seg krenket og stigmatisert av Malkenes' beskrivelser.

25. april bekrefter utdanningsdirektør Astrid Søgne at undersøkelser i en personalsak mot lektor Simon Malkenes nå er avsluttet, etter samtaler med berørte elever og lærer.

Etter seminaret om yrtingskultur i bystyresalen ville mange gratulere lektor Simon Malkenes med Fritt ords honnør, som ble kunngjort samme dag. – Vi er jo egentlig enige om det aller meste, sier Edvard Botterli Udnæs, leder for Elevorganisasjonen i Oslo, til Malkenes. Til høyre Jens Flakstad Vold, som også er tillitsvalgt for Elevorganisasjonen i Oslo.

– Problem hvis lojalitetsplikt hindrer yrtinger

– Det er flere ganger avdekket at fylkeskommuner og kommuner har innført retningslinjer for mediehandtering som er i strid med grunnlovens paragraf 100. Bør retningslinjene gjennomgås?

– Både Malkenes-saken og undersøkelser Utdanningsforbundet har gjort tidligere, kan tyde på det. Hindrer lojalitetsplikten til arbeidsgiver ansatte i å ytre seg, har vi et problem, sier Handal.

Handal sier samfunnet har behov for at lærere og ledere i utdanningssektoren tør å ytre seg kritisk.

– Det er også viktig at lærere og ledere kan uttale seg med bakgrunn i hverdagsopplevelser, sier han.

– Siden opplæringsloven fikk bestemmelsen om skjerpet aktivitetsplikt i 2017, har Utdanningsetaten i Oslo satt i gang forundersøkelser i 61 saker. Hva mener du om det?

– Jeg har ikke innsyn i disse sakene. Derfor er det vanskelig for meg å uttale meg om omfanget. Men jeg ser det i alle fall som viktig at lovgiver følger med på om 9a–5 brukes slik den er ment. Eller om paragrafen kan være til hinder for læreres og ledes yrtingsfrihet og i konflikt med grunnloven.

Handal mener lærere og elever er på lag

Tormod Korpås, leder for lederrådet i Utdanningsforbundet, sier til Utdanningsnytt.no at han mener det kan være behov for å endre 9a–5 i opplæringsloven. Korpås mener at skoleledelsen fortsatt bør ha plikt til umiddelbart å iverksette undersøkelser dersom det er mistanke om at elever er krenket. Samtidig mener han at kravet om at saken skal rapporteres rett til skoleeier, før den er undersøkt på skolenivå, bør fjernes. Korpås ser bestemmelsen som en mistillit til skolelederne.

Utdanning spør Steffen Handal om han er enig med Korpås i det.

Handal svarer: – Jeg ser i alle fall gode grunner til at lovgiver og departement følger med på om lovanvendelsen er slik at den tjener hensikten å sikre et trygt og godt læringsmiljø for elevene.

– Elevorganisasjonen er sterke motstandere av å endre det som nå kalles «krenkelsesparagrafen». De har vært med på å kjempe den fram. Ser du faren for et motsetningsforhold mellom lærere og elever?

– Nei. I så fall er det et kunstig motsetningsforhold. Elevorganisasjonen har sagt tydelig ifra om at de ønsker yrtingsfrihet for både elever, lærere og skoleledere og en fri og åpen debatt. Lærere og elever har et felles mål: et godt og trygt læringsmiljø, fritt for mobbing og trakassering, sier Handal.

Søgner vil bedre yrtingsklimaet

14. mai inviterte Inga Marte Thorkildsen (SV), byråd for oppvekst og kunnskap, til debatt om yrtingskulturen i Oslo kommune. Her stilte blant annet Simon Malkenes og Edvard Botterli Udnæs, leder i Elevorganisasjonen i Oslo, samt Anine Kierulf, fagdirektør i Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter.

– I Utdanningsetaten har vi organer for samhandling og medvirkning på alle nivåer. Man skulle tro at et så velregulert system med så mange kloke folk, ledere og tillitsvalgte ville fanget opp reaksjoner og meldinger om et yrtingsklima som ikke er godt nok. Slik er det ikke, viser det seg. Det må vi erkjenne og ta inn over oss, sa Astrid Søgner, direktør i Utdanningsetaten i Oslo.

– Det må ikke være tvil om at vi og jeg ønsker at de som unnlater å ytre seg fordi de er redde for reaksjoner, eller fordi yrtingsklimaet er for dårlig, sier fra om det, framholdt Søgner, som forsikret at yrtingsfrihet skal være tema både på ledersamlin-

ger og i medarbeidersamtaler med lærere.

Søgner setter også i gang skolering i bruk av opplæringsloven med særlig vekt på elevenes vern mot krenkelser.

– Voksne må ikke se på det at man undersøker som en trussel. Det skaper utrygge lærere, sa Søgner.

22. mai inviterte bystyremedlem Eivor Evenrud, Rødt, til høring om yrtingskulturen i Oslo-skolen i bystyret i Oslo.

– Skolen skal være en av byens fremste formidlere av kunnskap, dannelse og demokrati. Derfor må elever som får sin opplæring i Oslo-skolen være en del av en kultur hvor de som står for opplæringa, selv gis mulighet til, og aktivt benytter, den grunnlovsfestede yrtingsfriheten, sier Evenrud, som også er medlem i kultur- og utdanningskomiteen.

Evenrud viser til at «Tillit og handlingsrom» er ett av tre prinsipper for styringen av Oslo-skolen.

– Bakgrunnen for at Rødt tok initiativ til høringen, er at det stadig kommer fram historier der det hevdes at praktiseringen av grunnloven ikke er i tråd med intensjonen fra politisk ledelse, sier hun.

Både Evenrud og bystyrekollega Abdullah Alsabeeh fra Arbeiderpartiet ser behovet for en debatt om yrtingskultur i Oslo-skolen.

– Som folkevalgt er jeg helt avhengig av et yrtingsklima som gjør at de ansatte våger å fortelle om hvordan de opplever arbeidshverdagen, sier Alsabeeh til Utdanning.

Rektor David Dunlop ved Ulsrud videregående skole sier at han ikke kan kommentere Malkenes-saken og viser til taushetsplikten.

> [Les mer om saken på Utdanningsnytt.no](https://www.uto.no/les-mer-om-saken-pa-utdanningsnytt-no)

Undersøkelse

Lærere er misfornøyd med **kontor**plassen sin

Hver tredje lærer i videregående skole er misfornøyd med kontorarbeidsplassen. Fire av ti i grunnskolen er det samme. Resultatet er likevel bedre enn for fire år siden.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Dette er tall som fremkommer i Utdanningsforbundets medlemsundersøkelse. 5200 medlemmer har svart på undersøkelsen, som er utført for forbundet av forskningsstiftelsen Fafo.

Når deltakerne i undersøkelsen skal svare på spørsmål som gjelder arbeidshverdagen, er det de fysiske kontorfasilitetene som vekker størst misnøye.

Da resultatet fra forrige undersøkelse kom i 2014, viste den at 54 prosent av medlemmene hadde «kontorforhold som var for dårlige til at jeg kunne jobbe godt og effektivt fra min skole». Det er altså færre som er misfornøyd i dag enn for fire år siden.

Den gang fikk Utdanning rådgivende ingeniører i byggøkonomi i firmaet Bygganalyse AS til å regne ut hva det ville koste å bygge 40.000 nye kontorplasser, som var anslaget. Regningen ville ha kommet på cirka 14 milliarder kroner.

Ansatte i barnehagene er mest fornøyde

Også de som jobber i barnehage, peker på at det fysiske ved arbeidsplassen kunne vært bedre. Men alt i alt er de som jobber i barnehage mindre misfornøyd enn de andre medlemsgruppene når det gjelder spørsmål som har med deres arbeidshverdag å gjøre.

Mange av deltakere i undersøkelsen som jobber i pedagogiske stillinger i barnehage, er misfornøyd med det fysiske arbeidsmiljøet og fasilitetene for kontorarbeid på arbeidsplassen.

Fafos forskere tolker det som at det er en sammenheng mellom disse to tingene. Barnehageansatte var også misfornøyd med arbeidsordningene.

De som jobber i videregående skole, er gjennomgående mer kritiske enn andre. De ønsker også større mulighet til å prioritere kjerneoppgavene, kommer det fram i Utdanningsforbundets medlemsundersøkelse.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

Lærere i videregående skole er mest kritiske

Pedagoger i grunnskolen er de som er minst fornøyd med det fysiske arbeidsmiljøet. I tillegg fremhever de at de ikke er fornøyd med muligheten til å skjerme sin egen fritid.

Både de som jobber i grunnskolen og i videregående skole, er misfornøyd med muligheten til å ta etter- eller videreutdanning.

De som jobber i videregående skole, er gjennomgående mer kritiske enn andre. De ønsker også større mulighet til å prioritere kjerneoppgavene.

Alle ansatte i skole, fra grunnskole til høyere utdanning, er i noen grad misfornøyd med muligheten til å skjerme egen fritid. 29 prosent av de spurte i alle sektorer svarte dette.

Utdanningsforbundets medlemsundersøkelse

Dette er femte gang undersøkelsen er gjennomført siden 2004. Av 15.500 forespurte har 5200 svart på undersøkelsen.

Undersøkelsen har spørsmål knyttet til:

- medlemmenes arbeidshverdag
- tillitsvalgtarbeid
- deltakelse i egen organisasjon
- hva som er viktigst for medlemmene
- de lokalt tillitsvalgte
- ledermedlemmer
- kommunikasjon

Skolene står opp mot ekstremismen

Svenske lærere trosser trakassering fra nynazister og jobber aktivt for å hindre at elever blir ekstremister.

TEKST Henrik Pryser Libell og Richard Martyn-Hemphill

Samfunnsfaglærer Helena Hermansson på Maser ungdomsskole i Borlänge i Dalarna er blant flere lærere som har møtt motstand fra høyreekstreme grupper fordi hun har innført et pedagogisk tiltak som forebygger ekstremistiske ideer blant ungdommer. «Toleranseprosjektet» går ut på å sette ned ettårige undervisnings- og debattgrupper med elever fra 14 til 16 år fra svært ulike bakgrunner. Gruppene settes sammen etter gitte regler og følger et fast opplegg som tar spesielt for seg Holocaust, og ender på slutten av året med en reise til en konsentrasjonsleir. Metoden kalles også Kungälv-modellen, etter byen nord for Göteborg.

Prosjektets pedagogikk er basert på ideen om å utfordre ideen, ikke konfrontere eleven. Modellen har til nå vært innført i over 30 ulike kommuner i Sverige.

– Det er ett av de få spesialpedagogiske oppleggene som høyt presterende elever flokkes om å få være med i, blant annet fordi opplegget har attraktive foredragsholdere og inkluderer en utenlandsreise.

Det forklarer Christer Mattsson, læreren som designet prosjektet på 1990-tallet. Mattsson var sosiallærer i Göteborg under forrige «bølge» nynazisme i Sverige, og han ble satt til å finne måter å forebygge ekstremismen på. I dag er han en av Sverige ledende nynazist-eksperter, og han organiserer toleranseprosjektet. Nylig var han i Oslo for å dele erfaringen med norske lærere.

● Kungälv-modellen

En metode som er basert på «kunnskapsbasert og respektfull dialog». Dialogen foregår i debattgrupper som møtes gjennom hele året.

Elever velges ut etter søknad og blandes, slik at hver gruppe har rundt 1/3 høytpresterende og «alminnelige» elever, mens 2/3 er elever som er vei mot antidemokratiske miljøer.

Gruppene følger et fastlagt undervisningsspor der Holocaust er sentralt, fordi det er den ytterste konsekvens av en ekstremistisk idé.

Til slutt drar elevene på ekskursjon til en utrydningsleir fra andre verdenskrig i Tyskland eller Polen.

Kilde: Christer Mattsson

Hetset av nynazister

Mattssons toleranseprosjekt møter imidlertid en god del motstand fra politisk ekstreme grupper. Dette gjelder spesielt fra den selverklært nasjonal-sosialistiske organisasjonen «Nordisk Motstandsbevegelse» (NMR). Organisasjonen har havnet i søkelyset i både Norge og Sverige de siste år, og den bekymrer sikkerhetspolitiet i begge land.

Organisasjonen beundrer Nazi-Tyskland og vil

videreføre dens ideologi, ikke ulikt nynazistene på 1990-tallet. Men mens 90-talls-nynazismen var preget av skinheads og voldelige ungdomsgjenger, er denne nye nynazist-bølgen preget av voksne medlemmer, hierarki, og utadrettet og målrettet rekruttering. NMR er hovedeksempelet og har hatt en sterk medlemsvekst de senere år. Til høsten stiller de til og med til valg i Sverige.

Ingen steder står NMR sterkere enn de to byene Borlänge og Ludvika. To av fem ledere er bosatt her, og i Ludvika har NMR en representant i kommunestyret, som ble valgt inn fordi støttespillere skrev navnet hans på Sverigedemokratenes valgliste.

Da Hermansson og to kolleger i 2016 fikk «Pedagogiska Priset» i Borlänge for innføring av prosjektet, tok NMR bilder av dem og la dem ut på organisasjonens Twitter-konto.

– De kalte oss «konspiratører». Det er jo ingen trussel i seg selv. Men når de legger bildene ut på sine egne kanaler, kan jo følgerne deres tenke sitt.

Den nordiske motstandsbevegelsen demonstrerte 1. mai i byen Ludvika i Dalarna. Skolene tar nå grep for å forebygge at elever rekrutteres inn i høyrenasjonalistiske organisasjoner.

FOTO ULF PALM/TT/NTB SCANPIX

Samfunnsfagslærer Helena Hermansson har innført Toleranseprosjektet på skolene i Borlänge, det sted hvor den ytterliggående nynazistorganisasjonen Nordisk Motstandsbevegelse står aller sterkest.

FOTO SKJERMDUMP BORLÄNGE KOMMUNE (GIENGITT MED TILLATELSE)

– **Skolen er** det beste bolverk mot ekstremisme, sa svenske Christer Mattsson til norske lærere på Doga i Oslo i april. Mattsson er sosiallæreren som ble ekstremisme-forsker.

FOTO KETIL BERG

Samtidig signaliserer de: «Vi vet hvem du er, og vi vet hva du gjør». Jeg er ikke redd, men man tar jo noen forholdsregler, legger hun til.

Også Christer Mattsson har opplevd det samme mange ganger. Bildet av ham har til og med havnet på plakater i noen av NMRs demonstrasjoner.

– Det viser jo bare at arbeidet vårt med å forebygge ekstremisme i skolen er effektivt, sier Hermansson.

Besøker konsentrasjonsleir

Selve Kungälv-modellen beskriver Mattsson som en metode basert på «kunnskapsbasert og respektfull dialog». Dialogen foregår altså i de nevnte debattgruppene. En slik gruppe møtes gjennom hele året. Elevene som vil være med, må først søke om plassen. De som velges ut, blandes etter et fast mønster, og det er hovednøkkelen til hvordan prosjektet kan forebygge ekstremisme.

– Vi forsøker å få til en blanding av elever med intolerante synspunkter, elever med sosiale utfordringer og «sterke» elever med en tolerant innstilling, forklarer Hermansson.

I hver gruppe er det rundt en tredjedel høyt-presterende og «alminnelige» elever. to tredjedeler er elever som er på vei mot antidemokratiske miljøer eller elever fra fattige hjem.

De nedsatte gruppene møtes fast et par ganger i >

Jonas fra Borlänge var innadvendt, bråkmaker og fant sine egne sannheter på internett før han ble med i Toleranseprosjektet. – Prosjektet fikk meg til å tenke tanker jeg ikke hadde gjort før, sier han.

FOTO SKJERMDUMP BORLÄNGE KOMMUNE (GJENGITT MED TILLATELSE)

måneden. De følger da et fastlagt undervisningsspor med gitte temaer. Holocaust er sentralt, fordi det er den ytterste konsekvens av en ekstremistisk idé, ifølge Mattsson. Underveis er det mange debatter om emner knyttet til verdenssyn. Til slutt kulminerer både undervisning og debatter med en ekskursjon til en utrydningsleir fra andre verdenskrig i Tyskland eller Polen. Årets tur for Borlänge-gruppen gikk for eksempel til leiren Plaszow i Polen.

Blir sint av uvitenhet og nazi-vitser

Utdanning har møtt noen av deltakerne i fjorårets toleransegruppe i Borlänge; Jonas, 18 år, Julia, 17 år, og Khali, 16 år.

Julia var en klassisk høytpresterende elev.

– Jeg valgte å bli med fordi jeg hadde lyst til å lære om temaet, sier hun.

Jonas var en av de såkalt intolerante, og den som gjennomgikk størst forandring.

– Jonas hadde byttet skole sju ganger før han kom til prosjektet. Lærere beskrev ham som en sint ung mann som lett havnet i konflikt med lærere og medelever. Han deltok aldri i sosiale aktiviteter, men satt heller foran pc-en der han dannet seg sitt eget verdensbilde, forteller Hermansson. Hun ledet selv denne gruppen.

– I løpet av prosjektet begynte han å lytte til andres historier og dele sitt eget syn. I dag er han langt mer selvsikker, elsker debatter og har en utrolig selvrefleksjon, sier hun.

Jonas selv viser seg å være en høy, tynn, ung mann med tatoveringer langt ut på hendene som vitner om fascinasjon for symbolene i «hvit makt»-bevegelser, med runer og andre viking-

symboler. Han vil fortsatt ha flere viking-tatoveringer, men nå vil han vite hva symbolene faktisk betyr først.

– Tiden i prosjektet fikk meg til å tenke tanker jeg ikke hadde gjort før, sier han,

– Jeg var ikke medlem av nazist-gruppe selv, men jeg hadde venners venner som var nazister. På den første skolen min var det en fyr som gjorde Hitler-hilsen og snakket ofte om Holocaust, som han mente ikke hadde skjedd og slang rundt seg med nazi-vitser, sier han.

– Etter alt jeg lært i dette prosjektet, blir jeg sint av de samme vitsene og den historiske uvitenheten de demonstrerer, sier han.

For tiden er Jonas' fremtidsplan å bli polit. Kursdeltakeren Khali derimot, drømmer om å bli lege. Hun er yngst i en stor søskenflokk fra Somalia som har bodd i Sverige i fire år.

Khali sier toleranse-prosjektet har økt hennes forståelse for hennes rolle i Sverige.

– Når jeg kom hit, forsto jeg ikke hvorfor noen mennesker ikke ville snakke til meg på bussen, hvorfor de stirret ondt på meg. Vi gledet oss til å komme til Sverige, men det var ikke som vi hadde forestilt oss, sier hun, og må tørke tårer mens hun prater. Det hender hun har følt seg svært uønsket, men hun har aldri selv vært direkte trakassert i Borlänge.

Historien om jødeutryddelsen har gjort inntrykk;

– Syv millioner mennesker døde på grunn av uvitenhet. På grunn av uvitenhet kan det skje igjen. Derfor burde flere lære om det, mener hun

Mener konfrontasjon kan gjøre vondt verre

– Holocaust er «den store ekstremismen». Men den starter ofte i det små og under overflaten, sier Mattsson, som i dag forsker ved Sehesteds institutt på Universitet i Göteborg. Ikke bare på nazisme, men også andre typer radikaliserings blant unge, som islamistisk eller venstreekstremisme.

– I tilfelle med nazisme kan den stille starten være kommentarer «jeg trenger ikke rydde klasserommet. Jenter skal rydde, menn skal være ute og jakte» og tilsvarende i seg selv uskyldige formuleringer. De ekstreme elevene provoserer da grunnverdier som likestilling, og møter motbør fra lærere, forklarer han.

– Men det læreren som konfronterer ikke forstår, er at også læreren selv ofte provoserer den ekstreme elevens grunnverdier, sier han.

Han frykter at for konfronterende pedagogikk bare får eleven med ekstreme sympatier til å gå i skjul og si det allment aksepterte «riktige» syn i stedet for sitt egentlige.

– Over tid lærer de å holde upopulære synspunkter skjult og unna debatt og offentligheten. Uten å mene det trener vi dem på å være ekstremister, sier Mattsson.

Samtalegruppens alternativ er en såkalt normkritisk pedagogikk. Da er det synspunktet, ikke eleven, som diskuteres.

Da kan elevene selv oppdage at det finnes flere sannheter om og synspunkter på samme sak.

– Vår oppgave som lærere er å så et frø av tvil. Fanatisme er det motsatte av tvil, fordi fanatikeren er helt og holdent sikker på at de har en ultimatt sannhet, sier han.

«Vår oppgave som lærere er å så et frø av tvil.»

Christer Mattsson, forsker og grunnlegger av Toleranseprosjektet

– Sverige ble ikke som vi hadde forestilt oss, sier svensk-somaliske Khali som deltok i Toleranseprosjektet i Borlänge i fjor. Ifølge prosjektet er en nøkkel til å forebygge ekstremisme, å sette sammen sosialt og holdningsmessig blandede grupper som kan debattere fritt.

FOTO SKJERMDUMP BORLÄNGE KOMMUNE (GJENGITT MED TILLATELSE)

Toleranseprosjektet blander trygge og tolerante elever med intolerante elever og ressurssvake elever i en ettårig undervisnings- og debattgruppe. Gruppens opplegg kulminerer i en reise til konsentrasjonsleir. Her er elever fra Borlänge kommune i Polen i mars 2018. Lærer Helena Hermansson (midten) er reiseleder.

FOTO PRIVAT

«Jødene styrer Gotland»

Bakgrunnen for hans tenkning er en opplevelse fra 1995. Mattsson var som sosiallærer i Göteborg året før blitt bedt om å se på forebygging, etter en hendelse som hadde satt fart på forebyggingsarbeidet i svensk skole. Det var etter at fire nynazister i Sverige hadde drept 14-åringen John Hron, ikke ulikt Benjamin-drapet på Holmlia noen år senere.

Året etter drapet holdt Mattsson foredrag på en skole på Gotland der han blant annet advarte mot organisasjonen Sverigedemokratene, som den gang var en liten, ytterliggående og nazistisk organisasjon. En ung mannlig elev reiste seg, erindrer Mattsson.

– Han sa det er for jævlig at du får snakke dritt om Sverigedemokratene på skattebetalernes regning uten at de får forsvare seg. Så han utfordret meg til å møte Sverigedemokratene i debatt. Jeg svarte med min John Wayne-pedagogikk: Anytime! forklarte Mattsson til en forsamling norske lærere på Cappelens seminar om demokrati og medborgerskap i Oslo i april.

Han gjengir denne scenen i detalj, fordi den er et bilde på hvorfor Kungälv-modellen er som den er.

For det Chris Mattsson ikke hadde regnet med, var at den unge mannen på bare noen timer klarte å kalle inn svensk radio og lokale aviser, låne og fylle skolens gymsal med publikum – og så selv stille som debattant for Sverigedemokratene.

– Vi debatterte, og som ventet tapte guttens argumenter på alle fronter, fortalte Mattsson.

– Jo mer han stanget hodet mot mine argumenter, jo mer kunne jeg gjøre narr av hans, og jo mer stresset ble han. Til slutt utbryter gutten at «jødene styrer Gotland». Ikke bare verden, men

også Gotland, en liten øy i Østersjøen, sier Mattsson og rister på hodet.

Setningen gikk som ventet rett inn i avisene. Den var sagt foran vitner. Ikke lenge etter tok statsadvokaten i Sverige ut tiltale om såkalt «hets mot en folkegruppe», en lov som til da ikke var prøvd. Saken gikk helt til svensk Høyesterett, der dommen satte presedens innen lovtolkningen av lovbestemmelsen.

– Lærerne er samfunnets førstelinje

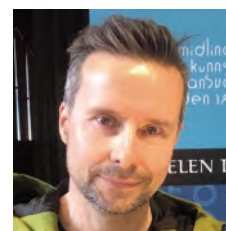
Mattsson vant debatten – men han tapte gutten. Den unge mannen som mente jødene styrer Gotland, ble ikke overbevist om noe annet av debatten og dommen. Han heter Björn Björkqvist og er ennå i dag en av Sveriges mest aktive nazister i organisasjonene og medlem av Svenskarnas parti.

– Det var da jeg forsto at vi trenger dialog i stedet for konfrontasjon. Etter hundrevis av samtaler med unge nazister forstår jeg noe av deres livssyn. Men det gjør nok ikke alltid en samfunnsfagslærer som for første gang møter en ytterliggående stemme i klasserommet, advarte Mattsson de norske lærerne i Oslo.

Derfor har han foreslått opplegg som Toleranseprosjektet – for å klare å møte holdningene tidlig nok, og på rett vis, og ikke feie dem under teppet så de kan vokse til politisk organisering og reell ekstremisme.

Mattsson håper norske skoler vil la seg inspirere, og særlig lærerne.

– Lærerne er samfunnets førstelinje i denne kampen, og skolen er det beste bolverk mot ekstremisme.

Knut-Harald Grønnvoll

Tone Hagerup

– Det dummeste er å dytte noen ut

Lærer Knut-Harald Grønnvoll mener Kungälv-modellen virker som et nyttig redskap.

– Vi trenger en påminning om at vi har dette verktøyet i verktøykassen, særlig når du har vært lærer en del år. Det dummeste du gjør, er å dytte elever ut, sa Knut-Harald Grønnvoll ved Haugerud ungdomsskole i Oslo. Han var en av lærerne som lyttet til Christer Mattssons erfaringer.

Han la til at hans skole samarbeider fra før med Dembra (demokratisk beredskap mot rasisme, antisemittisme og udemokratiske holdninger), som er tilknyttet Holocaust-senteret, og at det var mye å lære også av Toleranseprosjektet.

Også lektor Tone Hagerup på Ås videregående skole i Akershus likte det hun hørte;

– Skoleverket etterspur jo konkrete opplegg. Han forklarte godt hvordan man kan gå i dialog med risiko-elever for å få dem til å forstå at alt ikke er helt svart-hvitt, sa Hagerup etter foredraget.

Korpset kommer!

«Småbispan» i Trondheim starta marsjen i 1909, og de marsjerer fortsatt.

FOTO Ole Martin Wold

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Passer uniformen?

Våren er tida for å sjekke at alt sitter som det skal. Tamburmajor Silje Villa og flaggjente Mathea Standal Røv får hjelp av Siri Nielsen Sæther fra uniformskomiteen.

Alle er med

Skolekorpsa var starten for Norges Musikkorps Forbund, som i år fyller 100 år. Bispehaugen skolekorps er med sine 109 år blant de eldste korpsa i landet. Utdanning fikk være med en våt vårdag, da kunsten å spille og gå samtidig skulle hentes fram etter en lang vinter.

I et skolekorps er alle gode nok. Ingen må sitte på benken mens de andre spiller. Ungdommer og små barn spiller side om side. Gutter og jenter er på samme lag.

– Det store fellesskapet i korpset er høyt verdsett av svært mange korpsmusikanter, sier leder i styret for Bispehaugen skolekorps Lars Bjerke Thu.

Med hjertet på rett sted

Mat må til på et korpsseminar. Vaffelhjerter banker for korpsmusikk.

Cowboyfin

På 1960-tallet kom dirigenten Rolf Stokke hjem fra Amerika og tok over Småbispan. Korpset er ennå prega av impulsene fra USA, med marsjeringsband og flotte uniformer.

Toneregn

Folk stopper opp sjøl om korpset bare øver og været er slik at man helst vil fort i hus. Trompetistene Yngvild Hagemo og Stella Kirkvold går bak trombonistene Birk Brunborg Kjenstad og Even Magnussen Stendal.

Starta med gutta

Norske guttemusikkorps' landsforbund blei stifta i 1918, og Norges Musikkorps Forbund regner det som sin start. Korps for voksne mannfolk kom med i organisasjonen etter krigen. Først i 1956 fikk jentene marsjere inn, og da skifta organisasjonen til navnet den har i dag.

Hold takten

Alle må følge slaga til Brage Haave Lein når korpset marsjerer. Men ellers er allsidigheten i korpset stor. Sang, dans og teater, musisering med elgitar og andre band-instrumenter hører med blant aktivitetene.

– Det kan naturligvis ligge en fare i det å spre seg på for mye. Men vi tror vi rekrutterer bedre ved å være allsidige, sier Lars Bjerke Thu.

Kulturskoleløft

Saksofonisten er Bertine Rosanoff. Musikantene i «Småbispan» er også elever ved Trondheim kommunale kulturskole: – Samarbeidet med kulturskolen betyr svært mye. Lærerne der kan få den enkelte elev til å løfte seg musikalsk i mye større grad enn det vi hadde klart uten dem, sier Lars Bjerke Thu.

Opp

Nitti musikanter mellom sju og tjue år utgjør «Småbispan». Lars Bjerke Thu er far til tre av dem. Som gutt spilte han sjøl klarinett i Bispehaugen skolekorps. – Vi rekrutterer godt. Det gjør stort sett alle de andre skolekorpsa i Trondheim også, sier han.

Petit

Hilde Eskild

À votre santé!

ILL. MURATA YUKI/ISTOCKPHOTO

To jenter på 8. trinn gikk til resepsjonen for å få koden til det trådløse nettet. Det var ingen der akkurat da, og de ble stående og vente litt. Da kom helsesøster ut fra kontoret sitt. «Kan jeg hjelpe dere med noe?» spurte hun blidt. «Eh ... ja ... kanskje ...», svarte de litt nølende.

De var ganske lattermilde da de fortalte meg følgende i friminuttet etterpå:

«Plutselig satt vi i sofaen på kontoret hennes. Vi fikk masse brosjyrer, og hun fant fram store plakater med bilder av kvinnekroppen. Vi visste ikke hva vi skulle gjøre, så vi bare satt der. Men plutselig stoppet hun og spurte om det var noe spesielt hun kunne hjelpe oss med, og da svarte vi ja ... inter-nettkoden.»

«Oi,» sa jeg. «Hvordan reagerte hun da?»

«Hun lo kjempehøyt i kanskje fem minutter», fniste de.

Hipp hurra for helsesøstre! Hva skulle vi gjort uten dem? De som freser rett inn i hvert eneste

klasserom og ikke er flau for noen ting. Som prater uanstrengt om seksualitet og prevensjon og mental helse. Som svarer på alt det rare som surrer i hormonkaotiske pubertetshjerner. Som trøster og forklarer og hjelper og kanskje kan gi svaret på pubertetens store spørsmål: «Er jeg normal?»

Helsesøstre skal ikke gi karakter. De skal kun vurdere elevenes helse. Florence Nightingale, sykepleiens grunnlegger, sa: «Det arbeidet som duger, er det som blir utført av dyktige hender, ledet av en klar hjerne og inspirert av et kjærlig hjerte.» Nemlig! Det er dette de lever opp til.

Av og til synes nok elevene hun kommer altfor nær med ukjærlige sprøytespisser, men det er bare i brøkdelen av tiden. Som regel er hun så nær de ønsker at hun skal være. Jeg er helt sikker på at alle helsesøstre elsker jobben sin. Det er alltid slik jeg har opplevd dem. Helsesøstre er sterke nok til å tåle, og myke nok til å forstå. Hipp hurra for dem! Eller, som franskmennene sier i stedet for skål: À votre santé. Til Deres helse!

At iveren av og til tar over, er bare en bonus. Da jeg brakte elevversjonen av den overivrige omsorgssituasjonen videre til helsesøstre, smilte hun og sa: «Å ja, det var dem, det, ja», og så lo hun i fem minutter til.

«Er jeg normal?»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Skolen i klatresamfunnet

Vi merker det kanskje ikke daglig, men vi ser allerede tegn på at vi er på rask vei inn i det samfunn som blir dominert av en intelligens-overklasse. Selvsagt må de dyktigste råde, men hva skal det bli til med flertallet, som allerede på et tidlig tidspunkt må erkjenne at sjansene for å nå særlig langt her i livet er små? De som blir plassert i en bås før de er såpass utviklet at de har muligheter for å kunne ta særlige bestemmelser angående sin egen framtid? (Fra et innlegg av Per Edv. Randen)

Norsk Skoleblad nr. 21/1968

For 25 år siden

Flukten fra realfagene gir teknologikrise

Fra 1983 til 1989 gikk antallet uteksaminerte elever på naturfaglinjen ved allmennfaglig studieretning ned med 9 prosent. Antall jenter ble redusert med 1332. På listen over de mest søkte fagene i studieåret 1992-93 kommer teknologiske studier dårligst ut. De teknologiske utdanningsinstitusjonene er redd flukten fra realfagene vil skape alvorlig mangel på kompetanse i naturvitenskapelige fag og teknologi i det norske samfunnet.

Skoleforum nr. 9/1993

Hilde Eskild
lærer, forfatter og forteller

ARKIVFOTO PRIVAT

En fornøyd Veronica Simonsen (t.v.) beseiret regjerende norgesmester og mangeårig landslags-spiller Rachna David under et norgescupstevne på Bardufoss i 2015.

FOTO PRIVAT

Dart er midt i blinken

Veronica Simonsen oppdaget dartsporten på en pub i Tromsø. 23 år senere sikter hun seg fremdeles inn på trippel 20 og det røde «bullseye» i midten.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

– Dartsporten kommer opprinnelig fra England, og der er den ofte knyttet til puber. Slik er det også i større byer her i landet. Men i mer gråskgrendte strøk finner man som oftest andre løsninger. Der jeg bor nå, i Målselv, spiller vi i bomberommet på et hotell, forteller Veronica Simonsen.

Der trener hun med klubben «Strængsprekken».

Simonsen representerer fremdeles Tromsø-klubben Kelly's helter.

– Da jeg begynte å spille, var det et OK dartmiljø i Tromsø. Vi hadde tre klubber som alle hadde et tosfret antall aktive spillere. I dag er Kelly's Helter, den sist oppstartede av disse tre klubbene, den eneste som fremdeles eksisterer.

Repetere repetisjonene

Dartspillere i Norge er organisert i Norges Dartsforbund, som har i underkant av 600 spillere. Forbundet arrangerer årlig krets-turneringer, NM, norgescup og andre større og mindre arrangementer. Norge deltar også i internasjonale turneringer. Veronica Simonsen har blant annet deltatt på Norges landslag ved to anledninger, i henholdsvis Danmark og Tyrkia.

– Hvordan bør man øve for å bli god?

– Man må øve, om og om og om igjen. Når du har kastet ti tusen piler, fortsetter du med repetisjon og atter repetisjon. Og når du synes du har øvd nok, stiller deg du opp en gang til. Den mentale biten spiller også en stor rolle. Når jeg merker at jeg mister motivasjonen og stadig bommer, må jeg ta et skritt tilbake og tenke: Hva var det som gjorde at jeg traff så mye bedre i fjor? Kanskje var det fordi jeg var bedre motivert.

Styrketrening er ikke så viktig, men det har mye å si at man holder seg i jevnt god aktivitet. Når alderen begynner å kreve sitt, er det desto viktigere å være i aktivitet, påpeker Veronica.

– Hvordan er kjønnsfordelingen blant aktive dartspillere?

– Vi damer er i klart mindretall. I norgesmesterskapet er det

vanligvis om lag 200 deltakere, og jeg tipper at mellom 30 og 40 av disse er damer.

Dart i matematikkundervisningen

– Har du brukt dart i forbindelse med jobben?

– Ja, jeg har blant annet hengt opp tre dartsiver på skolen der jeg arbeider, og de er i flittig bruk. Jeg har også brukt dart i undervisningen, blant annet i matematikk. Utregning av poengsummer gir god øving i både addisjon og multiplikasjon.

– Er dart en sport for alle, eller er det en stor fordel å være høy, ha ekstra lange armer eller lignende?

– Nei, i dart kan alle hevde seg, uansett kroppsform. Vi har spillere i alle former og i alle aldre.

Dartspillernes våte drøm: Alle pilene i trippel 20. Det gir 180 poeng, som er maksimalscoren for en serie med tre piler.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS/SEBASTIAN KAMPER

Veronica Simonsen (42)

Hvem

Lærer ved Bjørkeng oppvekstsenter i Målselv i Troms. Kontaktlærer, underviser elever på 5. til 9. trinn.

Hobby

Dart

Dette trenger du:

En dartskeiv og tre piler. Utstyret varierer i pris, fra noen hundrelapper til kanskje noen tusen. Veronica spiller fremdeles med et sett piler hun arvet, og er godt fornøyd med dem. Innimellom må man skifte flights («vingene» på pilene), men det koster ikke mer enn 15–20 kroner.

Norges Dartsforbund:
www.darts.no

Bøker

Aktuell bok

Isfjell i fare

– Vi må gjere barn og unge bevisste om det som trugar den sårbare naturen i arktiske strok, meiner forfattaren av Isfjellfamilien.

Etter reiser i arktiske strok har Audbjørg Gjerde Lippert skrive barnebok om vakker natur som er truga.

FOTO JOHN ROALD PETTERSEN

TEKST John Roald Pettersen

Audbjørg Gjerde Lippert er pensjonert lærar frå Tomrefjord i Romsdalen. Gjennom to reiser med hurtigruteskipet Fram, først til Antarktis og deretter til Svalbard og Grønland, vart ho svært fascinert av den mektige naturen i desse stroka. Så fascinert at det vart barnebok av det.

– Eg vart heilt fengsla. Særleg av isfjella og naturen som omgjev dei. Det vakre i desse områda, med sine formasjonar av fjell, snø og is, overgår det meste. For meg fekk isfjella liv og identitet. Dei vart til skapningar med tankar og sjel. Når vi samtidig veit at desse områda er truga, måtte eg berre prøve å formidle det, seier Lippert.

Isfjell som sveittar

Resultatet vart barneboka «Isfjellfamilien». Lippert har tidlegare skrive fleire romanar for vaksne. Denne gongen vart det debut som barnebokforfatter. I boka er det isfjella sjølv som fortel si historie. Vi møter Iskongen, Isdronninga og etterkomarane, som lever sine fredelege liv i Isfjorden.

Men noko er ei endring. Isfjella opplever at det blir varmare, dei «sveittar». Og dei får høyre frå kvalane som ferdast i dei store verdshava, om det som skjer der ute. Dei fortel om stor trafikk av skip, om plast og forureining.

– Forma gav seg sjølv. Eg ville lage ei forteljing, litt i slekt med eventyra. Samtidig ville eg formidle

noko av det som er realitetar i dag. At vi kan hende er i ferd med å øydeleggje noko av det vakraste vi har her på jordkloden. Eg vil ikkje skremme, men eg meiner barn og unge må få vite kva som skjer. Eg håper boka kan vere med på å sette i gang eigne tankar om dette, seier Lippert.

Isfjellfamilien er illustrert av Tarjei Rypdal Eide.

Engasjerte elevar

– Kva reaksjonar har du fått på boka?

– Eg har vore på skulebesøk og møtt barn frå 2. til 7. trinn, og opplevde svært stort engasjement. Ved skulen her i Tomrefjord veit eg at dei har brukt boka og at det kom ei mengd med kreativ skriving ut av det. Så det tydar på at boka treff noko hos elevane.

Boka, som er gitt ut av det lokale Olla forlag, er illustrert av Tarjei Rypdal Eide. Han arbeider med design og illustrasjon i tillegg til jobben som lærar ved Vestnes barneskule.

– Vi øydeleggjer noko av det vakraste vi har. Det ville eg fortelje om, seier Audbjørg Gjerde Lippert. På bildet ser me eit isfjell over og under havflata.

FOTO UWE KILS, WIKIMEDIA COMMONS

Eirin Eikefjord fikk NTBs språkpris

Eirin Eikefjord fra Bergens Tidende ble 2. mai tildelt NTBs språkpris for 2017.

Det skjedde på Den store prisfesten under Nordiske Mediedager i Bergen.

– Dette er veldig stas! For en som har vært opptatt av språk hele livet, er en språkpris det gjeveste man kan få. Å få stå på en sånn liste gjør meg både stolt og glad, sier Eirin Eikefjord, journalist i Bergens Tidende.

NTBs språkpris ble i år utdelt for ellevte gang. Med rekordmange nominasjoner sto juryen nok en gang overfor svært mange sterke kandidater.

– Det er en stor ære, særlig fordi juryen er så kompetent, og fordi prisen er gitt til store journalistiske forbilder og de beste skribentene i landet, sier Eikefjord.

– Jeg er også veldig glad for at godt mediespråk blir anerkjent og feiret. Språket er det viktigste vi har, men får altfor lite oppmerksomhet i en hverdag hvor alt må skrives raskere og raskere, sier hun.

Juryen begrunner tildelingen blant annet slik: «Vinneren av NTBs språkpris 2017 har et effektivt språk og får sagt mye med få ord. Språket

er godt bearbeidet, og hun viser at det er mulig å skrive om seriøse og komplekse temaer på en lettlest måte. Samtidig har hun talent for språklig kreativitet og evner å bruke bilder og ordspill på en ny og finurlig måte. Prisvinneren er språklig svært uredd. Hun har en engasjerende og personlig stemme og fremstår både lærd og tabloid, som når hun skriver: 'At en kvinnelig statsråd skjærer grimase av hele kvinnekampen, er som å stå på skuldrene til kjemper og pisse dem nedover nakken'. Årets vinner viser en bredde, og hun briljerer også i intervjuformatet med presise spørsmål og fine formuleringer. Hun behersker begge målformer og skriver like elegant på nynorsk som på bokmål.»

– Årets vinner kombinerer stor kunnskap med elegante og presise formuleringer. Bergens Tidende er heldig som har henne i sin stall, sier Mads Yngve Storvik, sjefredaktør og administrerende direktør i NTB.

I juryen satt juryleder Therese Manus, dessuten Arnfinn Muruvik Vonen, Ragnhild Bjørge, Sverre Tusvik og Rune Wikstøl.

NTBs språkpris ble opprettet i 2007 og gis til journalister og andre aktører som markerer seg med et særlig godt skriftlig språk i mediene.

Eirin Eikefjord mottok NTBs språkpris under Nordiske Mediedager. Her (til høyre) med juryleder Therese Manus og sjefredaktør i NTB, Mads Yngve Storvik.

FOTO MARIT HOMMEDAL, NTB SCANPIX

Vi bygger nytt

Nye NDLA er klar i løpet av høsten 2018. Kjernen er fortsatt åpne læringsressurser, men vi bygger ny struktur og nytt design som gjør det lettere å lære, skape og dele kunnskap.

Åpenhet og tilgang for alle er NDLAs største styrke. Elever og lærere kan bruke oss hver dag livet ut. Gjennom NDLA er kunnskap fritt tilgjengelig, uten pålogging, uten betalingsmur og uten innsamling av personopplysninger.

NDLA ble i 2017 kåret til verdens beste åpne læremiddel. Denne høsten blir vi enda bedre.

ndla.no

Opp med engasjementet, skoleeiere og lærere

● **Roar Ulvestad**
lektor i norsk
hovedtillitsvalgt for
Utdanningsforbundet
Bergen
FOTO PRIVAT

KS må pålegge skoleeiere å gi lærerne tid til arbeidet med fagfornyingen.

Om fagfornyingen skal fungere etter den intensjonen om medskapning fra profesjonen selv som det er lagt opp til, er ledelsene rundt om på skolene nødt å kople seg på og gi lærerne både tid og kunnskap om hva som skjer. Ellers får vi igjen en endring av planverket der majoriteten står igjen på stasjonen og klør seg i sitt metaforiske skjegg, mens endringene tøffer av gårde.

Det vil være en fallitt for profesjonen om det viser seg at ledelsen er det svakeste ledd her. Her bør skoleeier være seg sitt ansvar bevisst og kjøre en spiss nål godt inn i skinkene på dem som sitter helt i ro og lar andre stå for endringene.

For i høst ble det jobbet med den kanskje største hendelsen i Skole-Norge siden Kunnskapsløftet for over ti år siden. Et samlet storting vil ha en demokratisk prosess i fornying av alle fagene i skolen. Faggrupper med tung lærerepresentasjon har kommet med forslag til de såkalte kjerneelementene i fag. Underveis har det vært mulig å komme med innspill. Men mange har sittet på hendene sine og forsømt ansvaret de har for å legge til rette for deltakelse.

For å si det i klartekst: Det er på tide at KS gir skoleeier lokalt beskjed om å lette på ræva og legge til rette for at lærere får tid til å sette seg inn i og bidra til arbeidet med fagfornyingen. Jeg tenkte at dette kom til å bli en stor hendelse for alle som har en

rolle i og i forbindelse med skolen, men jeg er det ungdommen kaller «dritskuffa».

Den siste uka har jeg møtt rundt 300 lærere, fra tre ulike fylker, og snakket med dem om fagfornyingen. Jeg har gjort rede for bakgrunnen for fornyingen og hvor vi står per i dag. Jeg har gjort særlig rede for hvordan vi har tenkt i norskgruppen som arbeidet med kjerneelementer i høst, men også delt noen sideblikk til andre fag.

To tilbakemeldinger går igjen. Den ene er positiv og optimistisk, den andre noe mer dystre.

Lærerne ser frem til en lovet forenkling av kompetansemålplanen, og muligheten til å jobbe mer slik dybdelæring fordrer: lengre læringsforløp og styrket fokus på gode og læringsstøttende tilbakemeldinger. Mange ser fram til forhåpentlig å heller starte der eleven befinner seg, enn å fikse aktiviteten på et mål langt der framme. Styrket elevorientering, styrket verdiorientering og styrket relevans. Dette er ord som klinger godt i lærerører.

Når jeg har spurt om hvordan det har vært arbeidet med fagfornyingen ute i skolene, er jeg blitt møtt med dysterhet og/eller tomme blikk. Det er ikke oppløftende, for å si det mildt. Fagfornyingen har bare unntaksvis vært arbeidet med i fellestiden. Ytterst få har vært klar over den muligheten til påvirkning som alle lærere har hatt i høst. Der det har vært arbeidet godt, er i engasjerte faglige nettverk, som for eksempel blant norsklærere i videregående skole.

Det har vært noe snakk om «dybdelæring» og litt om «livsmestring» rundt omkring, men det virker helt tilfeldig, avhengig av den enkelte ledelse. Antagelig har det kommunale leddet over rektorene svært ulik oppfatning av hva som skjer for tiden, om det nå er rådmenn eller fagavdelinger eller hva det måtte være. La det være sagt: Her i Bergen har vi en god fagavdeling, som har utfordret skolene godt i fjorårets prosess. Look to Bergen! Det har likevel stoppet opp. For lite har kommet ut til dem det angår: lærerne og elevene selv. Det er kanskje på tide at KS blir strenge med sine lokale skoleeierledd.

Jeg kan også gi et stikk til en gruppe av lærerne. Lærere på barnetrinn og mellomtrinn har gitt færrest tilbakemeldinger om kjerneelementer i fag, til tross for at de representerer 7 av de 13 årene av utdanningsløpet. I tilbakemeldingene utgjør de dessverre et mikroskopisk mindretall. Det har blitt hevdet at det er noe fjernt for barneskolen å se på planverket gjennom brillene til et enkelt fag. Som barneskolelærer har man jo så mange fag. En møter likevel elevene fag for fag slik som timeplanen er lagt opp, så her må noen vri hodet. Vil barneskolen at alle andre skal lage planverk for dem? Det ville være en fallitterklæring! Allmennlærerens perspektiv er livsnerven i fagfornyingen: Man kan ikke se på et fag uten et sideblikk på de andre fagene, og det er en organisk sammenheng med hvordan man som elev har det og hvordan man gjør det. Kom dere i sving!

Når neste fase av fagfornyingen skjer til høsten, bør det ikke være én lærer i landet som ikke kjenner til muligheten for påvirkning. I disse dager har Utdanningsdirektoratet utfordret oss til å melde inn gode lærere som skal være med og utforme kompetansemål i læreplanene på grunnlag av de faglige kjerneelementene som er under ferdigstilling. Nå må skoleledelsene, fylkesmenn og lokale skolepolitikere over det ganske land kvikne til her og vise at dere er rette personer på rett sted. Så langt har dere skuffet massivt.

«Vil barneskolen at alle andre skal lage planverk for dem?»

Manglende rutiner skaper frafall

● **Barbro Alstad**

● **Ronny Olsen**

rådgivere

Bodin videregående skole

FOTO SIGRUN BONES

Vi foreslår at det etableres felles rutiner og struktur for arbeidet med overgang mellom ungdomsskole og videregående skole i Nordland.

I flere land faller ungdom utenfor både arbeidsliv, utdanning og annen opplæring. Denne gruppen benevnes internasjonalt Not in Employment, Education or Training (NEET), og er i vekst også i Norge. Helsedirektøren kalte i sin årstale i 2017 frafall fra videregående opplæring for «Norges største helseutfordring», og satte dermed søkelyset på at bekjempelsen av dette fenomenet må få oppmerksomhet fra flere instanser.

De siste årene er det tatt grep både nasjonalt og lokalt for å minske frafall fra videregående opplæring. I videregående skole kjenner vi best de iverksatte tiltakene i utdanningssektoren. Vi registrerer med glede at tiltakene virker; færre elever faller fra og gjennomføringen øker.

Økt søkelys på denne utfordringen medfører positive resultater. Det er derfor ekstra gledelig at fylkestinget nylig ga sin tilslutning til «Nordlandsmodellen». Dette er en strategi med visjon om at alle som begynner i videregående opplæring, skal gjennomføre. I tillegg skal andelen som fullfører med bestått resultat økes, og alle kvalifiserte søkere skal få tilbud om læreplass.

Samme fylkesting vedtok også at tilbudet i elev- og lærlingetjenestene skal være uavhengig av skolevalg og skolestørrelse. Det vil si at elevene i alle

fylkets videregående skoler skal få et tilnærmet likt tilbud.

De nevnte tiltakene er naturlig nok i stor grad rettet mot forhold knyttet til fylkeskommunale oppgaver og videregående skoleverk. Alle ungdommer har rett til videregående opplæring, og denne delen av utdanningssystemet er fylkeskommunens ansvar. Imidlertid er grunnskolen et kommunalt ansvar. Dermed er et felles perspektiv på forberedelsene til videregående opplæring nødvendig, skal målene ovenfor nås.

Etter vårt syn er to forhold spesielt viktige videre: 1) Større likhet i rutiner i overgangsarbeidet mellom grunnskole og videregående opplæring 2) Organiseringen av faget Utdanningsvalg i grunnskolen.

Slik situasjonen er nå, registrerer vi at elever som kommer fra grunnskolen, har ulik kompetanse om og i ulik grad er forberedt til videregående opplæring. Det fremstår som om forberedelsene til dels er personavhengige og preges av om eleven i grunnskolen har vært «heldig» med skolen, rådgiver og det etablerte samarbeidet med den videregående skolen på hjemstedet.

Valg av videregående opplæring er vanskelig. Det er særs viktig at ungdommen mottar nødvendig veiledning for å foreta valget. Skoleforskere er samstemte i oppfatningen om at foreldreengasjement er viktig, og at det derfor bør informeres og oppmuntres til dette. Mange foresatte gir også uttrykk for at de ikke har nødvendig kunnskap og forutsetninger for å bidra i veiledningen av egne barn på dette området.

Rådgiverne i grunnskolen gjør en god jobb. Vi mener imidlertid det er i alles interesse at videregående skole deltar i et forpliktende samarbeid med grunnskolen om disse oppgavene for å kvalitetssikre en best mulig veiledning av den enkelte elev. Fremfor alt er det viktig å se at valg av «riktig» videregående opplæring er utfordrende for den enkelte, og at dette derfor er en modningsprosess over tid. Veiledningen frem mot valg av videregående opplæring bør derfor starte tidlig, både for elevene og når det gjelder involvering av de foresatte.

Utdanningsvalg (UDV) er siden 2006 et obligatorisk fag i grunnskolen. Faget består av 110 timer i løpet av 8.–10. trinn. Faget skal gi elevene kompetanse i personlige valg, innsikt i videregående opplæring, utdanning og yrker, samt kjennskap til arbeidslivet. Hver enkelt skole har stor frihet til å organisere undervisningen. Dette innebærer blant annet at skolene selv bestemmer hvordan opplæringen legges opp og hvordan totalt timetall skal fordeles på de ulike årstrinn, og om timer brukt i den

såkalte «arbeidsuka» på 9. trinn regnes med eller ikke i ovennevnte timetall. Hver enkelt skole står også fritt til å bestemme om skolen skal ha en fagkoordinator med hovedansvar for faget, og i hvilken grad rådgiver skal involveres i faget.

På lik linje med at tilbud i videregående opplæring skal være uavhengig av bosted, bør ikke systematikken i arbeidet med utdanningsvalg i grunnskolen også være det?

Både de manglende føringene for UDV og manglende kompetansekrav gir utfordringer. For å undervise i faget kreves det ikke relevante studiepoeng. For alle fag ellers, utenom valgfag, stilles det i ungdomsskolen kompetansekrav om minimum 30–60 studiepoeng. Vi erfarer at lærere i UDV derfor har begrenset kompetanse i faget, da det heller ikke er vektlagt i lærerutdanningen. Mulig videreutdanning er relativt fersk, og studietilbudet er begrenset. Det er behov for en utvidet og solid kompetanse blant lærere i å håndtere oppgavene tilknyttet faget. Det kan by på utfordringer å holde seg oppdatert om den kontinuerlige utviklingen i videregående opplæring, noe som kan føre til at utilstrekkelig eller feilaktig informasjon formidles til elevene. I noen tilfeller har vi også registrert at det er lite samhandling mellom undervisningen i faget og rådgivers arbeid på området. En felles regional plan for organiseringen av faget, tett knyttet til rådgivers arbeid med karriereveiledning vil sikre et likt tilbud. Samtidig vil dette medføre en kvalitetssikring av undervisningen og bidra til at elevene i større grad ser en tydelig sammenheng mellom faget, karriereveiledningen og valg av videregående opplæring. Økt kunnskapsnivå om videregående skole, skolehverdagen og fremtidig arbeidsliv hos elever vil gi reduksjon i antall feilvalg, omvalg (elever som bytter utdanningsprogram), og elever som avbryter sin påbegynte opplæring.

Mange lar seg overraske over at det ikke er etablerte felles rutiner for overgangsarbeid grunnskole-videregående opplæring og utdanningsvalg i Nordland. Vi vet at overganger er en risiko. Det vil derfor være formålstjenlig med systematiske og kvalifiserte rutiner som innebærer en samhandling mellom skolenivåene. Alle elever med tilhørende foresatte i grunnskolen bør uavhengig av bosted og skolevalg oppleve de samme forberedelsene til videregående opplæring og motta et likt tilbud. Vi foreslår derfor at det etableres felles rutiner og struktur for overgangsarbeidet i Nordland, og at det tilstrebes større likhet i undervisningen og organisering av UDV-faget sett i lys av overgangsarbeidet. Dette er et tiltak som nødvendigvis ikke vil medføre kostnader utover den tiden det tar å lage en overordnet plan.

Karakterer i ungdomsskolen: Ja eller nei, Norsk Lektorlag?

● **Tony Burner**
professor og skoleforsker
Høgskolen i Sørøst-Norge
FOTO STEIN HOFVE

Selektive, presise tilbake-
meldinger om hvordan eleven
har prestert, hva som må gjøres
for å forbedre prestasjonen og
hvordan eleven kan gjøre det,
gjør karakterer overflødige.

I forbindelse med en reportasje i Aftenposten ¹⁾ om at flere og flere ungdomsskoler demper bruken av karakterer, deltok Tormod Korpås (Utdanningsforbundet) og Rita Helgesen (Norsk Lektorlag) i Dagsnytt Atten 14. februar i år. Uten skoleforskere til stede slo de hverandre i hodet med forskning de mente støtter opp under eget syn. Kort sagt støtter Korpås demping av karakterer i ungdomsskolen, mens Helgesen ikke ser noe grunn til å gjøre det.

Korpås hadde flere gode poenger, med solid støtte i forskningen: blant annet at karakterens funksjoner har endra seg over tid, at funksjonene som gjaldt historisk nok ikke gjelder lenger i dag i ungdomsskolen og at bruk av karakterer kan stå i veien for læring, særlig for yngre elever.

I Aftenposten-reportasjen er både rektor og elevene positive til demping av karakterer i ungdomsskolen, fordi elevene har fått bedre tilbake-

meldinger. Og det er dette som er sakens kjerne, også poengtert av førsteamanuensis Siv Therese Måseidvåg Gamlem: Det handler ikke om å fjerne bruken av karakterer og dermed tro at det vil ha en positiv effekt. Dersom fjerninga av karakterer gjør at læreren fokuserer enda mer på nyttige tilbakemeldinger ²⁾, vil fjerninga ha en positiv effekt. Det ser ut som om det er dette som har skjedd på Nordberg ungdomsskole i Oslo.

Jeg er overraska over hvor lite kunnskapsbasert Norsk Lektorlag argumenterte i debatten om bruk av karakterer i ungdomsskolen på Dagsnytt Atten. Rita Helgesen dro fram forskning fra Sverige, uten å nevne hvilken (Korpås hadde heller ikke hørt om den). Hun mente at studien viser at fravær av karakterer virker ødeleggende på gutter fra arbeiderklassen.

I forskning på bruken av karakterer i skolen trekkes ofte Butlers klassiske studier ³⁾ fram. I dem vises det at karakterer ofte kommer i veien for tilbakemeldingene, og at karakterer oppmuntrer til en mer instrumentell motivasjon for læring istedenfor en indredrevet motivasjon. Dette har blitt bekrefta i flere studier siden. Jeg tipper den forskningen Helgesen trekker fram fra Sverige er Vitenskapsrådets karakterprosjekt, også omtalt på Utdanningsnytt.no ⁴⁾. Her gikk forskerne gjennom 6000 vitenskapelige artikler. De konkluderer med at karakterer kan virke i liten grad oppmuntrende på høyt presterende elever og virke i større grad negativt på lavtpresterende elever.

Helgesen forsvarte bruk av karakterer i ungdomsskolen med at «Elevene får et tydelig signal om hvilket nivå de ligger på, hva de kan og hva de mestrer». Ja, dersom elevene er vant til at karakteren skal gi det signalet, har Helgesen rett. Men hele poenget er at dersom tilbakemeldinga er

selektiv, presis, peker tilbake på hvordan eleven har prestert og framover på hva som må gjøres for at han/hun kan forbedre prestasjonen, og ikke minst hvordan han/hun kan gjøre det, vil karakteren være overflødig. Den vil sågar kunne være i veien for den nyttige tilbakemeldinga.

Helgesen sa også i debatten at «Det er ganske utrolig at eleven ikke skal få en tallkarakter før etter et halvt år. Da får man rett og slett sjokk». Dette avhenger igjen av hva slags skolesystem vi venner elevene til. Er de vant til et system hvor det florerer med karakterer fra 8. trinn, vil forventninga være deretter, og sjokket over mangel på karakterer bli stort. Dersom vi gjør slik stadig flere ungdomsskoler nå gjør, og demper bruken av karakterer, vil elevene ikke ha de samme forventningene som før, og et «sjokk» uteblir.

Vi hadde karakterer i barneskolen før. De er nå fjerna. I dag har karakterer ingen funksjon på 8. og 9. trinn. På 10. trinn kan man argumentere for karakterens seleksjonsfunksjon som opptak til videregående opplæring. Jeg foreslår at vurderingsforskriften blir endra til at elever har krav på halvårskarakterer først fra og med 10. trinn, ikke 8. trinn. Det vet vi er i tråd med skoleforskning, og resultatet vil på sikt kunne bli slik som på Nordberg ungdomsskole; at tilbakemeldingskulturen styrkes.

Fotnoter:

1) Aftenposten:

<https://www.aftenposten.no/norge/i/9jg0W/Flere-ungdomsskoler-dropper-karakterer>

2) **Butler, R.** (1988): Enhancing and Undermining Intrinsic Motivation: The Effects of Task-Involving and Ego-involving Evaluation on Interest and Performance. British Journal of Educational Psychology, 58, 1-14.

3) **Hattie, J. & Timperley, H.** (2007): The Power of Feedback. Review of Educational Research, 77 (1), 81-112.

4) **Utdanningsnytt.no:**
<https://www.utdanningsnytt.no/nyheter/2015/januar/svenske-forskere-er-kritiske-til-karakterer/>

«Dersom fjerninga av karakterer gjør at læreren fokuserer enda mer på nyttige tilbakemeldinger, vil fjerninga ha en positiv effekt.»

Kvifor vil ikkje fleire bli rektor?

● **Øyvind Glosvik**
dosent
Høgskulen på Vestlandet
Avdeling for lærarut-
danning, kultur og idrett
FOTO REIAKVAM FOTO

Dagens rektorutdanning er ei god utdanning, men for få får tilbodet.

NRK melde i vinter om stadig færre søkarar til ledige rektorstillingar. Utdanningsforbundet kommenterte at dette hadde ein sett sidan 2005. Oppslaget kom samstundes som KS lanserte sitt leiarutviklingsprogram «Led skole». Det er positivt at KS set søkelys på skuleleiing. Det er kanskje naudsynt at kommunesektoren tar eit sjølvstendig grep her.

Det er kanskje heller ikkje utan grunn at nedgangen i talet søkjarar i tid fell saman med dei mange reformene innan skulepolitikken sidan byrjinga av 2000-talet. Det har heller ikkje mangla søkelys på skuleleiing frå styresmaktene si side. Rekrutteringsproblemet er likevel det same. Det kan vere fleire grunnar til det, og eitt spørsmål er om måten vi tenkjer om kvalifisering til rektorstillingar, er funksjonell.

Vi kan til dømes rette søkelys på samspelet mellom kommunane, staten og dei høgre utdanningsinstitusjonane om utdanning av leiarar til utdanningssektoren.

Blei det for mykje søkelys på «leiing»?

Dei første spirene til ei nasjonal satsing på systematisk utdanning av rektorar kom med Kristin Clemet som statsråd. I 2003 utfordra ho høgskular og universitet til å inkludere skuleleiing i sine tilbod. Mange gjorde det. Satsinga vart likevel noko prega av at «leiingsmiljø» skulle bli opptekne av «skule», ikkje omvendt. Alt her kom det eit skilje mellom «leiingsutdanning» og «lærarutdanning»

som ikkje naudsynt har vore like tenleg. Langt dei fleste rektorane vert rekrutterte mellom lærarar, og det kan stillast spørsmål om koplinga mellom leiarutdanning og lærarutdanning er blitt for svak. Når vi no har tatt steget over i ei femårig lærarutdanning, bør vi tenkje gjennom koplinga mellom lærarprofesjonen og leiing av den same profesjonen.

Fleire blir færre?

Fram til 2009 vart det tilbydd skuleleiarutdanning ved ei rekkje høgskular og universitet. Både betalingsstudium og ordinære studietilbod vart etablert. I 2009 introduserte Utdanningsdirektoratet ein nasjonal rektorskule, der eit avgrensa tal institusjonar fekk som oppdrag å levere ei rektorutdanning. Frå 2015 heiter tilbodet Den nasjonale rektorutdanninga. Sidan 2009 har det truleg skjedd ei sanering av ordinære tilbod ved dei høgre utdanningsinstitusjonane som hadde oppretta utdanningsleiing som del av sin ordinære studieportefølje. Det kan stå fram som eit paradoks, men skiftet i 2009 kan ha ført til at det i dag er færre studieplassar i utdanningsleiing tilgjengeleg, enn før 2005. Dette er ei utfordring som burde vore tema i styringsdialogen mellom høgskulane og departementet.

Kommunar avslutta sine program?

Ei rekkje kommunar hadde også utvikla sine egne leiarutviklingsprogram for skuleleiing. Høgskulen i Sogn og Fjordane gjennomførte eit slikt for Bergen kommune. Dette programmet hadde etter mi meining både høg kvalitet og eit sterkt engasjement frå den lokale skuleeigaren. Men etter 2009 avvikla Bergen kommune dette programmet, mellom anna med tilvising til den nasjonale satsinga. Det var ikkje lenger rom for eit kommunalt tilbod. Eller var det det? Oslo kommune har i mange år hatt sterkt fokus på utdanning av sine egne skuleleiarar. Spørsmålet er om slike lokale tilpassingar reduserer eller aukar den samla satsinga på utdanningsleiing.

Opptakskriterium som avgrensar?

Eit opptakskriterium til rektorutdanninga er at søkjarane må ha linjeansvar. Dei må vere rektor, nestleiar (inspektør) eller avdelingsleiar. Dette skapar utfordringar. Ein av dei er at spesielt små

skular har ei kort «linje». Kanskje er det berre ein person i linja. Har ho teke rektorutdanninga, er kommunen avskoren frå å sende fleire frå den skulen, sjølv med behov for nyrekruttering. Nyleg vart eg kontakta av ein skulesjef i ein liten kommune der alle fem formelle leiarar om kort tid skal gå av for aldersgrensa, men ingen andre oppfyllte kriteria for opptak til rektorutdanninga. Kva skulle dei gjere for å få nye leiartalent med?

Rektorutdanninga «obligatorisk»?

Rektorutdanninga er ikkje obligatorisk, men eit tilbod til nytilsette. Dei som har vore i slike stillingar i mindre enn to år, vert prioriterte. Ein kommunalsjef fortalde meg at i hennar kommune vart søkjarar utanfrå, som hadde teke rektorutdanninga, prioriterte til rektorstillingar, heller enn søkjarar frå egne rekkjer. Ho såg det uheldige i at «ein ikkje kunne bli rektor ved å arbeide her», men kunne ingenting gjere med det. Ho var på grunn av opptakskriteria avskoren frå å sende unge leiartalent til rektorutdanninga. Spørsmålet er også om oppfatninga av rektorutdanninga som meir eller mindre obligatorisk, avgrensar godt vaksne lærar frå å søkje rektorstillingar. Det kan stå fram som lite freistande å ta ei formell utdanning av denne typen i siste del av karrieren.

Ein aktiv stat, passive kommunar og nøgde høgskular?

Eg kritiserer ikkje dagens rektorutdanning. Det er ei god utdanning, men mange nok får ikkje ta ho. Det er difor berre positivt at kommunesektoren tek eit sjølvstendig ansvar her. Noko av rekrutteringsproblema vi ser i dag, kan skuldast at ein for aktiv stat har passivisert kommunane. I høgskulane har vi sete i ro og vore nøgde med avgrensa oppdrag frå Utdanningsdirektoratet. Dette opplegget skapar ikkje nok leiarar. Det er i seg sjølv ei leiingsutfordring.

«Noko av rekrutteringsproblema vi ser i dag, kan skuldast at ein for aktiv stat har passivisert kommunane.»

Bekjempelse av mobbing

Sosial kompetanse som «virkemiddel»

● **Johanne Jakobsen**

spesialpedagog
Sortland barneskole
Sortland kommune,
Nordland

FOTO PRIVAT

Sosiale ferdigheter som den sjette grunnleggende ferdighet i læreplan for grunnskolen ville være et viktig bidrag til å opprette en mer naturlig balanse mellom faglig og sosial læring.

I den offentlige skoledebatten hersker ulike oppfatninger om hva som er viktig når det gjelder bekjempelse av mobbing. I Elevundersøkelsen fra 2017 har dessverre mobbetallene i skolen økt til 6,6 prosent fra 6,3 prosent året før (Utdanningsnytt, 22.01.2018). Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) sier at han vil følge godt med på dette og besøke mange skoler det kommende året. Han vil søke etter det som virker, hva som gir resultater og hva som preger de skolene som lykkes i kampen mot mobbing. Men hva virker, og er utvikling av sosiale ferdigheter og sosial kompetanse hos eleven vektlagt i debatten?

I masterstudien «Konstruksjoner av sosiale ferdigheter i norsk skole» (2018) har jeg sett nærmere på hvilke oppfatninger om sosiale ferdigheter som finnes i den norske skolen. Spørsmålet er hvorfor det ble akkurat de fem grunnleggende ferdighetene som kom med i Læreplan for Kunnskapsløftet 2006 (LK 06), og ikke sosiale ferdigheter. Da læreplanen kom, ble det kritisert (Traavik m.fl. 2009) at sosiale ferdigheter ikke var tatt med.

Å kunne bruke kroppen, å kunne tenke og grunnleggende estetiske ferdigheter ble nevnt som ferdigheter som burde vært med. Det kan også være interessant å spørre om det var en felles forståelse for betydningen av grunnleggende ferdigheter?

Ifølge Skaalvik & Skaalvik (2011) har skolen de senere årene sendt klare signaler om at det er resultatene som teller, og at disse resultatene vurderes relativt, i konkurranse med andre land og skoler. De signalene som sendes gjennom den offentlige og politikerstyrte debatten, går altså klart i retning av en prestasjonsorientert målstruktur. Det er all grunn til å tro at denne debatten gradvis endrer skolens målstruktur (Skaalvik & Skaalvik 2011). Har fag- og resultatfokus i norsk skole gått på bekostning av mellommenneskelige relasjoner og utvikling av sosial kompetanse hos elevene?

Ifølge Rødnes' og Giljes (2016) forskningsartikkel om grunnleggende ferdigheter, på tvers eller i fag,

viser følgeforskning til LK 06 at da forskningen ble gjennomført 2007–2011, var det uklart hvor mange skoleledere og lærere som visste hva som lå i begrepet grunnleggende ferdigheter. Denne forskningen er primært basert på intervjuer og spørreundersøkelser, dokumentanalyse og noen klasseromsobservasjoner. Forskningen viser derimot at det var stor variasjon i det systematiske arbeidet med grunnleggende ferdigheter. To forhold ligger til grunn for forståelsen for grunnleggende ferdigheter, ifølge forskerne. Grunnleggende ferdigheter kan for det første forstås som redskap for å tilegne seg faglig kunnskap og som redskap for å presentere fagstoff man har tilegnet seg. For det andre opptrer grunnleggende ferdigheter gjennom faglig arbeid og må dermed studeres som del av det faglige undervisnings- og læringsforløpet (Rødnes & Gilje 2016).

Sosial læring er ifølge Ogden (2009) ikke et nytt tema i skolen, men det er et område hvor det forventes mye og undervises lite. I ulike styringsdokumenter innenfor både barnehage og skole fremheves viktigheten av utviklingen av barn og unges sosiale kompetanse, og at det skal inngå som en del av opplæringen. I den generelle delen av Kunnskapsløftet og i opplæringsloven blir det vist til at skolen som en sosial arena også har et delansvar for barn og unges sosiale utvikling (LK 06; Opplæringsloven 2012).

Kunnskapsløftet påpeker at opplæringen skal ta hensyn til utviklingen av hele mennesket, det vil si både den sosiale, emosjonelle og faglige utviklingen. I den generelle delen av Kunnskapsløftet blir betydningen av å ha elevenes sosiale læring i søkelyset fremhevet ved flere anledninger.

Flere av stortingsmeldingene de siste årene har fokusert på barn og unges utvikling av sosial kompetanse og viktigheten av at skolen har et delansvar. Søggen-utvalget, NOU 2003:16, «I første rekke», videreførte begrepet livslang læring. I utredningen blir forståelsen av begrepet brutt ned til både en holdning til opplæringen i kompetansesamfunnet, og konkrete tiltak for å dokumentere og realisere ny kompetanse.

Utvalget definerte barnehagen som en del av

«Jeg håper at livsmestring kan knyttes til begrep som selvfølelse, empati og selvkontroll.»

utdanningssystemet og en viktig plattform for livslang læring. De fremhever samtidig at perspektivet livslang læring forutsetter en bevissthet om at læring foregår gjennom hele livet både i skole og arbeidsliv, fritid og familieliv (NOU 2003:16). Begrepet livslang læring er byttet ut med folkehelse og livsmestring i stortingsmeldingen «Fag-Fordypning-Forståelse» en fornyelse av Kunnskapsløftet. Her vil begrepet være ett av tre tverrgående tema som skal prioriteres i fagfornyelsen.

Stortingsmelding nr. 20 trekker frem skolen som en viktig forebyggende arena for barn og unges helse både fysisk og psykisk, i nåtid og fremtid (St.meld.nr. 20 (2012–2013)). I stortingsmelding nr. 11 står det at skolen skal gi elevene muligheter til å utvikle seg ut fra sine egne forutsetninger og interesser, og skal bidra til dannelse, sosial mestring og selvstendighet (St.meld.nr. 11, 2008–2009).

Det hersker en del uenighet mellom forskere om hvilke ferdigheter som hører inn under sosial kompetanse. Ifølge Glavin og Lindbacks (2014) billedlige forklaring er sosiale ferdigheter byggesteiner i en mur som kalles sosial kompetanse. Sosiale ferdigheter læres ved øvelser, observasjoner og veiledning (Ogden 2009). Det er også viktig, ifølge Garbarini (1985), at barn og unge lærer ulike sosiale ferdigheter samt får utviklet sin sosiale kompetanse som en hjelp til å kunne foreta valg og vurderinger om hvilke situasjoner de ulike ferdighetene kan benyttes i (Garbarini 1985).

Elliott og Gresham (2002) deler de ulike ferdighetene inn i fem; empati, samarbeid, selvheldelse, selvkontroll og ansvarlighet, også kalt CARES (Cooperation, Assertion, Responsibility, Empathy, Self-control).

Med empati menes å vise omtanke for andre mennesker. Elliott og Gresham (2002) har delt denne ferdigheten inn i en kognitiv del, som uttrykker i hvor stor grad barnet har evne til å se ting fra andre synsvinkler, og en emosjonell del, som tilsier om barnet har evne til å forstå andres situasjoner (Ogden, 2009). Empati handler også om å vise respekt for andre samt å være en god venn.

Samarbeid handler om å kunne samarbeide med andre og å kunne dele. Barnet må mestre samarbeid både med jevnaldrende og med voksne. Evnen til å kunne samarbeide vil være nyttig i skolearbeid, lek og for å løse andre oppga-

ver. Dette samarbeidsprinsippet handler også om å kunne ta imot beskjeder og følge regler (Ogden 2009).

Selvheldelse er også en av ferdighetene barnet må beherske. Selvheldelse innebærer å kunne hevde seg selv i sosiale settinger. Det kan blant annet handle om å si sin egen mening, si ifra om noe er galt, kunne dele sine følelser og å ta initiativ overfor andre.

Selvkontroll innebærer å ha forståelse for at personer er forskjellige og har forskjellige meninger, og å kunne kontrollere sin atferd når en blir sint, lei seg eller lignende.

Ansvarlighet er den femte ferdigheten innenfor sosial kompetanse. Den innebærer blant annet å kunne følge regler og normer som familie, skole eller samfunn lager. Det handler også om å holde avtaler og løfter.

Om en behersker disse fem ferdighetene, vil barnet ha en relativt god sosial kompetanse. Det er hensiktsmessig å finne et balansepunkt i de ulike ferdighetene for å kunne fungere godt sosialt. Om barnet eksempelvis hevder seg selv for mye, vil jevnaldrende oppleve han eller henne som selv-god, og vil derfor trekke seg bort (Drugli 2008).

Kari Lamer (1997), har funnet frem til andre sosiale ferdigheter som er betydningsfulle innenfor sosial kompetanse. Disse er empati, prososial atferd, selvheldelse, selvkontroll og lek/glede/humor (ref. i Pape, 2001).

Motivasjonen for å skrive om temaet var at sosiale ferdigheter som den sjette grunnleggende ferdighet i læreplan for grunnskolen, ville være et viktig bidrag til å opprette en mer naturlig balanse mellom faglig og sosial læring. Bakgrunnen for problemstillingen var en nysgjerrighet på hvilke oppfatninger skolen har i forståelsen av begrepet sosiale ferdigheter. Funnene viser at det er ulike oppfatninger og ikke en felles forståelse for begrepet sosial kompetanse.

Forslagene i Innstilling 19 (2016–2017) viser at regjeringen sikter mot mer dybdelæring og bedre forståelse. I arbeidet med fagfornyelsen har jeg merket meg at begrepet livsmestring er nevnt. Jeg har en tro på at livsmestring vil endre betydningen av dannelsesbegrepet og mer mot allmenndannelse. Jeg håper at livsmestring kan knyttes til begrep som selvfølelse, empati og selvkontroll, og at begrepet livslang fremstår mer som et overordnet begrep som tidligere. Dette håper jeg vil endre

oppfatningen av sosiale ferdigheter. Jeg mener å se tendenser til at skolens brede dannelsesoppdrag får en tydeligere plass og at begreper som omfatter en sosial dimensjon blir mer vektlagt. For å få bukt med mobbing i skolen er det viktig å legge mer vekt på elevens sosiale kompetanse og tørre å se det i større sammenheng med fagene og utviklingen av hele mennesket.

Litteratur:

Glavin, P. Lindback, S.O (2014): Å undervise i sosial kompetanse. Oslo: Universitetsforlaget

Ogden, T. (2009): Sosial kompetanse og problematferd i skolen (2. utgave ed.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Opplæringslova og forskrifter: Utdrag for videregående opplæring i bedrift 2012: Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa: Forskrift til opplæringslova

Oslo: PEDLEX norsk skoleinformasjon.

Pape, K. (2001): Læreren – pedagog omsorgsarbeider? Sosial kompetanse i skolen. Oslo: Kommuneforlaget.

Rødnes, K.A & Gilje, Ø. (2016): Grunnleggende ferdigheter. På tvers eller i fag? Universitetet i Oslo.

Skaalvik, E.M & Skaalvik, S. (2011): Motivasjon for skolearbeid. Trondheim: Tapir akademiske forlag.

Traavik, H, Hallås, O, Ørvig, A. (2009): Grunnleggende ferdigheter i alle fag. Oslo: Universitetsforlaget.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2003-16/id147077/>

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2003-2004/inns-200304-268/>

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/1916-2017/inns-201617-019s/>

● Pedagognorm

Lengre opningstid må utløyse større bemanning

Bemanninga i barnehagane må auka om opningstida er lengre enn ni timar, meiner Utdanningsforbundet Austevoll.

ILL.FOTO SILJE KATRINE ROBINSON

Det har nyleg vore høyringssvar til Kunnskapsdepartementet sitt forslag om bemanning. Departementet sitt forslag var at det skal vera ein vaksen per tre barn under tre år, og ein vaksen per seks barn over tre år. Denne skal gjelda for heile barnehagen, og ikkje avdelingsvis.

I høyringssvaret til Utdanningsforbundet Hordaland vert det skrive at det same forslaget om bemanning sidan 1970-talet har vore ei vanleg oppfatning og vore gjeldande praksis langt inn på 2000-talet. Men at det er viktig å ta høgde for at fleire av dagens barnehagar har mykje lengre opningstider utan at bemanninga aukar. Det er heller ikkje noko krav om kor lenge barna skal vera i barnehagen innanfor opningstida. Derfor ønskjer Utdanningsforbundet i Austevoll at bemanninga må auka om opningstida er lengre enn ni timar.

I forslaget er det ein vaksen per tre barn under tre år. I dagens barnehagar kan det begynna barn frå åtte månaders alder. Utdanningsforbundet Austevoll meiner bemanninga ikkje er forsvarleg

nok, dersom tre barn på åtte månader kan risikera å berre få oppfølging av ein vaksen. Me vil stille oss bak forslaget til Utdanningsforbundet sitt høyringssvar om at det bør vera minst ein vaksen på to barn under to år (der barnet tel som to år frå 1. august).

Forslaget gjeld for grunnbemanninga for heile barnehagen og legg ikkje opp til gruppestorleik. Derfor kan ein risikera at det vert altfor store barnegrupper. Utdanningsforbundet Hordaland viser til NOU 2012:1, Til barns beste, som peikar på at måten ein organiserer gruppene i barnehagen utgjør ei vesentleg rolle for kvaliteten på omsorgs-, leike- og læringsmiljøet. Derfor meiner Utdanningsforbundet Austevoll at forskrifta bør tydeleggjera dette, og me stiller oss bak høyringssvaret til Utdanningsforbundet Hordaland om forslaget på at gruppestorleik ikkje bør vere på meir enn ni barn under tre år, og 18 barn over tre år.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Austevoll

● Pedagognorm

Ett skritt fram og to tilbake

Regjeringa har sett seg fornøyd med å innføre en skjerpet pedagognorm. Dette er en bra start. De jobber i disse dager med en bemanningsnorm. Denne følger ikke pedagognormen. Det fører til et innviklet regnestykke for hvor mange pedagoger barnehagene trenger og hvor mange øvrige ansatte. Det har vi regneark som regner ut for oss. Problemet oppstår når denne matematikken møter virkeligheten.

Fra 1. august 2018 innføres ny og skjerpet pedagognorm. Det blir da én pedagog per 7 barn under tre år, og én pedagog per 14 barn over 3 år. Isolt sett er dette et skritt framover, i riktig retning.

I løpet av våren skal det på plass en lovfesta bemanningsnorm. I dag står det i barnehagelovens paragraf 18 at «Bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet». Ifølge forslaget til bemanningsnorm er regjeringas forståelse av tilstrekkelig bemanning en ansatt per 3 barn under tre år, og en ansatt per seks barn over tre år. Dette er for øvrig samme bemanningsnorm som har vært vanlig i barnehager siden 1970-tallet. Kravene til barnehagens innhold og oppgaver har endret seg mye siden da. Dette er et skritt tilbake.

Utdanningsforbundet Melhus mener helt klart at barnehagelærere trenger mer planleggingstid. Barnehagen møter stadig høyere krav til både pedagogisk planlegging, dokumentasjon og evaluering. Med en så defensiv bemanningsnorm er kampen om å få tilstrekkelig planleggingstid for barnehagelærerne vanskeligere. Enda et skritt tilbake.

Hadde vi hatt politikere som hadde ment det når de snakker om å satse på kvalitetsutvikling i barnehagene og tidlig innsats, burde de ha satset på en offensiv bemanningsnorm med samme forholdstall som pedagognormen! Da hadde vi kunnet gått tre skritt framover, i stedet for ett skritt fram og to tilbake!

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Melhus

Noen må nå gjøre noe med Utdanningsetaten i Oslo

Redaktør Knut Hovland skriver 4. mai i Utdanning at han er glad for at det ikke ble opprettet noen personalsak mot Simon Malkenes på Ulsrud videregående skole. Samtidig legger Hovland til: «Reprimanden skolens rektor har ilagt Malkenes, er imidlertid en skamplott som ikke kan bli stående. Den strider mot alt norsk skole burde stå for.»

Dette tror jeg mange som kjenner saken, vil si seg enige i.

Simon Malkenes er slik jeg ser det egentlig en helt som har kjempet og fortsatt kjemper for en bedre Oslo-skole. I 2014 skrev han boka «Bak fasaden i Osloskolen», der han inngående og kritisk belyste hvordan Oslo-skolen styres fra toppen og ned. Han pekte på mange tilfeller av pedagogisk og medmenneskelig uforstand. Det er derfor ikke utenkelig at boka til Malkenes kan ha noe å gjøre med den behandlingen han nå har fått.

Slik jeg ser det, var det da Oslo-skolen i 2000 fikk ny ledelse, at negative ting begynte å skje. Noe av det første som ble gjort var å nedlegge Rektorkollegiet. Rektorene i vide-

regående skole og i grunnskolen ble deretter spredt på 12 relativt små, geografiske områdegrupper styrt av 12 områdedirektører, noe som sveket rektorene kraftig.

Ganske snart ble det slik at gjorde en rektor noe som ledelsen på Hølsfyr ikke likte, ble vedkommende innkalt til områdedirektør eller assisterende skoledirektør med beskjed om at her var det de som bestemte.

Dette fikk jeg selv smertelig erfare som rektor på Forsøksgymnasiet, da jeg i en sak som burde vært løst gjennom samarbeid, isteden ble truet med sparken, hvis jeg ikke fulgte «ordre».

Da jeg klaget behandlingen inn for verneombudet for Oslo-skolen, fikk jeg vite at mer enn tretti rektorer i Oslo var blitt utsatt for liknende trusler. (For flere detaljer i denne saken, se <https://www.utdanningsnytt.no/debatt/2011/oktober/hvorfor-vil-ingen-vare-rektor-i-oslo/>)

Også Magnus Marsdal har skrevet en kritisk bok om Oslo-skolen, der han blant annet forteller om rektor Geir Wiik som på sin skole hadde en samarbeidskultur som ideal, der

de vel ti lærerne ble behandlet som likeverdige. Men så en dag begynte Utdanningsetaten å blande seg inn i lønnsfastsettelsen. Marsdal skriver: «Instruks fra ledelsen var at det skulle etableres skarpe lønnskillinger mellom de ansatte. 25 prosent skulle ha tillegg. Resten skulle få null. Det ville ikke rektor Wiik være med på. Han hadde ikke 2,5 ansatte som var så mye bedre enn resten, ga han beskjed om. Og satte opp en jevnest mulig fordeling av lønnsstrinn. Den 'ulydighet' som Wiik her sto for skulle senere straffe seg og det viste seg at han som rektor ikke fikk noe lønnsstil-

legg, mens andre rektorer fikk. På et møte sier områdedirektøren til ham: Du lurte kanskje på hvorfor du ikke fikk noe? Vi kunne ikke gi noe til deg, vet du, når du trossa det påbudet.» («Kunnskapsbløffen» s. 113-14).

Mange i skole-Norge tror nesten ikke sine egne ører når de hører disse og andre liknende historier fra Oslo-skolen. Noen må nå gjøre noe, og sannsynligvis er det bare det rød-grønne byrådet som har nok makt og styrke til det.

Rolf Melheim

● **Til saken «Bråk i Oslo-skolen» i Utdanning nr. 6**

Elevene identifiserte seg selv

At mr. Dunlop som rektor ved Ulsrud videregående skole har gitt lektor Simon Malkenes en «muntlig tilrettevisning», som også er gitt skriftlig, mener jeg er uhørt og skammelig. I Dagsnytt 18 5. mars identifiserte ikke Simon Malkenes en eneste elev. Det gjorde elevene selv da de signerte leserbrevet som kom på trykk i Aftenposten 17. mars. Rektor burde

slik jeg ser det være stolt og glad over å ha en oppegående ansatt i sitt personale som har mot til å kalle en spade en spade. Det mener jeg mr. Dunlop også burde hatt.

Henrik Paaske
pensjonert lektor ved Stavanger katedralskole

LAERERNES MOTSTANDSKAMP 1942

Foreningen Den glemte historien,
org.nr. 920622739,
har startet en innsamlingsaksjon for
at filmen **LOOK TO NORWAY 1942**
om lærernes sivile motstand mot
Nasjonal Samlings forsøk på å nazifisere
skolen kan realiseres.

Denne kampen må ikke bli glemt!
HJELP OSS Å FÅ FRAM EN SÅ VIKTIG FILM!

Send ditt bidrag til bankkonto 1720.28.33179
eller Vipps 514350

Vil du hjelpe oss, send en mail til:
denglemtehistorien@gmail.com

● Norskfaget

Ei ny opplæringslov må sikre nynorskelevane

Regjeringa har utnemnt eit offentleg utval som skal arbeide fram grunnlaget for ei ny opplæringslov. Noregs Mållag har tre hovudkrav til den nye lova:

Dei språklege rettane må vidareførast og styrkjast: Dagens rett til å sikre opplæringa i både nynorsk og bokmål må halde fram. Det er viktig å sikre tidleg start med sidemål og ei sidemålsordning gjennom ungdomsskulen og studieførebuande vidaregåande opplæring, som har eigen standpunktkarakter og avsluttande eksamen i vidaregåande skule.

Språkvedtak i kommunen er ein viktig føremon for kva språk som vert undervist i skulen. Dette skal også styre språkvalet i norskopplæringa i vaksenopplæringa.

Staten må ta ansvar for at desse rettane vert

oppfylte: Læremiddel er nasjonale, ikkje kommunale. Det kan ikkje vere berre skuleeigar sitt ansvar at elevane får nynorske læremiddel. Staten må sikre at læremiddel kjem på både språk til same tid og pris. I dag er det alt for mange kommunar som ikkje tek på alvor kravet om at dei læremidla som vert nytta i skulen, skal vere på nynorsk. Dette gjeld særleg nye digitale læremiddel, der utvalet på nynorsk er dårleg. Staten må syte for ei godkjenningsordning for læremiddel som gjer at skulane enkelt kan skaffe seg oversyn over kva som ligg føre på både bokmål og nynorsk. Dette gjeld både trykte og digitale læremiddel, og må også gjelde læremiddel i norskopplæringa for vaksne innvandrarar.

Retten til språkdelte klassar ut heile grunnskulen: Stortinget vedtok i 2016 å greie ut saka om

Odda-modellen, men saka er enno ikkje lagt fram for Stortinget. Heller ikkje Utdanningsdirektoratet har gjort ferdig si handsaming. Noregs Mållag meiner at saka er eitt år på overtid, og krev at Regjeringa legg saka fram for vedtak i laupet av 2018.

Det bør vere ein rett å gå i nynorskklasse i alle nynorskkommunar og i dei store byane. Kravet frå 2003 om at det skal vere minst ti elevar att med det opphavlege hovudmålet, bør innførast igjen. Eit slikt krav vil hindre unødvendig utarming av nynorskklassane.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

● Fagforeningsarbeid

Utdanningsforbundets politikk for ansatte

I 2016 bestemte en del ansatte i Utdanningsforbundet sentralt seg for å melde seg inn i en ny fagforening. Etter gjennomgang av ulike alternativer valgte vi å danne en klubb tilknyttet Parat. Vi gjorde som små klubber pleier: Dannet et styre. Begynte å avholde klubbmøter, informasjonsmøter og styremøter. Og fikk stablet en liten gjeng med i klubben vår. Så langt, så godt. Siden vi foreløpig har et lavt antall medlemmer, får vi ikke medbestemmelsesrett, eller informa-

sjon om nyansatte og slikt. Og det er for så vidt greit nok. Men da vi skulle begynne med opplæring av våre tillitsvalgte, ble vi litt forundret.

Vi tenkte at det ville være naturlig at våre tillitsvalgte fikk permisjon med lønn, på lik linje med de andre tillitsvalgte på huset. Og som er vanlig for alle medlemmene i Utdanningsforbundet. Dette har noen av de tillitsvalgte fått avslag på, med henvisning om at Hovedavtalen for ansatte i Utdannings-

forbundet ikke gjelder for Parat fordi vi ikke har medbestemmelsesrett.

Vi i styret i Parat Utdanningsforbundet synes det er leit at fagforeningene på huset forskjellsbehandles, og håper at arbeidsgiver ser på dette en gang til. Siden det tross alt er foreningsfrihet i Norge.

Karl Reksten Tellefsen
nestleder i Parat Utdanningsforbundet

● Tilsvar til Parats klubb

Parat er ikke en part i hovedavtalen

Utdanningsforbundet har inngått og forholder seg til en hovedavtale som er fremforhandlet med fire fagforeninger som representerer de ansatte i sekretariatene. Parat er ikke blant disse, da de ikke oppfyller kravet til antall

medlemmer. I denne avtalen ligger blant annet hjemmelen for å få fri med lønn til opplæring i tillitsvalgtarbeid. Dersom man ikke er part i denne avtalen, kan man ikke påberope seg denne bestemmelsen.

Lars Erik Wærstad
sekretariatssjef i Utdanningsforbundet

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn. Vi tek imot debattstoff på e-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Tariffoppgjeret

Arbeidstidsavtala for barnehagelærarane, kva skjedde?

Vi er skuffa! Skuffa over at KS ikkje vil gje barna rundt om i Norge like føresetnader for kvalitet i sin barnehage. Vi er skuffa over at KS ikkje vil anerkjenne den viktige jobben barnehagelærarane gjer for barna i barnehagane.

Overskriftene har vore mange og varierte dei siste månadene når det gjeld barnehagelærarane si arbeidstid. Her er eit utval:

«Vi vil sjå barnet ditt», «Utdanning startar i barnehagen», «Er ikkje barna våre verdte det?», «Gje meg tid til å gjere jobben min for barna i barnehagen» og «Stolt barnehagelærar har klar beskjed til KS».

Eit tydeleg budskap har vore formidla til KS: Kvalitet for barna i barnehagen er viktig og er avhengig av at læraren må planleggje arbeidet sitt og gjere for- og etterarbeid.

Denne veka kom meldinga om at det var løysing i forhandlingane i kommunesektoren, ei positiv nyheit. Vi klikka oss spent inn for å sjå kva som var løysinga på vår arbeidstid, og vart sitjande måpande igjen med spørsmålet: Kva skjedde?

Berre dei som sat rundt forhandlingsbordet, veit svaret på dette. Svart på kvitt står det at der er ingen endringar i sjølve avtaleteksten, den avtaleteksten som i dag gjev dei aller fleste barnehagelærarane berre fire timar med tid til å gjere sitt arbeid i samsvar med lov- og avtaleverk. Avtaleteksten har vore den same sidan 1970-talet. Barnehagen og samfunnsoppgåvene denne skal gjere, har vore i ei omfattande, viktig og god utvikling gjennom dei

siste åra. Ein protokoll, eit tillegg til avtaleteksten, var det som kom ut av hovudtariffforhandlingane 2018 når det gjeld arbeidstid. Ein protokoll som, etter vår meining, eigentleg seier det same som det som allereie står i avtala. Vil denne protokollen utgjere ein forskjell for nokon? Det står sjølvstøtt att å sjå, men som du sikkert har forstått, har vi ikkje heilt trua på det.

Vi er skuffa! Skuffa over at KS ikkje vil gje barna rundt om i Norge like føresetnader for kvalitet i sin barnehage. Vi er skuffa over at KS ikkje vil anerkjenne den viktige jobben barnehagelærarane gjer for barna i barnehagane. Kva gjere vi så med denne skuffelsen, puttar vi den i ei «skuff», og seier «ja ja»? Meiner vi at protokollen kan gje betre føresetnader for å få til ei betre arbeidstid? Står vi opp for kampen for at planleggingstida vår skal aukast og kome barnehagebarna til gode?

Uansett kva meining du står for, er ein ting veldig viktig for oss som er medlemmar av Utdanningsforbundet: Bruk stemmeretten din til å seie ja eller nei til resultatet av forhandlingane i uravstemminga! Det er viktig at alle stemmene kjem fram i diskusjonen fram mot uravstemminga, og at DU nyttar stemmeretten din. Lykke til!

Kari Holmøy

hovudtillitsvald for Utdanningsforbundet Stavanger

Å ta seg av barna i barnehagen krev tid til planlegging, og det er skuffande at KS ikkje vil gje barna like føresetnader for kvalitet i sin barnehage, understrekar Kari Holmøy i Utdanningsforbundet Stavanger.

ILL.FOTO NED ALLEY

Les mer debatt på Utdanningsnytt.no

● Årsmøtereresolusjon

Gaza er en humanitær katastrofe, og Israel har ansvaret

Dette skriver den israelske menneskerettsorganisasjonen B'Tselem på sin hjemmeside. Å skyte demonstranter er en forbrytelse.

Lørdag 30. mars sto Gaza sentralt i nyhetsbildet igjen. Rundt 30.000 palestinere deltok i demonstrasjoner flere steder i Gaza langs grensa til Israel. 30. mars ble 17 demonstranter drept og 1400 såret av israelske soldater som skjøt mot folkemengden.

Demonstrasjonene markerer at det i år er 70 år siden 7-800.000 palestinere ble drevet på flukt under opprettelsen av staten Israel. Befolkningen i Gaza, i underkant av 2 millioner mennesker hvorav nærmere to tredeler er flyktninger, lever som fanger under israelsk beleiring. Landet er på størrelse med Oslo kommune. Israels blokade av Gaza har pågått siden 2007. Det har vært – og er – nesten umulig å reise både ut og inn. Israel har gjennomført tre større invasjoner av Gaza siden starten av blokaden. Den siste i 2014 førte til enorme ødeleggelser. 100.000 fikk ødelagt hjemmene sine, og over 60.000 er fremdeles hjemløse. Tilgang til vann og strøm er kritisk, og arbeidsledigheten er nærmere 60 prosent blant de unge. Blokaden har med strenge import- og eksportrestriksjoner hindret økonomisk utvikling og gjenoppbygging av infrastruktur. Dette har medført store lidelser for befolkningen. Mange skoler er øde-

lagt, og blokaden gjør at de fortsatt ikke er bygd opp igjen. Skolebarn må gå på overfylte skoler, og de har fått lange og utrygge skoleveier. Et høyt antall barn og unge lider av krigstraumer. FN frykter for at Gaza innen 2019 vil være ubeboelig for de 2 millioner menneskene som bor der, halvparten er barn. Årsaken til dette er Israels blokade. Mer enn 90 prosent av vannet på Gazastripen er i ferd med å bli ubrukelig som drikkevann.

Allerede i 2010 hevdet FNs høykommissær for menneskerettigheter at blokaden var i strid med folkeretten. Store internasjonale aksjoner har siden krevet oppheving av blokaden, også norske organisasjoner som Kirkens Nødhjelp, Redd Barna og Norsk Folkehjelp har støttet disse. I 2017 vedtok årsmøtet i Norges største fagforening, Fagforbundet, og flertallet på LO-kongressen å kreve oppheving av blokaden. Årsmøtet stiller seg bak dette kravet.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Bærum ønsker å bidra til at dette kravet stilles som politisk press på norske politikere som igjen kan være med på å styrke det internasjonale presset.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Bærum

Anne Beathe Ryttersveen
leder i Utdanningsforbundet Bærum

Gaza-stripen ligger mellom Israel og Egypt, og sammen med Vestbredden utgjør området den delvis anerkjente staten Palestina.

KART NORDNORDVest/WIKIMEDIA COMMONS

● Eksamen

Skaper tapere i matematikk

Fokuset på å løfte matematikkfaget til nye høyder har vel aldri vært større. Vurdering for læring står sterkt, og tilpasset opplæring har vel egentlig aldri hatt større fokus enn nå. Alle forlag som utgir bind i matematikk skal egentlig være ledestjerner for hvordan vi ønsker at vurdering av våre elever skal foregå. Det samme gjelder, og kanskje i enda større grad, de som lager eksamen i matematikk for 10. trinn. Jeg har jobbet som matematikklærer i 20 år, og har til gode å se en tentamen og eksamen som er laget slik at elever med karakteren 2 og 3 kan gå hjem og føle at de har mestret på sitt nivå. Oppgavene som tilsynelatende skal være enkle er pakket inn i tekst og formuleringer som gjør at det er umulig for elevene å løse dem.

Dessuten er det altfor få oppgaver som disse elevene klarer å løse. Del 2 er så tekstbasert at den blir betraktet som kun for elever med høy måloppnåelse. Slagordet «for elever flest» blir gjort til skamme. Jeg blir kvalm når jeg hører: «Ja ja ... de må jo vurderes likt». Må elevene vurderes med lik «prøve» i matematikk? Jeg er totalt uenig, og forstår ikke hvorfor forlag og eksamensprodusenter ikke kommer opp med bedre alternativer. Hva med å lage tentamen og eksamensoppgaver som elevene har forutsetninger for å løse. Hva med MAX Y-eksamen? Da kan elever med middels og lav måloppnåelse få utnyttet sin tid, kompetanse, og ikke minst føle at de mestrer. Til informasjon har en MAX 4-eksamen

utelatt oppgaver på høy måloppnåelse og erstattet med flere oppgaver på lav og middels måloppnåelse. Til tentamen må vi lærere lage disse MAX 4 (3)-oppgavene selv, og da føler vi at vi bryter loven. På eksamen eksisterer de ikke. Elever på lavt og middels nivå får ikke vist sin kompetanse ved å gjennomføre dagens tentamen/eksamen. Da snakker vi om ca. halvparten av elevene i Norge. Er ikke det litt skremmende?

Morten Fiskå

Rett på sak

● Årsmøteresolusjon

Innføring av lærernormen krever friske midler!

Fra og med skoleåret 2018–19 innføres en norm for lærertetthet i skolen. Målet er at fra høsten 2018 skal gruppestørrelsen være 16 elever på 1.–4. trinn og 21 elever på 5.–10. trinn. Fra høsten 2019 skal gruppestørrelsen være henholdsvis 15 og 20.

Hvis en går ut fra GSI-tall rapportert inn i oktober, vil Melhus kommune ha behov for ca 4,2 ekstra lærerstillinger fra høsten 2018.

Det er enda usikkerhet rundt hvordan de ekstra stillingene fra lærernormen skal finansieres. Kommer det friske penger i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett? Skal det tas av midler som allerede er bevilget, de som skolene har fått tilført for å bruke på «tidlig innsats»? Skal det skje en omfordeling mellom skolene i kommunen slik at de som pr i dag oppfyller lærernormen med god margin må gi fra seg lærerstillinger til andre skoler som trenger det? Dette må snart være avklart ettersom planleggingen av neste skoleår allerede er i full gang.

Utdanningsforbundet Melhus forventer at regjeringen kommer med friske midler for å oppfylle lærernormen. Vi krever at det ikke blir omfordeling av midlene mellom skoler. Det er ingen av skolene i vår kommune som har for mye ressurser. Å ta vekk lærerstillinger vil gjøre at kvaliteten på undervisningen som gis, blir dårligere, og arbeidsmiljøet både for elever og voksne på skolene forringes.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Melhus

● Pedagogikk

Fra krenking til anerkjennelse

● Cecilie Stenhaug

pedagogisk veileder i barnehage og skole og forfatter

FOTO DEBORAH BORGEN

De som skal avdekke krenkelser mot barn, er selv de som krenker.

Å avdekke all krenkelse mot barn er en viktig oppgave for ansatte i barnehage og skole. Men ofte er det de ansatte som utsetter barn for krenkelser. Dette har jeg observert mange ganger i egen praksis i barnehage og skole. Å tvinge barn til å spise opp, er blant annet utbredt. Skorper og melk skal ned, og barn får ikke gå fra bordet for de er klare. Samtidig sier faglitteraturen at friske barn ikke sultet seg. Tvinger vi dem til å spise opp maten sin, mister de sin naturlige evne til å kjenne sult og metthet.

Jeg har også observert at to- og treåringer må i sele eller bøyle hvis de sitter urolig. Målet er ikke å hindre barnet i å falle, men en konsekvens hvis barnet ikke adlyder instruks om å sitte rolig ved bordet. Samme praksis i en psykiatrisk institusjon krever at de ansatte må utfylle tvangsprotokoll i etterkant. Når det gjelder barn, blir tvang og makt kalt grensesetting.

Så har vi all kjeftingen. «Ikke løp inne, ikke kast snøball ute, sitt ned, hold kjeft og ikke gjør noen ting!» er det viktigste dagens barn og unge får med seg i den mentale ryggsekken.

Det mest krenkende er at ingen gjør noe med denne krenkepedagogikken. Ifølge lærerens etiske plattform skal vi gripe inn

og verne barnehagebarn og elever mot alle former for krenkelser. Men hverdagskrenkelser utført av kollegaer, som å ta et barn litt hardt i armen, eller å tvinge barn til å spise til de brekker seg, kaller vi grensesetting. Det er vanskelig å avdekke alvorlige krenkelser når barnehager og skoler har en krenkende praksis.

I anerkjennende pedagogikk vil vi gi barnet en opplevelse av å bli sett, hørt og forstått. Konkret betyr det å «se» et barn som gir uttrykk for å være mett, samt å hjelpe barnet å sette ord på opplevelsen; «er du mett, vil du gå fra bordet?»

I stedet for å ta et barn som ødelegger leken for andre i armen og sette det på en stol for å tenke over sine synder, vil den anerkjennende voksne veilede barnet i andre strategier for å komme inn i lek og samspill med andre.

Ut ifra en anerkjennende tilnærming er vi i bedre posisjon til å avdekke alvorlige krenkelser som mobbing, omsorgssvikt og seksuelle overgrep. Dette krever kompetanseheving av ansatte samt en omlegging av pedagogutdanningene. De som skal gi barn en god start i livet, er voksne som selv ble utsatt for tvangsspising og skammekrok. Derfor må kommende lærere lære å endre praksis de selv ble utsatt for som små. Det må også stilles større krav til å reagere på krenkende atferd mot barn, om den som krenker er et annet barn, en foresatt eller en nær og kjær kollega.

Forvirrende om fagfornyelsen

● **Odd Gaare**
spesialrådgiver
Fylkesutdanningssjefen
i Troms

FOTO PRIVAT

Hva slags dannelses teori som er lagt til grunn for overordnet del av læreplanen og fagfornyelsen, fremstår som uklart og uavklart.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

1. september 2017 ble ny overordnet del av læreplanverket fastsatt av regjeringen. Denne delen av læreplanverket skal gi føringer slik at verdiene fra skolens formålsparagraf blir lagt til grunn for arbeidet med å fornye fagene og opplæringen i skoler og lærebedrifter ¹. Den overordnede delen skal tre i kraft når arbeidet med fagfornyelsen er i havn.

Hva slags dannelses teori som er lagt til grunn for overordnet del og fagfornyelsen, fremstår imidlertid som uklart og uavklart. Ifølge Wolfgang Klafkis dannelses teori vil undervisning som ikke bygger på en underliggende dannelses teori, være meningsløs ². Uten dannelsesorientering vil enhver pedagogisk handling være å famle i blinde.

I. Tre dannelsesperspektiver

Begrepet «dannelse» står sentralt i verdiforestillinger om skolens oppgave og innhold. Det er to dannelsesperspektiver som dominerer i moderne skolehistorie: det formale og det materiale. Det materiale dannelsesperspektivet vil i læreplansammenheng være angivelse av kunnskaps- og ferdighetsmål med konkret innhold som skal være styrende for opplæringen; om elevene lærer innholdet, ledes de til målet.

Material dannelse: Læreplanverket beskriver utførlig hva elevene skal lære og hvordan det skal skje gjennom konkret innholdsangivelse (pensum). Elevene skal møte en predefinert kulturforståelse som de skal tilegne seg og bli en del av; kulturen åpner seg for og assimilerer dem.

I læreplansammenheng vil det formale dannelsesperspektivet angi overordnede verdimål som

sier noe om hvor opplæringen skal lede elevene, men ikke hva som skal bringe dem dit. Eleven er et subjekt som skal utvikle seg etter egne forutsetninger. Skolen skal bidra med hjelpemidler; prinsipper, strategier og metoder; til hjelp for denne subjektive livsorienteringen.

Formal dannelse: Elevene skal tilegne seg kunnskaper og ferdigheter om verden gjennom subjektive livserfaringer. Opplæringen skal bidra med metoder og strategier som elevene kan bruke i sin utforskning av verden. I denne åpner elevene seg for kulturen med utgangspunkt i sine subjektive preferanser.

Wolfgang Klafki lanserte kategorial dannelse som alternativ til disse to ³. Klafki mente at de formale dannelsesforventningene om subjektets selvrealisering ikke kunne innfris uten en autoritativ angivelse av et læringsinnhold av vesentlig kulturell betydning. De materiale kunnskaps- og ferdighetsforventningene kunne på sin side ikke innfris om de ikke var tett forbundet med elevenes subjektive livserfaringer.

I et kategorialt dannelsesperspektiv skal elevene bruke opplæringstiden til å fordype seg i det vesentlige. Gjennom opplæringen skal elevene også bli kritiske medskapere til den sosiokulturelle konteksten som dannelsen foregår i. De skal tilegne seg kunnskap om den omgivende kulturen og etablere egne kritiske perspektiver gjennom selvstendige utvalg fra kulturen.

Dette skulle være kjent stoff fra fremveksten av den progressive pedagogikken i Norge på 1970-tallet. Den materiale innholdssiden fordampet imidlertid etter hvert, slik at elevens selvrealisering og >

«Uten dannelsesorientering vil enhver pedagogisk handling være å famle i blinde.»

subjektive ansvar for læringen ble den dominerende trenden i norsk pedagogikk frem til årtusenskiftet.

I Wolfgang Klafkis dannelsesstenkning er det viktig at lærestoffet ordnes ut fra et eksemplarisk prinsipp og tilpasses elevenes virkelighet. Her skiller han mellom det fundamentale og det elementære⁴. Det elementære er den grunnviten-skapen som åpner opp for læring av et faginnhold. Dette er objektet i undervisningen. Det fundamentale tilhører subjektiden av undervisningen og defineres av elevens livserfaringer.

Vellykket læring skjer gjennom lærerens balansering av det fundamentale og det elementære i planlegging og gjennomføring av undervisningen. En slik læring «må i sin kjerne være en i nuet eller for ettertiden opdagende og meningsfull, forståelsesfremmende læring på grunnlag af eksemplariske temaer».⁵

Kategorial dannelses: Dannelses er å lære det vesentlige om verden, ordnet i nøkkeltema, men også å tilegne seg ny tenkemåte, væremåte og livsanskuelse gjennom opplæringen. Kategorial dannelses er en innholdsbasert dannelses samtidig som den er prosessuell ved at den forutsetter en opplæring som legger vekt på elevens erfaring og på dialog og forhandling i møtet mellom elever og lærer.

II. Det retoriske aspektet ved opplæringen: Hans Skjervheims dialogiske tenkning⁶

Hans Skjervheim la de viktige premisser for fornyelsen av pedagogikken etter 1968. Han avviste det rent materiale dannelsesperspektivet; læreren kan ikke «forma sitt materiale – elevene – på samme måten som ein bilethoggar kan forma eit stykke marmor til ein statue, eller ein ingeniør kan forma stål og krom til ein bil.» Dette ville medføre en uholdbar maktasymmetri, ettersom forutsetningen for den tekniske beherskelsen av et materiale er et subjekt-objekt-forhold:

«I den pedagogiske situasjonen er det derimot tale om eit subjekt/subjekt-forhold, der makta ikkje på ein eintydig måte ligg på den eine sida, og difor er det svært problematisk om læreren kan forma elevane på ein måte som i det heile kan vera analog med den måten teknikaren formar sitt materiale på.»⁷

Skjervheim drøfter subjekt-objekt-motsetningen i lys av det å påvirke eleven (som i det materiale dannelsesperspektivet) og det å la henne/han utvikle seg «fritt» (som i det formale dannelsesperspektivet). I likhet med Wolfgang Klafki finner han at det ikke er en absolutt motsetning, i og

med at den ene holdningen ikke utelukker alt det som den andre holdningen innebærer. Dette gir rom for et tredje alternativ. For så vel Klafki som Skjervheim er dialektikken et slikt alternativ med den sokratiske dialogen som det gode eksempelet:

«Lat oss nå spørja: Påverka Sokrates folk? Her lyt vi svara ja. Men han påverka dei ikkje på den måten behavioristen John B. Watson meinte han kunne gjera det. Let han dei vakse fritt? Det gjorde han òg, men ikkje på den måten Rousseau meinte at barn og ungdom skulle få utvikla seg fritt. Med andre ord, Sokrates påverka ungdomen og let han veksa fritt, og han påverka ikkje ungdomen og let han ikkje veksa fritt.»⁸

Dette fører resonnementet inn mot måten en påvirker på. Skjervheims ideal er en pedagogisk retorikk som preges av en innsikts- og erkjennelsesorientert dialog om det saksforholdet som skal læres. Her vil samtale- eller dialogfellesskapet være det primære. Selv om det er en asymmetri mellom lærer og elev når det gjelder kunnskap og ferdigheter på det fagområdet som skal læres, må læreren etterstrebe jevnbyrdighet og samhandling i kommunikasjonen i det som er elevens lærings- og dannelsesprosess.

Behovet for en etisk fundert retorikkdisiplin avleder Skjervheim fra Platon-dialogen Faidros, der Platon både er og ikke er bastant i sin avvisning av retorikken. I Faidros følger Platon opp kritikken av den sofistiske retorikken i Gorgias, samtidig som han åpner for at retorikken kan være et middel til å oppnå rett innsikt i tråd med det sokratiske dialektikk-idealet. En slik retorikk er ifølge Skjervheim en ekte retorikk, og den har to forutsetninger: den dialektiske metoden og kjennskap til sjelens vesen:

«Ein slik retorikk er det først som er det Platon kallar psychagogi, sjeleleiing utført gjennom ord. Det vi kallar pedagogikk er eit spesialtilfelle av det Platon kallar psychagogi, for så vidt som ein i pedagogikken i første rekkje tenkjer på oppseding av barn og ungdom, det vil seia leiing av barn og ungdom. Og denne oppfatninga av pedagogikken sitt vesen er utan tvil like gyldig i dag som tidlegare.»⁹

Læringsrommet, det være seg et klasserom eller et verksted, skal være et språklig kommunikasjonsfellesskap, og det må være åpent og dialogisk. Å finne sannhet er det felles målet for lærere og elever. Dette bidrar til å opprettholde jevnbyrdighet på det mellommenneskelige planet, ulikhet i kunnskapsnivå og uenighet i sak til tross.

Dette ligner på Ludvigsen-utvalgets beskrivelse av en dybdelæringsprosess: Dybdelæring er en innsiktsbasert forståelse med subjektive sprang som forutsetter at elevene stimuleres fra flere kilder og over tilstrekkelig tid, slik at de utvikler et språk til å formulere og formidle det de har forstått

til den verdenen de lever i. Dybdelæring tilhører i så måte fagfeltet psykologi mer enn fagdidaktikken.

III. Hvor bringer begrepene i fagfornyelsen oss?

Spørsmålet som jeg forsøker å finne svar på, er om det er sant som ryktene sier, at fagfornyelsen innebærer at læreplanene (igjen) skal tilføres mer konkrete innholdsangivelser, i tråd med den materiale læreplantradisjonen i norsk skole? I så fall skal læreplanenes innholdsdimensjon (pensum) bli mer styrende for elevenes utvikling og dannelses.

Først til bruken av kjerneelement-begrepet; hvilken vei trekker det? Her blir jeg litt forvirret av definisjonene på Utdanningsdirektoratets hjemmesider:¹⁰

«Kjerneelementene i et fag sier noe om det elevene må lære for å kunne mestre og bruke faget. Det er disse elementene elevene skal jobbe mest med. Det betyr at kjerneelementene skal danne grunnlaget for innholdet i læreplanene og bidra til at elevene over tid utvikler forståelse av innhold og sammenhenger i faget.

Fagets kjerneelementer består av sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i faget. Alle fag har metoder, tenkemåter, begreper, kunnskapsområder og uttrykksformer som er sentrale, men fordi fagene er ulike, er det viktig at de kommer til uttrykk på fagenes premisser og med forskjellig vektning av de ulike elementene der fagenes egenart krever det.»

I første avsnitt sies det at kjerneelementer viser «det elevene må lære for å kunne mestre og bruke faget». Om dette er en orientering mot fagets innhold, vil utsagnet være karakteristisk for den materiale dannelsesstenkningen. Dette motsies muligens av avsnitt to, hvor det fremgår at «sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer» er kjerneelementer. Denne angivelsen synes å ha et formalt preg av orientering mot elevens strategier for læring, muligens med unntak av «kunnskapsområder». I den formale dannelsesstenkningen skal nettopp slike kjerneelementer hjelpe eleven til å utvikle seg på sine subjektive premisser.

Det ene trenger selvsagt ikke utelukke det andre, slik Klafki og Skjervheim viser, men Ludvigsen-utvalgets definisjon av dybdelæring kan peke i retning av en styrking av det formale dannelsesperspektivet: Dybdelæring er ikke å orientere opplæringen mer mot fagets kjerne og dybde (innhold i form av et kjernepensum), men å legge til rette for elevenes innsiktsbaserte forståelse gjennom opplæringen.

Eller med Wolfgang Klafkis ord: «Undervisningens formål er at hjelpe barnene til gjennom

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

erfaringer at kategorisere fænomener på en for dem stadig mere hensigtsmæssig måde, dvs. så at de kommer til at forstå mere og mere bedre og bedre.»¹¹

På den annen side: Definisjonen av kjerneelementer tar jo opp i seg trekk fra både den formale og den materiale dannelsesstenkningen. I en dialogisk opplæring der også elevens erfaringsverden og livsanskuelser gis plass i planlegging og gjennomføring av undervisning, kan motsetningen mellom det formale og materiale oppheves. En slik dialektisk oppheving støttes i og for seg også av den overordnede læreplandelens kategorisering av opplæringen i seks verdidiområder som skal gi vesentlige føringer for opplæringen i fag.

I Klafkis dannelsesstenkning skal opplæringen konsentreres nettopp om det vesentlige. Dette vil gjerne være av kompleks art og kunne overskride fagenes grenser, slik at det vil være nødvendig å kategorisere det som skulle læres. Klafki brukte begrepene «nøkkelproblemer» eller «nøkkeltema» til å beskrive hva slike viktige kategorier kunne bygges av.¹²

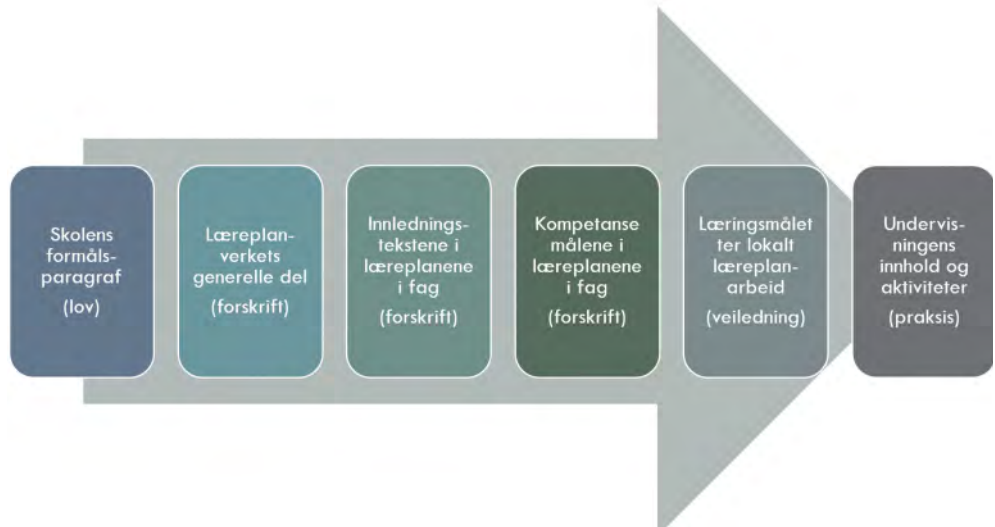
I læreplanverkets nye overordnede del er det også innført tre tverrfaglige temaer: Folkehelse og livsmestring, Demokrati og medborgerskap samt Bærekraftig utvikling. Disse temaene skal nedfelles i fagene gjennom fagfornyelsen, og kan tenkes å få en kategorial funksjon som nøkkeltemaer i opplæringen:

«De tre tverrfaglige temaene i læreplanverket tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer som krever engasjement og innsats fra enkeltmennesker og fellesskapet i lokalsamfunnet, nasjonalt og globalt. Elevene utvikler kompetanse knyttet til de tverrfaglige temaene gjennom arbeid med problemstillinger fra ulike fag. Elevene skal få innsikt i utfordringer og dilemmaer innenfor temaene. De skal forstå hvordan vi gjennom kunnskap og samarbeid kan finne løsninger, og de skal lære om sammenhenger mellom handlinger og konsekvenser.»¹³

IV. Hva skal så være i sentrum for møtet mellom lærer og elev?

Spørsmålet i overskriften er orientert mot hvilket dannelsesperspektiv den nasjonale fagfornyelsen skal skje under. Et materielt dannelsesperspektiv? Et formalt? Under Wolfgang Klafkis kategoriale dannelsesperspektiv? Eller skal undervisningens innhold og aktiviteter være i tråd med Hans Skjervheims dialogiske tenkning om opplæring?

Problemet kan ikke relativiseres til postmoderne tankespinn eller overlates til lokale beslutningsnivåer. Svaret vil ha stor betydning for utarbeidelsen av læreplaner i fag, for universitets- og høgskolesektorens innretning av lærerutdanningene og etterutdanningsstilbudene og for skoleeieres bruk

av ressurser til kompetansetiltak i skolene.

Så, i popularisert kortform, hva skal i sentrum for fagfornyelsen etter at regjeringen fastsatte det overordnede verdigrunnlaget den 1. september 2017?

– Skal eleven være i sentrum gjennom en innretning mot lærernes kompetanse til å veilede elever i metoder og strategier for deres subjektive læringsprosesser?

– Skal faget være i sentrum gjennom en inn-

retning mot fagets tradisjon (pensum), lærernes fagkunnskaper og deres evne til fagformidling?

– Skal dialogen være i sentrum gjennom en innretning mot lærernes og elevenes ferdigheter til å føre kunnskaps- og erkjennelsesorienterte dialoger om det saksforholdet som skal læres?

– Eller, o, skrekk! skal ALT være i sentrum?

Dette er etter mitt syn spørsmål som ikke kan følge uavklart med inn i fagfornyelsen.

Fotnoter

1) <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/skolens-nye-grunnlov-er-fastsett/id2569170/> 8. november 2017 kl. 10:39.

2) Wolfgang Klafki: Dannelsessteori og didaktik – nye studier. Klim forlag, Aarhus 2016, s. 15.

3) Den klassiske artikkelen er «Kategoriale Bildung. Zur bildungstheoretischen Deutung der modernen Didaktik» fra 1959. En enkel innføring gis av Bent Nabe-Nielsen i introduksjonen til den danske utgaven Wolfgang Klafki: Dannelsessteori og didaktik – nye studier. Klim forlag, Aarhus 2016.

4) Wolfgang Klafki: Dannelsessteori og didaktik – nye studier. Klim forlag, Aarhus 2016, s. 18.

5) Op.cit. s. 19-20.

6) Se Odd Gaare: Hva er opplæringens verdigrunnlag? Kirke og kultur nr. 2, 2017.

7) Skjervheim, Hans: Eit grunnproblem i pedagogisk filosofi. I Det liberale dilemma og andre essays. Tanum, Oslo 1968, s. 35-36.

8) Op.cit. s. 38-39.

9) Op.cit. s. 50.

10) <https://hoering.udir.no/Hoering/151?reset=False> 6. november 2017 kl. 11:34.

11) Wolfgang Klafki: Dannelsessteori og didaktik – nye studier. Klim forlag, Aarhus 2016, s. 17.

12) Per Bjørn Foros: Dannelsens dialektikk. Spenningen mellom det formale og det materiale. I Grude Eikseth m.fl.: Utdanning mellom styring og dannelse: et nordisk panorama. Akademia, Oslo 2012.

13) Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen, s. 13.

Minneord

● Arnulf Andersen

En god kollega og venn, Arnulf Andersen, døde 9. november etter noe tids sykdom, 65 år gammel. Kolleger og medlemmer i Utdanningsforbundet mottok budskapet om Arnulfs bortgang med stor sorg.

Arnulf viet store deler av sitt voksne liv til skolen og til organisasjonsarbeid i skoleverket. Etter endt lærerutdanning ved Kristiansand Lærerhøgskole i 1978, begynte han sin praksis ved Vardåsen barneskole, der han utførte sin lærergjerning frem til 2003. Han hadde en spesiell evne til å møte de yngste barna, og han var i sin tid den første mannlige studenten ved KLH som tok småskolepedagogikk.

Med sin spesielle gode evne til å møte barn ble Arnulf læreren man husket. Denne spesielle evnen til å være til stede i møte med mennesker slik at de som han møtte følte seg verdsatt, er en av de fineste egenskapene et menneske kan ha. Denne evnen hadde Arnulf i stort monn.

Som student og i hele sitt voksne liv var Arnulf også svært aktiv innen musikk. Han sang i kor og spilte i korps, og det var i denne sammenheng som han møtte sin kjære Britt i 1981.

I tillegg til sin lærergjerning var Arnulf det man med rette kan kalle en organisasjonsmann. Alle-rede i 1989 ble han valgt til styremedlem i Lærerslaget, og var i perioden 1994–96 også kasserer. Han ble videre kasserer og nestleder det nystiftede Utdanningsforbundet. I 2005 ble han leder. Han fortsatte i dette vervet fra til 2016. 12 år som lokallagsleder står det stor respekt av.

Med sine utpregende sosiale evner og gode humør var Arnulf en tillitvekkende og god leder for våre medlemmer. Han ble en brobygger både innad i lokallaget og på fylkes- og sentralt nivå.

Arnulf sørget for et godt kollegialt fellesskap hos oss i lokallaget i rolige, så vel som i travle tider. Det gikk aldri en dag uten smil og masse godlynt humor. For mange i organisasjonen vil han også bli husket som den ultimate streikelederen som hadde orden i rekkene. Arnulf var streikeleder for Unio/Utdanningsforbundet gjennom hele fire hovedoppgjør.

I Arnulf hadde vi både en profesjonell sparring-partner og en personlig venn. Hans vennlighet viste seg på alle arenaer der han deltok. Arnulf ble glad i alle, og alle ble glad i Arnulf. Vi takker for et varmt engasjement for Utdanningsforbundet gjennom en årrekke. Hvil i fred, Arnulf!

Åse Grethe Birkeland Føyn

på vegne av styret
i Utdanningsforbundet Kristiansand

Susanne Azevedo Stirø | Advokatfullmektig
i Advokatfirma Raugland AS

FOTO BENEDICTE BELLE

Lov
og
rett

Er reisetid arbeidstid?

I disse dager blir den såkalte «Reisetidsaken» behandlet i Høyesterett.

Saken omhandler blant annet om tiden til reiser pålagt av arbeidsgiver er arbeidstid, selv om reisen finner sted utenfor alminnelig arbeidstid og til et annet oppmøtested enn arbeidstakerens alminnelige oppmøtested. Problemstillingen berører skillet mellom arbeidstid og fritid, et skille som stadig flere arbeidstakere opplever som uklart. Hvis problemstillingen besvares bekreftende, vil arbeidstakeren ha krav på lønn. I motsatt fall vil arbeidstakeren ikke bare tape fritid, men i praksis også utføre en arbeidsoppgave pålagt av arbeidsgiver gratis.

Hva som skal regnes som «arbeidstid» og «arbeidsfri» er definert i arbeidsmiljøloven paragraf 10-1. «Arbeidstid» er den tiden arbeidstaker «står til disposisjon for arbeidsgiver», mens «arbeidsfri» er den tiden arbeidstaker «ikke står til disposisjon for arbeidsgiver». De to begrepene er dermed gjensidig utelukkende. Loven åpner ikke for en mellomting som for eksempel «reisetid».

I forbindelse med «Reisetidsaken» ble problemstillingen om reisetid og arbeidstid forelagt EFTA-domstolen. Bakgrunnen er at arbeidsmiljøloven paragraf 10-1 må tolkes og anvendes i tråd med Europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/88/EF. Direktivet fastsetter minstekrav til trygghet og helse i forbindelse med organiseringen av arbeidstiden, og har til formål å sikre minsteperioder for daglig og ukentlig hvile, pauser og en øvre grense for arbeidstid per uke.

I uttalelsen går EFTA-domstolen nøye gjennom momentene i vurderingen av om et gitt tidsrom kan anses som «arbeidstid» etter arbeidsmiljøloven paragraf 10-1. Et element i «arbeidstid» er om arbeidstakeren må utføre de arbeidsoppgavene eller pliktene han/hun har innenfor rammen av arbeidsforholdet sitt. En reise for å utføre oppgaver arbeidstakeren er pålagt av

arbeidsgiver på et annet sted enn sitt faste oppmøtested, er en nødvendig og vesentlig forutsetning for at arbeidstakeren skal kunne ivareta arbeidsoppgavene sine på en pliktoppfyllende måte. Dette taler for at reisetiden er å anse som «arbeidstid».

Et annet element i «arbeidstid» er om arbeidstakeren må stå til arbeidsgivers disposisjon. For at arbeidstakeren skal anses å stå til arbeidsgivers disposisjon må vedkommende være i en situasjon hvor han/hun er rettslig forpliktet til å følge arbeidsgivers instruksjoner og utføre arbeidsoppgavene sine. Intensiteten i det arbeidet arbeidstakeren eventuelt utfører, er uten betydning for vurderingen av om det er snakk om «arbeidstid». Selv om arbeidstakeren til en viss grad har valgfrihet av for eksempel transportmiddel til det alternative oppmøtestedet, er reisetiden nødvendig, og arbeidstakeren er forpliktet til å følge arbeidsgivers eventuelle instruksjoner. Arbeidsgiveren står for eksempel fritt til å avlyse, endre eller legge til nye oppdrag under reisen. Arbeidstakeren står dermed ikke fritt til å gjøre hva han/hun selv måtte ønske, men står til arbeidsgivers disposisjon.

Et tredje element i «arbeidstid» er om arbeidstakeren i løpet av det aktuelle tidsrommet også må arbeide. Hvis arbeidstakeren er forpliktet til å påta seg visse oppdrag på andre steder enn sitt faste arbeidssted, må reisen til og fra dette andre stedet ses som en integrert del av hans/hennes arbeid. Som en følge av dette må arbeidstakeren under den nødvendige reisetid anses å være i arbeid. Om slike reiser skjer innenfor eller utenfor arbeidstakerens alminnelige arbeidstid, er uvesentlig.

EFTA-domstolen konkluderte med at tiden til reiser pålagt av arbeidsgiver er arbeidstid, og sender dermed et signal om at arbeidstakeres behov for hvile og fritid nyter et sterkt vern. Det gjenstår å se om Høyesterett legger EFTA-domstolens avgjørelse til grunn og bidrar til å stanse utviskingen mellom arbeidstid og fritid.

«EFTA-domstolen konkluderte med at tiden til reiser pålagt av arbeidsgiver er arbeidstid.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

En modig lærer

Simon Malkenes har i det siste blitt tildelt to priser for sine offentlige ytringer om hvordan et rigid karakterbasert opptakssystem, koplet med stykkprisfinansiering, påvirker hverdagen til elever og lærere i enkelte Oslo-skoler. Jeg stiller meg i køen av gratulanter. Begge prisene er fullt fortjente.

I begrunnelsen for å tildele Malkenes sin honnør, skriver Fritt ord blant annet: «Gjennom aktiv deltagelse i offentligheten de siste årene fremstår han som en av de tydeligste og skarpeste stemmene i debatter om utviklingstrekk i norsk skole. (...) I politiske miljøer og i skolesektoren selv diskuteres det nå som aldri før hvordan både formelle lov- og regelverk og uformelle ledelses- og ytringskulturer hindrer fri og kritisk diskusjon i norsk skole.»

Prinsipielt er alle for ytringsfrihet. Likevel utvikler det seg tilstander, ikke minst i offentlig sektor, der rommet for fri og kritisk diskusjon snevres inn. Da blir det risikabelt å ytre seg kritisk. Dette er godt dokumentert gjennom flere undersøkelser. Fritt ord har rett når de peker på at ytringsfriheten begrenses av både formelle regelverk og uformelle ledelses- og ytringskulturer. Jeg har liten sans for de forsøk vi har sett i det siste på å hevde at dette ikke er tilfelle i Oslo-skolen. Det er rett og slett sånn at når temaet er ytringskultur, er det viktig å merke seg hvem som snakker. Læreres opplevelse av at kritiske ytringer reelt sett er uønsket og tidvis blir møtt med ulike former for represalier, lar seg ikke bortforklare av ledere som, på tross av disse lærernes budskap om dette, hevder at ytringskulturen er fri og åpen.

Kloke ledere bør forklare mindre og lytte mer når slike budskap kommer fra lærerhold. Meningsbrytning i det offentlige rom er en grunnleggende forutsetning for demokratiet og for tilliten til samfunnets institusjoner. Vi må ta ubehaget ved å kjempe for

den frimodige ytring, også når den kan forårsake både ubehag og opplevelse av krenkelse hos oss selv og andre. Fri og kritisk diskusjon skal ikke bare være tillatt, den skal hilses velkommen.

I organisasjonsteorien snakkes det om «kritiske øyeblikk». Det er øyeblikk der noe viktig står på spill og der organisasjonens måte å håndtere hendelsen på, forteller mer enn tusen ord om hva som faktisk gjelder og går. Hver gang en lærer ytrer seg og belyser skyggesidene i organisasjonen, har vi slike kritiske øyeblikk. Ledelsens handlinger i disse situasjonene gir lærerne svar på hva slags ytringskultur de lever i på jobb. Ledere må vise, i praktisk handling, at de ønsker den kritiske ytring velkommen. Og de må gjøre det når kritikken faktisk ytres.

Vi som er lærere i barnehage og skole, vet noe om dette. Vårt oppdrag er å bidra til at barnehagebarn og elever utvikler kritisk tenkning og etisk bevissthet. I den nye overordnede delen av læreplanen er dette en uttrykt forventning. Dette er så viktig for hele utdanningsoppdraget at det skal prege aktiviteten. Vi lærere skal være modeller for barn og unge. Ytringsfriheten skal vi holde fram som ideal og vi skal bruke den, som profesjonsutøvere, både i det direkte møtet med barn og elever og i vårt arbeid for å sikre at samfunnet legger til rette for at alle faktisk får et utdanningstilbud med mening og kvalitet. Simon Malkenes er en modig lærer. Han har stått ved dette oppdraget også når det har hatt tunge omkostninger. Det er på alle vis prisverdig.

«Når temaet er ytringskultur, er det viktig å merke seg hvem som snakker.»

Jobber for en bedre bemanningsnorm

– Stortinget kan sørge for at bemanningsnormen blir bedre enn det regjeringen foreslo, sier Hege Valås.

BARNEHAGE: I april la regjeringen fram sitt forslag til en ny nasjonal bemanningsnorm for barnehager. Utdanningsforbundet har jobbet for en slik norm i mange år, og er fornøyd med at den endelig skal innføres. Som så mange andre har vi imidlertid pekt på en rekke svakheter ved forslaget.

– Den normen statsråd Jan Tore Sanner la fram var et absolutt minimum av hva som trengs. Nå ligger normen i Stortinget, og vi jobber aktivt opp mot ulike partier for å få til en forbedring, sier nestleder i Utdanningsforbundet, Hege Valås.

14 milliarder kroner

Den foreslåtte normen er på 3 barn under 3 år eller 6 barn over 3 år per ansatt. Utdanningsforbundet støtter forholdstallene, men har vært kritisk til at normen i praksis ikke vil være oppfylt store deler av dagen.

– Barnehager som har spesielt lange åpningstider, burde være pålagt strengere krav til bemanning. Alternativt må de kutte i åpningstidene, sier Valås.

Ifølge Kunnskapsdepartementet vil det koste rundt 14 milliarder kroner å sørge for at bemanningsnormen gjelder i 9,5 timer hver dag – i stedet for en vanlig arbeidsdag.

– 14 milliarder er enormt mye penger, og vi ser at alle de pengene ikke blir lagt på bordet nå, men vi forventer likevel noe bedre. Det er mange ting å ta tak i for å gjøre bemanningsnormen bedre, sier Valås.

Må ikke utsettes

Både kommunale og private barnehageeiere har protestert på at bemanningsnormen skal innføres

– Barnehager som har spesielt lange åpningstider burde være pålagt strengere krav til bemanning, eller kutte i åpningstidene, sier nestleder Hege Valås. **FOTO SOL NØDELAND**

fra august 2018, fordi det mangler finansiering.

– Vi forutsetter at normen fullfinansieres. Vi forstår at det kan bli vanskelig for enkelte barnehager, men vi må samtidig peke på at denne normen har vært varslet i mange år. Politikerne må finne ordninger som gjør det mulig å innføre normen som planlagt nå i høst, sier Hege Valås.

22. mai

Tirsdag 22. mai kommer utdannings- og forskningskomiteen med sin innstilling. Det meste vil

da være avgjort. Torsdag 31. mai skal Stortinget behandle saken og gjøre et vedtak.

– Vi håper på forbedringer når det gjelder vikarbruk og en presisering av at normen kun gjelder de som er i direkte arbeid med barna. I tillegg håper vi at selve lovteksten ikke vil inneholde et eneste ord om dispensasjon, sier Valås.

Utdanningsforbundet har også bedt om en evaluering av normen etter få år, med klart mål om å forbedre situasjonen, til det beste for barna i barnehagen.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Støtter kampanjen

– Vi ser ingen grunn til å skulle innføre foretaksmodellen for universiteter og høyskoler, sier Steffen Handal.

Solberg-regjeringens lufting av en idé om foretaksmodellen har fått temperaturen til å stige i akademien.

Det ferske oppropet «Nei til foretaksmodellen» har per 14. mai fått over 2200 underskrifter. Utdanningsforbundet støtter oppropet.

– Vi må verne om den faglige autonomien. Med en foretaksmodell risikerer vi å ta universiteter og høyskoler i retning av mer markedstenkning, og det vil vi advare mot, sier Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

Om du ønsker å signere oppropet, ligger det her: www.oppnop.net/nei_til_foretaksmodellen

Må vise hvor grensene går

Universitetene og høyskolene er statlig eid, og i dag er de i realiteten en form for etater.

I regjeringsplattformen, signert på Jeløya i januar, står det at regjeringen vil «ta initiativ til en mulighetsstudie for å se på ulike tilknytningsformer for universitets- og høyskolesektoren, som for eksempel foretaksmodellen, for å sikre mer uavhengige institusjoner».

Formuleringen kan virke åpen og uskyldig, men Utdanningsforbundet mener at det er viktig å vise hvor grensene går. Derfor tok vi opp vår kritikk mot foretaksmodellen i et møte med forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø allerede i februar.

– Slik vi ser det er foretaksmodellen en organisasjonsform som er tilpasset markedets spilleregler. Markedet kan bli en trussel mot forskning og utdanning som ikke kan telles og måles og gi kortsiktig avkastning, sier Handal.

Ledelsen ved flere universiteter og høyskoler har ønsket seg større økonomisk autonomi fordi de mener dagens modell gir for liten fleksibilitet når det gjelder budsjetter, lån og eiendomsforvaltning. Utdanningsforbundet har imidlertid tro på at disse utfordringene kan løses uten å innføre foretaksmodellen eller andre tilknytningsformer utenfor staten.

Mer hierarkisk og byråkratisk?

Initiativtakerne bak oppropet «Nei til foretaks-

modellen», jusprofessorene Malcolm Langford og Hans Petter Graver og jurist Anine Kierulf, skriver følgende på nettsiden for oppropet:

«Forskning og flere erfaringer med foretaksorganisering viser at den griper direkte inn den faglige frihet og universitetsdemokratiet – styringsformen blir mer hierarkisk og byråkratisk, og forretningsmessige hensyn forskyver fokus på faglighet og vitenskapelige idealer, og går ut over forskningsfrihet og undervisning og gir insentiver til å innføre skolepenger.»

De mener at det ikke er noen grunn til å bruke tid og ressurser på å utrede «en modell hvis negative virkninger allerede er godt dokumentert».

Må ta ansvar for små fag

For Utdanningsforbundet er det også et viktig poeng at dagens organisering innebærer at Kunnskapsdepartementet – som eier av statlige universiteter og høyskoler – har et overordnet ansvar for styring av sektoren. Departementet har for eksempel ansvar for å styrke faglig samarbeid og arbeidsdeling, og i lærerutdanningene er behovet for samarbeid og arbeidsdeling om fag og forskning stort.

En del små fag, som for eksempel mat og helse, tysk og yrkesfaglærerutdanning, er spesielt

utsatt, og avhengig av at Kunnskapsdepartementet sørger for at utdanning i disse fagene blir ivarettatt.

– Det må utdannes nok lærere med kompetanse i alle fag i skolen og barnehagen, og det må også forskes innen de små fagene. Hvis Kunnskapsdepartementet sier fra seg oppgaven med arbeidsdeling og koordinering kan det være en risiko for at ingen tar ansvar for å utdanne lærere til de små fagene, sier Handal.

Flere prosesser på gang

Arbeidet med å bestemme mandatet til et utvalg som skal gjennomføre mulighetsstudien er nå uansett i gang. Regjeringen har også satt i gang en grundig gjennomgang av universitets- og høyskoleloven. I tillegg jobber Underdal-utvalget med en ny stillingsstruktur for universiteter og høyskoler.

– Utdanningsforbundet er opptatt av at de ulike prosessene må sees i sammenheng. Vi jobber også for at både ansatte og studenter får spille en viktig rolle og for at staten må sørge for å sikre like muligheter og gode tilbud i hele landet, sier Handal.

Husk reiseforsikring!

Med reiseforsikringen på plass kan ferien nytes uten bekymringer.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Skal du ut å reise i sommer? Da er det viktig at reiseforsikringen er på plass før avreise.

Utdanningsforbundets reiseforsikring er en komplett forsikring som dekker deg fra du forlater din faste bostedsadresse. Skader knyttet til sykdom og ulykke er grunnen til at alle bør ha en reiseforsikring, her kan utgiftene fort bli store. Vår forsikring har ubegrenset dekning på avbestilling, reisegods, reisesyke, hjemtransport og evakuering. Skulle du være uheldig og bli sengeliggende og har fått erklæring fra lege, kan det gi erstatning for tapte feriedager. Reiseforsikringen gjelder i 90 dager per reise. Har du reiseforsikring for familie, vil forsikringen være gyldig for partner og barn, selv om medlemmet ikke er med på reisen.

Les mer og bestill forsikringen på udf.no/reiseforsikring.

God tur!

mot foretaksmodell

Utdanningsforbundets leder **Steffen Handal** advarer mot en mer markedsbasert tilnærming i universitets- og høyskolesektoren. FOTO R.MENDEZ

Kurs

Med Peer Gynt i klasserommet

8.-9. august inviterer Utdanningsforbundet i samarbeid med Peer Gynt AS til kurs for lærere på Gålå.

Vi dykker ned i Ibsens tekster og snakker om hvordan gjøre klassikeren levende og relevant for ungdom.

Du kan velge mellom en workshop om bruk av spill i skolen eller en om dramatisering av Peer Gynt.

Det blir en vandring langs verdiveien – og vi skal se forestillingen ved Gålåvatnet! Forelesere er Magnus Sandberg (NTNU), Anne Bryhn (OsloMet) og Vicky Schaubert (NRK Skole).

Vi har forhåndsreservert overnatting for deltakerne på kurset. Begrenset antall plasser!

Rakettfysikk i skolen

FOTO MARIANNE AAGEDAL

19.-20. september arrangerer vi i samarbeid med NAROM kurs i rakettfysikk i Lærernes hus. Formålet med seminaret er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen gjennom faglig oppdatering og innblikk i romrelaterte emner. Hovedfokus på seminaret vil være bygging av egne modellraketter og papirraketter med tilhørende regneøvelser. Kurset er gratis for lærere og arrangeres med støtte fra Nordic ESERO. Kun 24 plasser.

Hjerneforskning og barns utvikling

24.-25. september blir det kurs om læringsteorier og hjerneforskning knyttet til barns utvikling av språk og motorikk, tilknytning – og behovet for hvile og ernæring.

Dette er et åpent kurs i regi av Utdanningsforbundets spesialiseringsutdanning i pedagogisk-psykologisk rådgiving. Passer for barnehagelærere, spesialpedagoger, psykologer, helsesøstre og barnevernspedagoger.

Alle som arbeider med små barn i aldersgruppen 0 til 3 år og barn med spesielle behov. Kursledere er Audrey van der Meer, professor i nevropsykologi ved NTNU og Heidi Aabrekk, spesialpedagog og sosial entreprenør i Intempo.

Les mer på www.udf.no/kurs

Langtidsferie Deluxe

I samarbeid med Utdanning

Suite og
balkong til
alle

Suitopia i magiske Calpe - 75 kvm store suiter inkl. 20 kvm balkonger.

Har du lyst å reise på langtidsferie i de mørke vintermånedene og i tillegg liker luksus, er dette reisen for deg.

Oslo 16., 23. og 30. oktober og 7. november 2018

Bergen 24. oktober og 3. og 7. november 2018

Stanvanger 27. oktober og 3. november 2018

Trondheim 13. oktober 2018

Ålesund 13. og 20. oktober 2018

21/22 DAGER FRA KUN KR 16.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Norge-Alicante t/r
- Transfer lufthavn-hotell t/r
- Alle skatter og avgifter
- Førsteklasses hotell Suitopia****
- Frokost hver dag
- Middag hver dag, inkl. ett glass vin
- Alle utflukter i følge program
- Norsktalende reiseleder